

THƠ VIỆT NAM

1945 – 1985

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC

THƠ VIỆT NAM 1945 – 1985

Ban tuyển chọn và chú giải :

NGUYỄN ĐỨC NAM (chủ biên)
BẢNG VIỆT — NGUYỄN VĂN LONG
NGUYỄN AN — NGUYỄN QUỐC TÚY

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC — 1985

Ban tuyển chọn và chủ giải:

NGUYỄN ĐỨC NAM
(chủ biên)

BẢNG VIỆT

NGUYỄN VĂN LONG

NGUYỄN AN

NGUYỄN QUỐC TÚY

Ban biên tập:

ĐỖ QUANG LƯU

NGUYỄN QUỐC TÚY

NGUYỄN QUỐC LUẬN

Cùng các em học sinh

Trong tay các em, một tập thơ Việt Nam hiện đại. Nó bao gồm những bài thơ thuộc loại hay nhất, được tuyển chọn từ trong nền thơ phong phú và rực rỡ của Việt Nam từ Cách mạng tháng Tám năm 1945 đến nay. Các bài thơ cũng được tuyển chọn theo linh thần của chương trình cải cách giáo dục và dành riêng cho học sinh cấp II và cấp III.

Chắc chắn, trong tập này, có nhiều bài thơ các em đã biết, thậm chí đã từng yêu và từng thuộc theo các sách giáo khoa trước đây. Nhưng cũng chắc chắn có những bài mới hơn, lần đầu tiên được đưa vào sách học trong nhà trường. Như vậy, tập sách này chứa đựng cái vốn liếng tối đa mà nhà trường phổ thông có thể đòi hỏi ở các em riêng về mảng thơ Việt Nam hiện đại.

Tập sách này mở đầu bằng một chùm thơ của Chủ tịch Hồ Chí Minh, chủ yếu được viết trong những năm đầu của cuộc kháng chiến chống Pháp. Sau đó, tất cả các bài thơ đều được sắp xếp theo trình tự thời gian xuất hiện. Và vì thơ là tiếng nói trữ lình của thời đại, là « tấm gương soi » trung thực của các sự kiện lịch sử — xã hội, cho nên có thể dễ dàng nhận ra ở đây các mốc lịch sử đã để lại dấu ấn rõ ràng trên thơ 40 năm qua : 1945, 1946 — 1954, 1954 — 1965, 1965 — 1975, 1975 — 1985.

Đơn vị được lựa chọn ở đây là những bài thơ hoàn chỉnh, có chất lượng tốt, có giá trị tiêu biểu cho từng giai đoạn lịch sử. Khác với nhiều tuyển tập thơ đã có trong hay ngoài nhà trường, các tác phẩm ở đây không tập hợp theo tác giả, theo nội dung đề tài hay tư tưởng chủ đề. Do khuôn khổ của sách, mà cũng do chủ trương không học đoạn trích như trong các sách giáo khoa trước đây, cũng tạm thời không đưa vào các truyện thơ và trường ca. Tuy nhiên, để các em làm quen với thể loại trường ca, tập sách có 3 đoạn thơ hoàn chỉnh được trích từ 3 trường ca. Được cấu trúc như vậy, toàn bộ tập thơ, nếu đọc lần lượt từ đầu đến cuối, có thể cho ta một khái niệm— dĩ nhiên còn sơ lược, phù hợp với bậc học phổ thông — về sự phát triển của thơ trữ tình Việt Nam từ năm 1945 đến nay.

Học văn trước hết là đọc. Tập thơ này thuộc loại sách đọc cho học sinh. Nó cố ý không kèm theo các chú giải rườm rà, các câu hỏi gợi ý và các đề bài luyện tập nặng nề, để cho sự cảm thụ của các em được tự do, thoải mái, trí tưởng tượng của các em được thả hồ bay bổng, sự phán đoán của các em không bị bất cứ một cái gì gò bó.

Nhưng thơ, không như truyện, không hấp dẫn chúng ta bằng những cốt truyện li kì, bằng những tình tiết éo le. Đọc thơ không giống như đọc truyện. Bởi vì “thơ là tiếng nói đồng ý, đồng tình, tiếng nói đồng chí” (Tố Hữu). Không phải tự nhiên mà nghe được tiếng nói ấy. Biết nghe một cách thâm thía và sâu sắc lại càng khó. Nếu chỉ đọc qua loa để thường thức nhẹ nhàng một số bài thơ nào đó và thờ ơ với những bài còn lại thì chưa phải là học. Phải nâng tâm hồn lên, phải tự giáo dục,

minh về thị hiếu nghệ thuật, phải tiến tới « đồng cảm » để hiểu được thơ và yêu thơ. Việc học chỉ bắt đầu khi ý thức về sự tự phát triển bắt đầu.

« Thơ là một viên ngọc long lanh dưới ánh sáng mặt trời. Thơ là thơ, đồng thời cũng là vẽ, là nhạc, là chạm khắc theo một cách riêng... Thơ là nghệ thuật kì diệu bậc nhất của trí tưởng tượng » (Sóng Hồng)

Mỗi bài thơ là một thế giới nghệ thuật riêng biệt. Cả cuốn sách là một bộ sưu tập tác phẩm phong phú và đa dạng. Có nhiều thể hệ nhà thơ. Có nhiều giọng nói và phong cách. Có nhiều hình thức và thể loại. Đọc một tuyển tập thơ, có thể bắt đầu từ bất cứ bài nào. Rồi dần dần đọc hết. Mà không phải chỉ đọc có một lần cho xong. Có những bài thơ, vì những lí do khác nhau, chiếm lĩnh ta ngay tức khắc. Có những câu thơ ngắn gọn mãi trong tâm hồn những tháng năm dài. Lại cũng có những bài thơ thoạt đầu không thấy hay, nhưng đọc đi đọc lại nhiều lần, rồi bỗng một ngày nào đó, có khi hàng năm sau, mới hiện ra trong vẻ đẹp thâm trầm, kì diệu của nó. Mình phát hiện ra thơ mà cũng tự phát hiện ra mình đấy. Trao đổi ý kiến với bạn bè, với thầy giáo, có giáo là điều cần thiết và bổ ích, có thể giúp các em nhiều trong việc khám phá ra ánh sáng từ « viên ngọc long lanh », nghiệm thấy âm nhạc, hội họa, điêu khắc qua những bài thơ của tập này.

Riêng đối với các em học sinh cấp III, khi chương trình Văn bậc phổ thông trung học chủ yếu được xây dựng theo quan điểm lịch sử, nên đọc cuốn sách từ đầu đến cuối. Để có thể theo dõi, khảo sát con đường phát triển của nghệ thuật thơ Việt Nam 40 năm qua, cả nội dung lẫn hình thức.

Tập sách này được biên soạn nhân dịp những kỉ niệm trọng đại của năm 1985. Ban tuyển chọn chân thành cảm ơn các nhà thơ Chính Hữu và Vũ Quần Phương đã đóng góp nhiều ý kiến quý báu cho việc lựa chọn các bài thơ đưa vào tuyển tập.

40 năm thơ.

40 năm lịch sử hào hùng của dân tộc qua biểu hiện nghệ thuật của nó.

40 năm bản lĩnh và tâm hồn Việt Nam trong giai đoạn tự mình làm chủ vận mệnh của mình.

Các em hãy nghe tiếng nói của thời đại qua tuyển tập thơ này. Đề hiểu lịch sử của dân tộc, đề khám phá cốt cách Việt Nam và trước hết đề tự hiểu mình.

Tháng 2 năm 1985

Giáo sư: NGUYỄN ĐỨC NAM

THƠ TUYỂN CHỌN

HỒ CHÍ MINH

CHÚC NĂM MỚI

Cờ đỏ sao vàng tung bay trước gió,
Tiếng kèn kháng chiến vang dậy non sông.
Toàn dân kháng chiến! Toàn diện kháng chiến,
Chí ta đã quyết, lòng ta đã đồng.
Tiến lên chiến sĩ! Tiến lên đồng bào!
Sức ta đã mạnh, người ta đã đông..
Trường kì kháng chiến, nhất định thắng lợi!
Thống nhất độc lập, nhất định thành công!

Mồng 1 tháng 1 năm Đinh Hợi
1947

CẢNH RỪNG VIỆT BẮC

Cảnh rừng Việt Bắc thật là hay,
Vượn hót chim kêu suốt cả ngày,
Khách đến thì mời ngô nếp nướng,
Săn về thường chén thịt rừng quay.

Non xanh, nước biếc tha hồ dạo,
Rượu ngọt, chè tươi mặc sức say.
Kháng chiến thành công ta trở lại,
Trắng xưa, hạc cũ với xuân này.

Xuân 1947

CẢNH KHUYA

Tiếng suối trong như tiếng hát xa,
Trăng lồng cổ thụ bóng lồng hoa.
Cảnh khuya như vẽ người chưa ngủ,
Chưa ngủ vì lo nỗi nước nhà.

Năm 1947

NGUYỄN TIÊU

Kim dạ nguyên tiêu nguyệt chính viên,
Xuân giang, xuân thủy tiếp xuân thiên.
Yên ba thâm xứ đàm quân sự,
Dạ bán quy lai nguyệt mãn thuyền.

1948

RẼM THÁNG GIÊNG

Rẽm xuân lồng lộng trăng soi,
Sông xuân nước lẫn màu trời thêm xuân.

Giữa dòng bàn bạc việc quân,
Khuya về bát ngát trăng ngân đầy thuyền⁽¹⁾.

1948

THU ĐÀ

Trù hoạch canh thâm tiệp đắc nhân,
Thu phong thu vũ báo thu hàn.
Hốt văn thu địch sơn tiền hưởng,
Du kích quy lai tửu vị tàn.

1948

ĐÊM THU

Bàn việc canh chầy mới tạm ngơi.
Gió mưa thu báo lạnh thu rồi.
Còi thu bỗng rúc vang từng núi.
Du kích về thôn, rượu chưa vơi.

1948

ĐI THUYỀN TRÊN SÔNG ĐÀ

Dòng sông lặng ngắt như tờ
Sao đưa thuyền chạy, thuyền chờ trăng theo
Bốn bề phong cảnh vắng teo,
Chỉ nghe cót két tiếng chèo thuyền nan.

---

1. Bài dịch của Xuân Thủy

Lòng riêng riêng những bàn hoàn,
Lo sao khôi phục giang san Tiên Rồng.
Thuyền về, trời đã rạng đông,
Bao la nhuộm một màu hồng đẹp tươi.

Mùa thu năm 1949

KHÔNG ĐỀ

Đã lâu không làm bài thơ nào,
Nay lại thử làm xem ra sao.
Lục khắp giấy tờ vẫn chưa thấy,
Bỗng nghe văn « thắng » vút lên cao.

Tháng 3 năm 1963

VUI BÁT TUYỆT

Vui quá đêm nay
Ta nhảy ta bay
Trong lòng Hà Nội
Biển sống trào lên thành đại hội
Muôn màu vũ trụ kết hoa đăng
Xôn xao mặt đất, trắng là trắng
Chảy xiết ngân hà, muôn sao vàng rực
Mặt trời đỏ huyền kì mọc lên, ôi náo nức
Nhạc nhân gian cuồn cuộn bốc hồng trần!

Ta đi đây, là trăm vạn thiên thần
Chiều chiến thắng phá tan quân quỷ sứ
Ta đi dưới bốn nghìn năm lịch sử
Đêm nay tràn hoa đỏ nhụy vàng tươi.
Ta đi đây, với thế kỉ hai mươi
Mạch tuổi trẻ trong dòng người vô địch!
Ta đi tới, biết đâu là tuyệt đích
Người cuốn lời ta, ta cuốn lời người
Đi đi hoài, đi mãi, anh em ơi
Đây cuối đất hay đầu trời chẳng biết!
Ta hát suốt đêm nay vui bất tuyệt
Trống rung tim ta đập nhịp bồn chồn
Đầu ta qua lớp lớp khải hoàn môn
Hồn ta chạy sáng ngời trên ngọn đuốc
Lòng ta múa lông lên theo đám rước
Ta xông lên trời với pháo thăng thiên
Bay bầy lên, hỡi đôi cánh thần tiên
Đôi cánh mở cửa đất trời giải phóng!

Kỉ niệm 2-9-1946

TỔ HỮU

TÌNH SÔNG NÚI

Trăng nghiêng trên sông Trà Khúc...
Mây lồng và nước reo
Nắng bọt chen dừa Tam Quan
Gió buồn uốn éo

Bồng Sơn dịu dịu như bài thơ
Mờ soi Bình Định trắng mờ
Phú Phong rộng
Phù Cát lì
An Khê cao vun vút,
Gió lạnh — rừng buồn
Mượn ai kín hộ nước nguồn về đây
Gặp sông Cầu khó rời tay!
Sông Cầu của đất, nước này là duyên.
Vũng Lắm dăm lá thuyền;
Nhiều dừa che ít mái tranh
Vừa đẹp — vừa lành,
Hỏi ai tới đó sao đành lòng đi?
Tuy Hòa ngay dọc ngõ
Dậy sáng, — dịu màu tươi
Nha Trang cười
Nha Trang đẹp
Diên Khánh xanh um.

... Tôi lìm dim cặp mắt
Không thấy nơi nào không đẹp
Không giàu
Lúa xanh như biển rộng
Mì vươn cao khắp các sườn đèo
Rẫy dè lên rẫy
Bắp và khoai tiếp bắp và khoai...
Mấy sông là mấy vạn chài
Ngựa xe rào rạt đổ người sang ngang
Gầu nước gieo vàng

Tiếng thoi nghe giới rộn ràng vách nghiêng
Dân tộc rớt mồ hôi thấm đất
Bấp cằng như đồng
Tay ghi cán cuốc
Tay ghi tay xe
Nhìn quanh là cả bốn bề cần lao...
Có mối tình nào hơn thế nữa ?
Ăn sâu lòng đất, thấm lòng người
Đuộm lều tranh, thơm dây ngàn khơi
Khi vui non nước cùng cười
Khi căm non nước với người đứng lên !
Có mối tình nào hơn thế nữa,
Nói bằng súng, bằng gươm sáng rền
Có mối tình nào hơn thế nữa
Trộn hòa lao động với giang sơn
Có mối tình nào hơn
Tở quốc ?

TRẦN MAI NINH⁽¹⁾

CÔ LÁI ĐÒ

Đò em lên xuống Ba Lòng
Chở người cán bộ qua vùng chiến khu
Ngày đông sóng cả nước to
Lay trời thuận gió lên cho kịp về
Em là con gái nớc nghề
Chợ mai bán cá, sông khuya kéo chài

---

1. Tác giả đã mất

Lưới giăng Tây đốt mất rồi
Em trai mấy đứa ra ngoài tòng quân
Bà con đi có việc cần
Sao cho khỏi trễ là phần em lo
Người ta giết giặc bắt tù
Em thì kháng chiến, đưa dò bên sông.
Tây lên mấy chuyến Ba Lòng
Đò em dận nước cũng chừng nấy phen
Tây về em lại kéo lên
Đêm đêm cứ ngược xuôi miền chiến khu
Đáy sông có giỏi thì mò
Đố Tây tìm đốt được đò nhà em.

Ai về bến Trầm thì lên
Về cho sớm sớm, mưa đêm khó chèo.

LUONG AN

ĐỒNG CHÍ

Quê hương anh nước mặn đồng chua
Làng tôi nghèo đất cày lên sỏi đá
Anh với tôi, đôi người xa lạ,
Tự phương trời chẳng hẹn quen nhau
Súng bên súng, đầu sát bên đầu
Đêm rét chung chăn, thành đôi tri kỉ.
Đồng chí!
Ruộng nương anh gửi bạn thân cày
Gian nhà không mặc kệ gió lung lay
Giếng nước gốc đa nhớ người ra lính

Anh với tôi biết từng cơn ớn lạnh
Sốt run người vùng trán ướt mồ hôi.
Áo anh rách vai
Quần tôi có vài mảnh vá
Miệng cười buốt giá
Chân không giày
Thương nhau tay nắm lấy bàn tay.

Đêm nay rừng hoang sương muối
Đứng cạnh bên nhau chờ giặc tới
Đầu súng trăng treo.

1948
CHÍNH HỮU

VIÊNG BẠN

Hôm qua còn theo anh
Đi ra đường quốc lộ
Hôm nay đã chặt cành
Đắp cho người dưới mộ.

Đứa nào bắn anh đó
Súng nào nhắm trúng anh,
Khôn thiêng xin chỉ mặt
Gọi tên nó ra anh!

Tên nó là đế quốc
Tên nó là thực dân

Nó là thằng thồ phi
Hay là đứa Việt gian?

Khóc anh không nước mắt
Mà lòng đau như thắt
Gọi anh chữa thành lời
Mà hàm răng dính chặt.

Ở đây không gỗ ván
Vùi anh trong tấm chăn
Của đồng bào Cửa Ngăn
Tặng tôi ngày phân tán.

Mai mốt bên cửa rừng
Anh có nghe súng nổ
Là chúng tôi đang cố
Tiêu diệt kẻ thù chung.

HOÀNG LỘC⁽¹⁾

EM LIÊN LẠC

*Tặng các em liên lạc trên quãng đường
Ba Rền Liên U*

Anh qua nơi Bình Trị
Nghỉ lại giữa rừng hoang
Gặp em liên lạc dẫn đường,
Cùng anh đôi bạn dặm trường xông pha.

---

1. Tác giả đã mất.

Đêm nay gió táp mưa sa,
Mái lều xơ xác năm ba lá gôi,
Gió lùa chi mấy gió ơi,
Em đi trốn gió lại ngồi bên anh.
Lạnh lùng chiếc áo mong manh.
Tay gầy ghe lở, mặt xanh nanh vàng.
Thương em thương quá là thương!
Lân la, em kể đoạn trường anh nghe:
— « Tuổi em mới có mười lăm,
Người làng Cự Nẫm, chắc anh biết rồi.
Mới hôm nào giặc đến nơi,
Cửa nhà giây phút toi bời ra tro.
Mẹ em thất lạc đường mô,
Ngày nay sống chết đói no thế nào?
(Mắt nhìn trong sâu thẳm,
Lời em nói nghẹn ngào
Cây rừng im tiếng gió
Lòng anh thấy nao nao).
Rồi từ buổi ấy em liên lạc
Khi ở Nhã Nam khi Ngọn Rào
Đường luồn qua rừng rậm
Hiềm trở và gian lao
Vách lên thăm thẳm đứng
Giốc ngược mấy tầng cao
Vịn cây em lần bước
Có khi ngã lộn nhào
Mắt hoa, đầu gối mỏi
Xuống giốc, người như lao
Gió lạnh mồ hôi đầm

Hơi thở bật từng hồi
Lâu ngày quen anh ă
Cực khổ mà em vui
Khi màn sương chiếu đất
Lúc gió lạnh mưa rơi
Muối, sên đầy lối cỏ
Hút bao dòng máu tươi
Hình dáng em, anh rõ
Sốt rét mấy lần rồi
Em chữa toàn thuốc lá
Bệnh chẳng lúc nào ngời.
* Khi công văn thượng khẩn
Ngày đêm mang đến nơi
Mặc cạp gằm vượn hú
Bao giờ em thoát lui.
Một hôm qua giốc Lim
Địch phục kích ngang đồi
Đạn bắn ra ghê quá
Giấu tập thư trong người
Em lặn vào bụi rậm.
(Môi em thoáng nụ cười
— Em anh gan dạ lắm!
Yêu em chẳng nở rời).
Khi mưa tuôn thác đổ
Tiếp tế nghẽn đường rồi
Em ngồi nhìn mưa gió
Ăn củ chuối cầm hơi
Đã có anh vượt suối
Dòng nước lũ cuốn trôi

(Thù này bao thuở mới người,
Cây rừng dầm lệ thương người tuổi xanh)
Kháng chiến đầy gian khổ
Có phải thế không anh?
Em vẫn lòng tin tưởng
Bác Hồ và các Anh ».

Nhìn em đôi mắt long lanh,
Cầm hờn đã bén tuổi xanh những ngày.
Em ngồi gần nữa lại đây,
Cho bừng lửa hận, cho say đôi lòng,
Lửa đêm mấy ngọn chập chùng,
Trong khuya vắng tiếng chim rừng kêu sương
Ngày mai trên quãng đường trường,
Có em bé lại dẫn đường bên anh.
Miệng cười chân bước nhanh nhanh.
Như con chim nhỏ trên nhánh vui tươi.

Gốc Ba Rền 11-1948

LÊ ĐỨC THỌ

BÀI CA VỠ ĐẤT

Chúng ta đoàn áo vải
Sống cuộc đời rừng núi bấy nay
Đồng xanh thiếu đất cày
Nghe rừng lăm lăm đất lên đây với rừng
Tháng ngày ta góp sức chung
Vun từng luống đất cuộc từng gốc cây.

Đường xa tới đây
Trên đồi cây khát nắng
Giữa hai dòng suối vắng
Đoàn ta vui cấy cà.

Bàn tay lao động
Ta gieo sự sống
Trên từng đất khô;
Bàn tay cần cù
Mặc dù nắng cháy
Khoai trồng thâm rẫy
Lúa cây xanh rừng;
Hết khoai ta lại gieo vừng
Không cho đất nghỉ không ngừng tay ta.

Suối chảy quanh ta
Tiếng suối ngân nga
Hòa theo gió núi.
Ta đào nương mở suối
Tuổi ta là những tuổi đấu tranh
Cho dù bạc áo nông binh
Vẫn còn vỡ đất cấy xanh núi đèo.

Chim reo trong đá
Hòn đá cheo leo
Chúng ta một lớp người nghèo
Giữa chiều nắng gió
Phạt gai cước cỏ
Tỉa đổ trồng khoai.

Ngày còn dài
Còn dài sức trẻ
Cuộc càng khỏe
Càng dễ cây sâu.
Hát lên! Ta cuộc cho mau
Nhanh tay ta cuộc ta đào đất lên.

Bàn tay ta làm nên tất cả
Có sức người sỏi đá cũng thành cơm.

Ta vui mùa lúa thơm
Ta mừng ngày quả chín
Gửi ra người tiền tuyến
Diệt quân thù, gởi đất năm sương.

Máu ai nhuộm thấm sao vàng
Mồ hôi ta đổ xuống hàng rau tươi.

Rừng xanh xanh cả máu người
Còn mùa lúa tốt còn tươi áo chàm.

1948

[HOÀNG TRUNG THÔNG

NHỚ

I
Lũ chúng tôi,
Bọn người tứ xứ,
Gặp nhau hồi chưa biết chữ
Quen nhau từ buổi « một hai »

Súng bắn chưa quen,
Quân sự mươi bài,
Lòng vẫn cười vui kháng chiến,
Lột sắt đường tàu,
Rèn thêm dao kiếm.
Áo vải chân không,
Đi lùng giặc đánh.
Ba năm rồi gửi lại quê hương,
Mái lều gianh,
Tiếng mõ đêm trường,
Luống cày đất đỏ
Ít nhiều người vợ trẻ
Mòn chân bên cối gạo canh khuya.
Chúng tôi đi
Nắng mưa sờn mép ba lô,
Tháng năm bạn cùng thôn xóm
Nghỉ lại lưng đeo
Nằm trên giốc nắng.
Kì hộ lưng nhau ngang bờ cát trắng,
Quờ chân tìm hơi ẩm đêm mưa.
— Đấng nớ vợ chưa?
— Đấng nớ?
— Tờ còn chờ Độc lập
Cả lũ cười vang bên ruộng bắp,
Nhìn o thôn nữ cuối nương dâu.

II

Chúng tôi đi mang cuộc đời lưu động,
Qua nhiều nơi không nhớ hết tên làng.

Đã nghỉ lại rất nhiều nhà dân chúng
Tôi nhớ bờ tre gió lộng,
Lẳng xuôi xóm ngược mái rạ như nhau
Có nắng chiều đột kích mấy hàng cau,
Có tiếng gà gáy sớm,
Có « khai hội, yêu cầu, chất vấn »
Có mẹ hiền bắt rận cho những đứa con xa.
Trăng lên tập hợp hát om nhà
Tôi nhớ
Giường kê cánh cửa
Bếp lửa khoai vùi
Đồng chí nữ vui vui,
Đồng chí nữ dạy tôi dăm tối chữ,
Đồng chí mô nhớ nữa,
Kể chuyện Bình Trị Thiên,
Cho bày tôi nghe vī⁽¹⁾
Bếp lửa rung rung đôi vai đồng chí
— Thừa trong nớ hiện chữ vô cùng gian khổ,
Đồng bào ta phải kháng chiến ra rì.

Đêm đó chúng tôi đi,
Nòng súng nghiêng nghiêng,
Đường mòn thấp thoáng...
Trong điểm nhỏ,
Mười người trai tráng,
Sờ chuôi lựu đạn,
Ngồi thõn nùn rơm
Thức vừa rạng sáng.

---

1. Nghe vớ.

Nhìn trời sương nhâm bước chúng tôi đi.
Chúng tôi đi nhớ nhất câu ni,
Dàn chúng cầm tay lắc lắc:
Độc lập nhớ rẽ viên chơi với chắc!⁽¹⁾

HỒNG NGUYÊN⁽²⁾

BAO GIỜ TRỞ LẠI⁽³⁾

Các anh đi
Ngày ấy đã lâu rồi
Xóm làng tôi còn nhớ mãi.
Các anh đi
Bao giờ trở lại
Xóm làng tôi trai gái vẫn chờ mong.
Làng tôi nghèo
Nho nhỏ bên sông,
Gió bắc lạnh lùng
Thổi vào mái rạ.
Làng tôi nghèo
Gió mưa toi tả,
Trai gái trong làng vất vả ngược xuôi.

---

1. Về chơi với nhau

2. Tác giả đã mất

3. Bài thơ này đã được phổ nhạc. Nhưng lời thơ ở bài thơ trích trên đây không hoàn toàn giống với lời bài hát. Ở bài thơ trích trên, từ các câu đầu đến câu 29, chúng tôi lấy lại lời ở bản thảo viết tay lần đầu tiên của tác giả, từ câu 30 trở xuống chúng tôi trích ở tập *Quê hương chiến đấu* (Nhà xuất bản Văn học - 1955). Việc làm này được tác giả đồng ý.

Các anh về mái ấm nhà vui
Tiếng hát câu cười
Rộn ràng xóm nhỏ
Các anh về tung bưng trước ngõ
Lớp lớp đàn em hơn hỏ theo sau.
Mẹ già bịn rịn áo nâu
Vui đàn con nhỏ rừng sâu mới về.
Từ lưng đèo
Dốc núi mù che,
Các anh về
Xôn xao làng tôi bé nhỏ.
Nhà lá đơn sơ,
Nhưng tấm lòng rộng mở,
Nồi cơm nấu dẻo
Bát nước chè xanh
Ngồi vui kể chuyện tâm tình bên nhau.
Anh giờ đánh giặc nơi đâu
Chiềng Vang, Vụ Bản hay vào Trị-Thiên?
Làng tôi thắng lợi vụ chiêm,
Lúa thêm xanh ngọn, khoai lên thắm vòng
Giảm tô hai vụ vừa xong,
Đêm đêm ánh đuốc dân công rực đường
Dấu răng núi gió, đèo sương.
So anh máu nhuộm chiến trường thấm chí.

Bấm tay tính buổi anh đi
Mẹ thường vẫn nhắc: biết khi nào về?
Lúa xanh xanh ngắt chân đê
Anh đi là để giữ quê quán mình

Cây đa, bến nước, sân đình
Lời thề nhớ buổi mít tinh lên đường
Hoa cau thơm ngát đầu nường
Anh đi là giữ tình thương dạt dào.

Các anh đi
Khi nào trở lại.
Xóm làng tôi
Trai gái vẫn chờ mong
Chờ mong chiến dịch thành công
Xác thù chất núi, bên sông đỏ cờ.
Anh đi chín đời, mười chờ
Tin thương thắng trận, bao giờ về anh?

HOÀNG TRUNG THÔNG

NGÒ CẢI ĐƠM HOA

Giặc có đốt thiêu đồng
Lúa mùa sau lại mọc
Giặc có đồn cướp thóc
Thóc lại cướp trở về
Hôm trước giặc dựng tề
Hôm sau mình lại hạ,
Giặc bắn cả lợn gà
Gà vịt lại tăng gia
Lợn bầy lớn như thoi
Giặc phá tan khung cửi
Nhưng vải đã dệt xong

Kịp chiến dịch thu đông
Gửi cho anh, anh mặc
Yên tâm anh diệt giặc
Bữa sẵn lại bữa khoai
Ngày một với ngày hai
Tin anh, em chờ đợi
Chừ⁽¹⁾ ngược mắt trông ra
Ngò cải đã trở hoa
Bí bầu đã trở trái...
Bộ đội đã về làng
Súng đạn đã âm vang
Giặc tháo sau tháo trước
Tay coi trâu đợi⁽²⁾ nước
Miệng gọi mẹ gọi thầy
Ơi anh đã về đây
Giữa đoàn quân chiến thắng!

LƯU TRỌNG LƯU

KÊ CHUYỆN VŨ LĂNG

Người đàn bà ấy áo xanh,
Chiều chiều bỏ củi nghiêng mình xuống nương,
Nhà sàn chìm giữa rừng sương,
Đêm đêm lửa bếp soi gương tơ quay.
Chuyện rằng: « Kê đã lâu ngày
Đời tôi từng cũng cấy cày có đời.

---

1. ³ Chừ : bây giờ ; giờ đây.

2. Đợi : bắt.

Chồng xưa vạm vỡ con người,
Ăn cơm bắp, phát cây đồi quanh năm.
Vẫn nghèo vì ở Vũ Lăng,
Ruộng nương ai cũng phải cặm nộp sưu.
Thế rồi có một buổi chiều,
Chồng tôi cùng với rất nhiều đàn ông,
Giắt con dao đi mấy đêm ròng,
Khi về cõng đồ cả vùng rừng cây,
Khoe rằng: « Đã giết được Tây,
Ruộng không thuế nữa, cây cày tự do ».
Tôi mừng, nhưng vẫn còn lo,
— Tây thì ác lắm, sao ngờ tội mình?
Nhưng chồng tôi đã cười khinh:
« Nó còn thua Nhật đánh mình làm sao?
Huống chi cả Bắc Sơn vào
Phất cờ khởi nghĩa Tây nàc dám he? »
Tôi yên lòng một đêm kia
Linh đầu đồn đập từ khe núi vào.
Vũ Lăng chả cứ nhà nào
Già, trẻ, trai, gái xích vào một dây!
Chồng tôi máu dầm cánh tay,
Thùng gai trời chặt từ đây.. lao tù! »

Nghẹn ngào bỏ lối giường tơ,
Người đàn bà ấy thần thờ ngừng tay.

Thế rồi từ bấy đến nay,
Tám năm vất vả nuôi bầy con thơ.

Một mình bữa sớm, cấy trưa,
Đêm ru con đôi lại vừa kéo bông.
Xóm làng đi hết đàn ông
Đàn bà heo hút sống trong thẳm rừng.
Trải bao kinh sợ hãi hùng,
Phần lo Tây bắt, phần không cửa nhà.
Tới ngày khởi nghĩa gần, xa
Rừng tươi lẫn nửa bóng cờ vàng sao.
Có hai con lớn cùng vào
Thanh niên, dụ kích làm bao việc làng.
Đồn rằng Tây đánh lan tràn,
Con xin vào Vệ quốc đoàn lại... đi!

Bếp sàn hiu hắt gió khuya
Bập bùng ánh lửa giường xe quay đều.

Đời tôi nay đã già nhiều,
Còn hai mẫu ruộng sớm chiều một thân.
Xóm làng vui được quây quần,
Không lo trốn tránh vì quân sẵn người,
Vũ Lãm ai cũng như ai,
Chồng đi tù chết, con trai xa nhà.
Làng tôi còn những đàn bà,
Vời nương cấy bắp, với mùa tắm tơ
Âm thầm gió hắt lửa mờ,
Núi rừng im ngủ giấc mơ lạnh lùng.
Chuyện tàn người vẫn ngồi chong
Sè sè giường sợi ánh hồng vạc than.

ANH THƠ

TÌNH THÁP MƯỜI

Ai ơi! Có nhớ Tháp Mười
Về đây tìm lại dấu người xưa, xa...!
Rau dừa, rau muống nở hoa,
Lòng người cũng nở chim ca đầu cành.
Hàng cây, nắng xế dịu lành,
Bờ tràm rủ bóng bên kênh so hàng,
Tình thương đất nước mệnh mang,
Hồn vui như nắng trái vàng ruộng xanh;
Nước phèn trong vắt thủy tinh,
Bưng sắn thấy đáy tâm tình dân quê;
Gái trai cất giọng đêm hè,
Tình xa « trắng gió » nghiêng về « nước non »
Trăm cay nghìn đắng không sờn,
Lòng ai sau trước sắt son một lòng!
Yêu người Đồng Tháp khôn cùng,
Ở đây mà lại tưởng chừng sắp xa!
Ngày mai Tổ quốc reo ca,
Bờ kênh ruộng lúa có ta, có mình.

*Những ngày chuẩn bị
nhận công tác miền Tây*
7-49

BẢO ĐỊNH GIANG

THÂM LÚA

Mặt trời càng lên tỏ,
Bông lúa chín thêm vàng
Sương treo đầu ngọn cỏ.
Sương lại càng long lanh.

Bay vút tận trời xanh
Chiến chiến cao tiếng hót
Tiếng chim nghe thánh thót,
Văng vẳng khắp cánh đồng.
Đứng chống cuốc em trông
Em thấy lòng khắp khởi.
Bởi vì em nhớ lại
Một buổi sáng mai ri
Anh tình nguyện ra đi
Chiến chiến cùng cao hót
Lúa cũng vừa sậm hột
Em tiễn anh lên đường.
Chiếc xác mây anh mang,
Em nách mo cơm nếp
Lúa niu anh trật dếp
Anh cúi sữa vôi vàng
Vượt cánh đồng tắt ngang
Đến bờ ni anh bảo :
— « Ruộng mình quên cày xáo
Nên lúa chín không đều
Nhớ lấy đề mùa sau
Nhà cố làm cho tốt ».
Xa xa nghe tiếng hát
Anh thấy rộn trong lòng
Sắp đến chỗ người đông
Anh bảo em ngoái lại.
Cam ba lần có trái
Bưởi ba lần ra hoa

Anh bước chân đi ra
Từ ngày đầu phòng ngự.
Bước qua kì cầm cự
Anh có gửi lời về
Cầm thư anh mân mê
Bụng em giữ ⁽¹⁾ phấp phới.
Anh đang mùa thắng lợi
Lúa em cũng chín rồi
Lúa tốt lắm anh ơi
Giải thi đua em giật.

Xòe bàn tay bấm đốt
Tính đã bốn năm ròng
Người ta bảo không trông
Ai cũng nhủ đừng mong
Riêng em thì em nhớ !
Chuối đầu vườn đã lỏ ⁽²⁾.
Cam đầu ngõ đã vàng
Em nhớ ruộng nhớ vườn
Không nhớ anh răng được !

Mùa sau kè mùa trước
Em vác cuốc thăm đồng
Lúa sây hạt nặng bông
Thấy vui vẻ trong lòng
Em trông ngày chiến thắng.

1-1-1950

TRẦN HỮU THUNG

---

1. Giữ : giờ đây, bây giờ

2. Lỏ : trỏ

ĐÓN VỀ LÀNG

Mẹ! Cao — Làng hoàn toàn giải phóng
Tây bị chết bị bắt sống hàng đàn.
Vệ quốc quân chiếm lại các đồn
Người đông như kiến, súng dày như củi.

Sáng mai về làng sửa nhà phát cỏ
Cày ruộng vườn, trồng lúa ngô khoai.
Mấy năm qua quên tết tháng giêng, quên rằm tháng
bảy,

Chạy hết núi lại khe, cay đắng đủ mùi
Nhớ một hôm mù mịt mưa rơi
Con gió bão trên rừng cây đổ
Con sấm sét lán sụp xuống nát cửa
Đường đi lại vất bầm đầy chân.

Súng nổ kia ! Giặc Tây lại đến làng.
Tùng eái lán, nó đốt đi trơ trụi
Nó vơ hết áo quần trong túi
Mẹ dụ con chạy tót lên rừng
Lăn đi trước, mẹ vẫy gọi con sau lưng
Tay dắt bà, vai đeo đầy nải
Bà lòa mắt không biết lối bước đi.

Làm sao bây giờ : ta phải chống !
Giặc đã bắt cha con đi nó đánh,
Cha chửi Việt gian, cha đánh lại Tây.
Súng nổ ngay đi dùng một loạt,

Cha ngã xuống nằm lẩn trên mặt đất,
Cha ơi : cha không biết nói rồi...
Chúng con còn thơ, ai nuôi ai dạy ?
Không ai chống gậy khi bà cụ qua đời !
Mẹ ngồi khóc, con cúi đầu cũng khóc.
Sợ Tây nghe, mẹ dỗ « nín » con im
Lẩn anh em rải rác không biết nơi tìm
Không ván, không người đưa cha đi cất.
Mẹ tháo khăn phủ mặt cho chồng.
Con cởi áo liệm thân cho bố !
Mẹ con đưa cha đi, nằm một chỗ
Máu đầy tay, trên mặt nước tràn...
Mày sẽ chết. Thắng giặc Pháp hung tàn,
Bấm xương thịt mày, tao mới hả !

Hôm nay Cao — Bắc — Lạng cười vang,
Dọn lán, rời rừng, người xuống làng.
Người nói cỏ lay trong rừng rậm
Con cày mẹ phát ruộng ta quang
Đường cái kêu vang tiếng ô tô
Trong trường riu rít tiếng cười con trẻ
Mờ mờ khói bếp bay trên mái nhà lá
Mặc gà gáy chó sủa không lo
Ngày hai bữa rau ta có muối.
Ngày hai buổi, không tìm củ gấu, củ nâu
Có bắp xay độn gạo no lâu,
Đường ngõ từ nay không cỏ rậm
Trong vườn chuối, hồ không dám đến để con
Quả trên cành không lo tự chín tự rụng

Ruộng sẽ không thành nơi máu chảy từng vũng —
Bộ đội đỡ phải đi thung lũng núi rừng
Ra đường xe, hát nói ung dung
Từng đoàn người dắt lá cây tiến bước
Súng bên vai, bao gạo buộc bên vai,
Chân đi có giày không sợ nẻ
Trên đầu có mũ che nắng mưa.

Mặt trời lên sáng rõ rồi mẹ à!
Con đi bộ đội, mẹ ở lại nhà,
Giặc Pháp, Mĩ còn giết người cướp của trên đất nước ta
Đuổi hết nó đi, con sẽ về trông mẹ.

Mùa đông 1950
NÔNG QUỐC CHẤN

ĐÊM NAY BÁC KHÔNG NGỦ

Anh đội viên thức dậy
Thấy trời khuya lắm rồi
Mà sao Bác vẫn ngồi
Đêm nay Bác không ngủ.

Lặng yên bên bếp lửa
Vẻ mặt Bác trầm ngâm
Ngoài trời mưa lâm thâm
Mái lều tranh xơ xác.

Anh đội viên nhìn Bác
Càng nhìn lại càng thương
Người Cha mái tóc bạc
Đốt lửa cho anh nằm.

Rồi Bác đi đêm chẵn
Từng người từng người một
Sợ cháu mình giật thột
Bác nhón chân nhẹ nhàng.

Anh đội viên mơ màng
Như nằm trong giấc mộng
Bóng Bác cao lồng lộng
Ấm hơn ngọn lửa hồng.

Thần thức cả nổi lòng
Thăm thẳm anh hỏi nhỏ :
— Bác ơi ! Bác chưa ngủ ?
— Bác có lạnh lắm không ?

— Chú cứ việc ngủ ngon
Ngày mai đi đánh giặc
Vâng lời anh nhắm mắt
Nhưng bụng vẫn bồn chồn

Không biết nói gì hơn
Anh nằm lo Bác ốm

Lòng anh cứ bề bộn
Vì Bác vẫn thức hoài.

Chiến dịch hãy còn dài
Rừng lắm dốc lắm ụ
Đêm nay Bác không ngủ
Lấy sức đâu mà đi.

... Lần thứ ba thức dậy
Anh hốt hoảng giật mình:
Bác vẫn ngồi đinh ninh
Chòm râu im phăng phắc.

Anh vội vàng nằng nặc:
— Mời Bác ngủ Bác ơi!
Trời sắp sáng mất rồi
Bác ơi! Mời Bác ngủ!

— Chú cứ việc ngủ ngon
Ngày mai đi đánh giặc
Bác thức thì mặc Bác
Bác ngủ không an lòng.

Bác thương đoàn dân công
Đêm nay ngủ ngoài rừng
Rải lá cây làm chiếu
Manh áo phủ làm chăn,

Trời thì mưa lâm thâm
Làm sao cho khỏi ướt!

Càng thương càng nóng ruột
Mong trời sáng mau mau.

Anh đội viên nhìn Bác
Bác nhìn ngọn lửa hồng
Lòng vui sướng mênh mông
Anh thức luôn cùng Bác.

Đêm nay Bác ngồi đó
Đêm nay Bác không ngủ
Vì một lẽ thường tình
Bác là Hồ Chí Minh.

1951
MINH HUỆ

NHỚ MIỀN ĐÔNG ⁽¹⁾

Chưa chi mà đã nhớ miền Đông!
Cứ muốn ghi ôm lấy núi rừng
Ôi! Tiếng chim Hoàng ⁽²⁾ kêu buổi sáng,
Ni non trong lá vượn ru con.

Ta sắp xa rồi! Ta sắp xa:
Những chiều rừng thắm gió bao la.
Bập bùng ngọn lửa trong lều nhỏ,
Vang tiếng bầy voi giữa rú già ⁽³⁾.

Những buổi vai mang nặng gánh mì ⁽⁴⁾
Trắng xa ngập nước mỗi chân đi.
Những trưa tranh ⁽⁵⁾ cắt mình đau xót.
Nhà cất lên rồi lại dọn đi.

Nửa đĩa cơm chia đũa đôi lòng,
Phá rừng gai móc xé da lưng
Mồ hôi đổ xuống se lòng đất
Cho lúa khoai lên mướt rẫy vòng.

Cơn sốt ⁽⁶⁾ nằm run đến sập giường;
Rét ⁽⁷⁾ xong lại dậy cuộc như thường.
Miền Đông « gian khổ mà anh dũng »
Đôi lúc tượng tự một tán đường.

Lá bứa chua chua, củ chụp ⁽⁸⁾ bùi
Nhiều khi cơm lạt ⁽⁹⁾ vẫn cười vui.
Tòn ten chiếc võng trong giờ nghỉ,
Mẫu thuốc tàn chia bập mấy người.

Ấm sao tình bạn lính miền Đông
Một bước xa đi nhớ núi sông
Men mết ⁽¹⁰⁾ làn da cười ghen ghen
Ra đi kết ngãi ⁽¹¹⁾ với bàng đưng ⁽¹²⁾.

Sóc Máy Tấn

21-10-52

XUÂN MIỄN

---

1. Miền Đông: chỉ miền Đông Nam Bộ. 2. Chim Hoàng: tức chim « Hoàng cao các ». Rủ già: Ở đây tức là rừng già. 4. Mì: sắn. 5. Tranh: cỏ tranh. 6. 7. Con sốt rét: ở đây chỉ cơn sốt và cơn rét do bệnh sốt rét gây ra. 8. Củ chụp: củ khoai mài. 9. Lạt: nhạt. 10. Men mết: chỉ màu da tái xanh vì thiếu máu do bệnh sốt rét gây ra. 11. Kết ngãi: kết nghĩa. 12. Bàng đưng: ở đây chỉ Đồng Tháp Mười nơi có nhiều bàng đưng (loại cỏ đề lợp nhà, dệt chiếu).

NÚI MUỜNG HUNG - ĐỒNG SÔNG MÃ

Anh là núi Muờng Hung
Em là dòng sông Mã
Sông nhiều rêu, nhiều cá
Núi nhiều thú nhiều mãng
Chiều bóng anh che sông
Sớm mặt em lóng lánh
Sáo cánh cây anh thổi vang lạnh lạnh
Gió lùa qua miệng anh lại mỉm cười
Rộn lòng em thuyền độc mộc ngược xuôi
Như trăm nổi bắn khoăn khi đến tuổi
Nếu trời làm em sóng nổi
Anh ngả mình ngăn lại lúc phong ba.

Em là búp bông trắng
Anh là ngọn lúa vàng
Thi nhau lớn đẹp nương
Tỏa mùi thơm cùng nghe chim hót
Em cứ về nhà trước
Đợi anh ở bên sông
Anh làm no lòng muờng
Em làm vui ấm bản
Nếu con gấu giẫm gãy cành bông trắng
Lá lúa anh sẽ cứa đứt chân
Nếu lúa này chuột khi dám đến ăn
Xơ bông em sẽ bay mù mắt nó.

Anh là rừng thẳm
Em là suối sâu
Cây rừng anh làm cầu
Bắc ngang lên dòng suối
Hoa sim nở đỏ chói
Soi bóng xuống lòng em
Nếu hùm về, suối em thành thác
Nếu sói về, rừng anh sẽ thành chông.
Quyết chẳng chịu đau lòng
Đời chúng ta rừng núi
Suối em phá tan bóng tối
Rừng anh chặn lại bão giông
Đề anh lớn mãi thành núi Mường Hung
Em ngoan chảy thành dòng sông Mã.

2-1953
CÀM CHĂNG

ĐI HỌP

Vút ngựa vượt qua đèo,
Rì rào tiếng suối reo,
Xuống đèo trời mới tối,
Văng vặc mảnh trăng treo.

---

1. Núi Mường Hung: ngọn núi lớn nhất ở Sơn La và Lai Châu.

Ngựa mỗi đi bước một
Người suy nghĩ vấn vương
Nhiều khi ý kiến lớn
Vụt đến lúc đi đường.

Đêm lạnh, cảnh sương đượm,
Long lanh bóng nguyệt vờn.
Nhà ai bếp vẫn đỏ,
Thấp thoáng ở sườn non?

Đường xa, cơn gió rít,
Xao xác chim cầm canh.
Hội nghị mai họp sớm,
Bấm bấm ngựa bước nhanh (1).

Việt Bắc, Mùa đông năm 1953
SÓNG HỒNG

TA ĐI TỚI

Ta đi giữa ban ngày
Trên đường cái, ung dung ta bước,
Đường ta rộng thênh thang tám thước
Đường Bắc Sơn, Đình Cả, Thái Nguyên
Đường qua Tây Bắc, đường lên Điện Biên
Đường cách mạng, dài theo kháng chiến...

---

1. Nước bầm, nước hồ tức là nước kiệu và nước đại.

Đến hôm nay đường xuôi về biển
Mới tỉnh khỏi màn đất đỏ tươi
Đẹp vô cùng, Tổ quốc ta ơi!
Rừng cọ, đồi chè, đồng xanh ngào ngạt
Nắng chói sông Lô, hò ô tiếng hát
Chuyến phà rào rạt bến nước Bình Ca...

Ai qua Phú Thọ
Ai xuôi Trung Hà
Ai về Hưng Hóa
Ai xuống khu Ba
Ai vào khu Bốn
Đường ta đó, tự do cuộn cuộn
Bốt đồn Tây đã cuốn sạch rồi!
Sông Thao nao nức sóng dồi
Ai về Hà Nội thì xuôi cùng thuyền.

Ờ, đã chín năm rồi đấy nhỉ!
Kháng chiến ba ngàn ngày không nghỉ
Bắp chân, đầu gối vẫn sẵn gân.
Ngẩng đầu lên: trong sáng tuyệt trần
Tháng Tám mùa thu xanh thắm
Mây nhón như bay
Hôm nay ngày đẹp lắm!
Mây của ta, trời thắm của ta

Nước Việt Nam dân chủ cộng hòa!
Đã tan tác những bóng thù hắc ám
Đã sáng lại trời thu tháng Tám
Trên đường ta về lại Thủ đô
Cờ đỏ bay quanh tóc bạc Bác Hồ!
Mẹ ơi! Lau nước mắt
Làng ta giặc chạy rồi!
Tre làng ta lại mọc
Chuối vườn ta xanh chồi
Trâu ta ra bãi ra đồng
Đồng ta lại hát hơn mười năm xưa...
Các em ơi, đã học chưa?
Các anh dựng cho em trường mới nữa.
Chúng nó chẳng còn mong đợi lửa
Trường của em đứng giữa đồi quang
Tiếng của em thánh thót quanh làng.

Ai đi Nam Bộ
Tiền Giang, Hậu Giang
Ai vô thành phố
Hồ Chí Minh
Rực rỡ tên vàng
Ai về thăm bưng biền Đồng Tháp
Việt Bắc miền Nam mồ ma giặc Pháp
Nơi chôn rau cắt rốn của ta
Ai đi Nam — Ngãi, Bình — Phú, Khánh Hòa
Ai vô Phan Rang, Phan Thiết
Ai lên Tây Nguyên, Công Tum, Đắc Lắc
Khu Năm dăng dặc khúc ruột miền Trung

**Ai về với quê hương ta tha thiết
Sông Hương, Bến Hải, Cửa Tùng...**

**Ai vô đó với đồng bào, đồng chí
Nói với nửa Việt Nam yêu quý
Rằng: nước ta là của chúng ta
Nước Việt Nam dân chủ cộng hòa!
Chúng ta, con một cha, nhà một nóc
Thịt với xương, tim óc dính liền.
Dù ai nói ngả nói nghiêng
Lòng ta vẫn vững như kiềng ba chân
Dù ai rào giậu ngăn sân
Lòng ta vẫn giữ là dân Cụ Hồ.**

**Ta đã lớn lên rồi trong khói lửa
Chúng nó chẳng còn mong được nữa
Chặn bàn chân một dân tộc anh hùng
Những bàn chân từ than bụi, lầy bùn
Đã bước dưới mặt trời cách mạng
Những bàn chân của Hóc Môn, Ba Tơ, Cao Lạng
Lừng lẫy Điện Biên, chấn động địa cầu
Những bàn chân đã vùng dậy đập đầu
Lũ chúa đất xuống bùn đen vạn kiếp!**

**Ta đi tới, trên đường ta bước tiếp
Rắn như thép, vững như đồng
Đội ngũ ta trùng trùng điệp điệp
Cao như núi, dài như sông.
Chí ta lớn như biển Đông trước mặt!**

Ta đi tới không thể gì chia cắt
Mục Nam Quan tới bãi Cà Mau
Trời ta chỉ một trên đầu
Bắc Nam liền một biển
Lòng ta không giới tuyến
Lòng ta chung một Cù Hồ
Lòng ta chung một Thủ đô
Lòng ta chung một cơ đồ Việt Nam.

8-1954
TỔ HỮU

EM LÀ CON GÁI CHÂU YÊN⁽¹⁾

Rừng Châu Yên có nhiều cây khế
Suối Châu Yên có lắm tai chua
Có nhiều cái mỏ thật to
Nhưng con gái Châu Yên không chua, không chát

---

1. Bài này có một số người nói tác giả là một ông cụ ở vùng Thuận Châu. Nhưng lại có một số khác nói tác giả là một chị phụ nữ ở vùng Yên Châu, và cả vùng đều có hát. Ở Thuận Châu thì hát là « Con gái Thuận Châu » mà ở Yên Châu thì hát như bài trên.

Nhưng theo ý tôi thì có lẽ là của tác giả Yên Châu vì ở Thuận Châu rất ít quả lê và xòe quặt, xòe quặt là xuất phát ở vùng Yên Châu. Hơn nữa lại có câu:

Châu Yên pên tẹ Mường Yên
(Yên Châu là đúng Châu Yên).

(Người dịch)

Ngọt ngào như tiếng cười, câu hát
Giỏi đánh cồng, ham xòe quạt
Thích gọi đầu lá sả tóc như rêu
Thích làm nướng, đi súc, dẹt, thêu
Ghét lắm những người đi làm giặc
Suối Châu Yên chảy nhanh nhiều thác
Nhiều đá ngầm, hang thâm, vực sâu
Nhưng bàn tay con gái Yên Châu
Lại mềm hơn cánh hóp, ngọn lau
Đồ xôi, nắm xôi thêm dẻo
Nướng quả ớt thấy mùi thơm đĩa chèo
Đựng vào khung cửi vải thành hoa
Tung nắm tấm thành ra đàn gà
Khua cái chày hóa ra gạo trắng
Đựng vào cổ thi cổ chết nằng
Vuốt lên lúa, bụi lúa ra bông
Sáng vòng bạc, khéo cả ôm chồng.
Rừng Châu Yên có nhiều rắn, nhiều ong
Có dười ươi, có nhiều con hổ
Có cả voi đàn, trăm gió, gấu đôi
Nhưng gái Châu Yên hiền như lá sồi
Lành như con chim, con rui
Cha mắng sợ run không dám nói
Em trai cãi cũng làm thình
Chồng ra nướng lén lút ngoại tình
Cũng chỉ biết ôm chồng mà khóc
Nhặt quả lê, hái rau khó nhọc
Chị em nghèo muốn san sẻ cùng nhau
Gái Châu Yên ấm như bông vải, ngọt như canh rau

Má thơm mùi quả lê, cao gác
 Miệng nên khướu khi hát
 Chân nên công lúc xòe
 Êm ái ru con ngủ đêm khuya
 Thủ thi làm hiền khi chồng đang giận
 Nhưng khi thảng giặc đến giết người Thái Trắng
 Thì gái Châu Yên cũng giỗi bản
 Cũng làm nên cái bầy cái chông
 Còn dữ hơn cả con gấu, con hùm
 Cũng biết pha từng đùm thuốc độc
 Thương người Châu Yên thì khóc
 Lo việc che chồng bạn đánh nhau
 Đề thẳng Tây kinh cái đất Yên Châu
 Đề thẳng nguy sợ người con gái
 Bọn thổ phỉ không dám qua lại
 Yên Châu là của Châu Yên
 Con gái Châu Yên vẫn đẹp vẫn hiền
 Vẫn mềm mại như bông lau, cành hóp.

(Dân tộc Thái)
 CẦM GIANG dịch

THƯƠNG NGƯỜI CỘNG SẢN

Ngày xưa người Tây Nguyên khổ quá !
 Đêm nằm cứ mơ thấy hoa sung (1)
 Hoa sung nở, người Tây Nguyên vẫn cực.

---

1. Hoa sung: theo truyện dân gian hoa sung nở là đời no ấm.

Lạ quá! Biết tính thế nào?
Năm bảy ông già đang bàn chuyện vót chông
Thì thằng Tây mang giày đinh tới dọa:
«Hỡi dân Hơ năm mọi rợ!
Chúng mày không đứng dậy nổi đâu
Đừng đại dốt theo quân cộng sản
Nó chỉ biết chui luồn
Như con sên, con nhím trong rừng;
Làng nào có lúa ăn, có rượu uống, chiêng kêu
Là chúng bò ra cướp hết»,
Năm bảy ông già, vẫn ngồi vót chông
Bụng sôi như lửa.
Không theo chúng nó
Bây giờ theo ai?
Khò lắm!
Không thể sống với bầy ó trắng⁽¹⁾
Cái xấu, cái thuế đê nặng
Như năm ngàn hòn đá lớn trên lưng
Phải đứng dậy, rào làng
Cầm mang cung khắp rừng, khắp rú.
Khò trả khò
Đầu phải trả đầu.
Nhưng không biết các anh em
Ở cùng con nước, ở mãi núi oao,
Có cùng nhau một bụng?
Các cụ già làng ngồi vót chông
Suy tính mãi
Hai ba trắng tròn chưa hiểu,

---

1. Bầy ó trắng: chỉ giặc Pháp.

Chín mười trắng nở chưa ra.

Khô lắm.

Sống mãi thế này sao được?

Chim gơ-lung ⁽¹⁾ hát khản cổ rồi

«Mày muốn ta vùng dậy phải không chim?»

Nhưng làm sao có cánh!

Cách mạng tháng Tám về.

Các cụ già nghĩ gì không biết

Bỏ rựa trên sàn chẳng vót chông.

Hai cụ ra đi.

Năm đèo, chín núi

Ba, bốn đêm, mặt trời lặn mới về.

Đêm ấy.

Đêm đầu tiên

Dân làng nghe hai cụ già cười nói:

«Ồ... không phải ai đánh Pha-lang đuổi Nhật đầu.

Chính là Việt Minh, là cộng sản đó thôi

Họ là người Kinh, người Ba na

Người Ê Đê, Mơ Nông, Đắc Lắc.

Trên hết có Cụ Hồ,

Mắt sáng, bốn ông sao...»

Rồi hai cụ già ngồi đánh chiêng

Vui bụng, kể về người cộng sản:

«Người cộng sản, cũng như ta,

Có mẹ cha, vợ con, nương rẫy

Nhưng họ được Cụ Hồ cho cái đầu nở hoa sung.

---

1. Chim gơ-lung: loại chim đẹp và khỏe, hót hay.

Cái đầu ấy, bày cho dân làng trồng khoai
 Thì củ khoai mau lớn
 Bày phụ nữ nuôi gà lợn
 Thì gà lợn mau to
 Cái đầu ấy chỉ dân làng cần giáo đánh Tây,
 Là thằng Tây chạy trốn».

Nghe kể dân làng đều vui sướng
 Họ cười vang:
 « Ô cộng sản là như thế
 Thương quá đi!»

Nghĩ sâu trong bụng
 Một Cụ già
 Rồi cả làng cùng hát theo
 Tiếng hát cao như núi:
 « O anh cộng sản!
 Cái chết của anh cầm bằng lá ⁽¹⁾
 Cái khổ của anh nắm chắc trong tay
 Nhưng không bao giờ anh sợ chết
 Lòng tốt của anh đi nhanh quá ⁽²⁾
 Đẹp như vó con ngựa quý
 Mang áo cơm chạy khắp núi, khắp rừng
 Thiếu muối dân làng đốt tranh ăn thay được
 Thiếu cơm đào củ sắn, củ môn
 Nhưng thiếu cộng sản không có gì thay được».

NGỌC ANH dịch

1. Cầm bằng lá: ý nói chết một cách dễ dàng.

2. Đi nhanh quá: ý nói tiếng lành đồn xa.

VIỆT BẮC

— Mình về mình có nhớ ta
Mười lăm năm ấy thiết tha mặn nồng.
Mình về mình có nhớ không
Nhìn cây nhớ núi, nhìn sông nhớ nguồn?
Tiếng ai tha thiết bên cồn
Bâng khuâng trong dạ, bồn chồn bước đi
Áo chàm đưa buổi phân li
Cầm tay nhau biết nói gì hôm nay...

— Mình đi, có nhớ những ngày
Mưa nguồn suối lũ, những mây cùng mù
Mình về, có nhớ chiến khu
Miếng cơm chấm muối, mối thù nặng vai?

Mình về, rừng núi nhớ ai
Trám bùi để rụng, măng mai để già
Mình đi, có nhớ những nhà
Hắt hiu lau xám, đậm đà lòng son
Mình về, còn nhớ núi non
Nhớ khi kháng Nhật, thuở còn Việt Minh
Mình đi, mình có nhớ mình
Tân Trào, Hồng Thái, mái đình cây đa.

— Ta với mình, mình với ta
Lòng ta sau trước mặn mà đinh ninh
Mình đi, mình lại nhớ mình
Nguồn bao nhiêu nước nghĩa tình bấy nhiêu...

Nhớ gì như nhớ người yêu
Trăng lên đầu núi, nắng chiều lưng nương
Nhớ từng bản khói cùng sương
Sớm khuya bếp lửa người thương đi về.

Nhớ từng rừng nứa bờ tre
Ngòi Thia sông Đáy, suối Lê vơi đầy
Ta đi, ta nhớ những ngày
Mình đây ta đó, đắng cay ngọt bùi...

Thương nhau, chia củ sắn lùi
Bát cơm sẻ nửa, chăn sui đắp cùng
Nhớ người mẹ nắng cháy lưng
Địu con lên rẫy bẻ từng bắp ngô
Nhớ sao lớp học i tờ
Đồng khuya đuốc sáng những giờ liên hoan
Nhớ sao ngày tháng cơ quan
Gián nan đời vẫn ca vang núi đèo.
Nhớ sao tiếng mõ rừng chiều
Chày đêm nện cối đều đều suối xa...

Ta về, mình có nhớ ta
Ta về ta nhớ những hoa cùng người
Rừng xanh hoa chuối đỏ tươi
Đèo cao nắng ánh dao gài thắt lưng.
Ngày xuân mơ nở trắng rừng
Nhớ người đan nón chuốt từng sợi giang
Ve kêu rừng phách đổ vàng
Nhớ cô em gái hái măng một mình

Rừng thu trắng rọi hòa bình
Nhớ ai tiếng hát ân tình thủy chung.

Nhớ khi giặc đến giặc lòng
Rừng cây núi đá ta cùng đánh Tây
Núi giăng thành lũy sắt dày
Rừng che bộ đội rừng vây quân thù
Mênh mông bốn mặt sương mù
Đất trời ta cả chiến khu một lòng.

Ai về ai có nhớ không ?
Ta về ta nhớ Phủ Thông, đèo Giăng
Nhớ sông Lô, nhớ phố Ràng
Nhớ từ Cao — Lạng, nhớ sang Nhị Hà...
Những đường Việt Bắc của ta
Đêm đêm rầm rập như là đất rung
Quân đi điệp điệp trùng trùng
Ánh sao đầu súng bạn cùng mũ nan.
Dân công đổ đuốc từng đoàn
Bước chân nát đá, muôn tàn lửa bay.
Nghìn đêm thăm thẳm sương dày
Đèn pha bật sáng như ngày mai lên.
Tin vui chiến thắng trăm miền
Hòa Bình, Tây Bắc, Điện Biên vui về
Vui từ Đồng Tháp, An Khê
Vui lên Việt Bắc, đèo De, núi Hồng.

Ai về ai có nhớ không ?
Ngọn cờ đỏ thắm gió lồng cửa hang.

Nắng trưa rực rỡ sao vàng
Trung ương, Chính phủ luận bàn việc công
Điều quân chiến dịch thu đông
Nông thôn phát động, giao thông mở đường
Giữ đê, phòng hạn, thu lương
Gửi dao miền ngược, thêm trường các khu...

Ơ đâu u ám quân thù
Nhìn lên Việt Bắc : Cu Hồ sáng soi
Ơ đâu đau đớn giống nòi
Trông về Việt Bắc mà nuôi chí bền.
Mười lăm năm ấy ai quên
Quê hương cách mạng dựng nên Cộng hòa
Mình về mình lại nhớ ta
Mái đình Hồng Thái, cây đa Tân Trào,

— Nước trôi nước có về nguồn
Mây đi mây có cùng non trở về ?
Mình về, ta gửi về quê
Thuyền nâu trâu mộng với bè nửa mai
Nâu này nhuộm áo không phai
Cho lòng thêm đậm, cho ai nhớ mình
Trâu về, xanh lại Thái Bình
Nửa mai gài chặt mối tình ngược xuôi.

— Nước trôi, lòng xuôi chẳng trôi
Mây đi mây vẫn nhớ hồi về non
Đá mòn nhưng dạ chẳng mòn
Chàm nâu thêm đậm, phấn son chẳng nhòa.

Nửa mai mình gửi quê nhà
Nước non đâu cũng là ta với mình
Thái Bình đồng lại tươi xanh
Phên nhà lại ấm, mái đình lại vui...

— Minh về thành thị xa xôi
Nhà cao, còn thấy núi đồi nữa chẳng?
Phố đông, còn nhớ bản làng
Sáng đèn, còn nhớ mảnh trăng giữa rừng?
Minh đi, ta hỏi thăm chừng
Bao giờ Việt Bắc tung bừng thêm vui?

— Đường về, đây đó gần thôi!
Hôm nay rời bản về nơi thị thành
Nhà cao chẳng khuất non xanh
Phố đông, càng giục chân nhanh bước đường.
Ngày mai về lại thôn hương
Rừng xưa núi cũ yêu thương lại về
Ngày mai rộn rã sơn khê
Ngược xuôi tàu chạy, bốn bề lưới giăng.
Than Phấn Mễ, thiếc Cao Bằng
Phố phường như nắm như măng giữa trời
Mái trường ngôi mới đỏ tươi.
Chợ vui trăm nẻo về khơi luồng hàng
Muối Thái Bình ngược Hà Giang
Cây bừa Đông Xuất, mía đường tỉnh Thanh
Ai về mua vại Hương Canh
Ai lên mình gửi cho anh với nàng
Chiếu Nga Sơn, gạch Bát Tràng
Vải tơ Nam Định, lụa hàng Hà Đông

Áo em thêu chỉ biếc hồng
Mùa xuân ngày hội lòng tung⁽¹⁾ thêm tươi
Còn non, còn nước, còn trời
Bác Hồ thêm khỏe, cuộc đời càng vui!

— Minh về với Bác đường xuôi
Thưa giùm Việt Bắc không người nhớ Người
Nhớ ông Cụ mắt sáng ngời
Áo nâu túi vải, đẹp tươi lạ thường!
Nhớ Người những sáng tinh sương
Ung dung yên ngựa trên đường sồi reo
Nhớ chân Người bước lên đèo
Người đi rừng núi trông theo bóng Người...
Lòng ta ơn Đảng đời đời
Ngược xuôi đời một lời song song.
Ngàn năm xưa nước non Hồng
Còn đây ơn Đảng nối dòng dài lâu
Ngàn năm non nước mai sau
Đời đời ơn Đảng càng sâu càng nồng.

Cầm tay nhau hát vui chung
Hôm sau mình nhé, hát cùng Thủ đô.

10-1954
TỐ HỮU

ĐẤT NƯỚC

Sáng mát trong như sáng năm xưa
Gió thổi mùa thu hương cốm mới

---

(1) *Lung tung*: tên một ngày hội ở Việt Bắc.

Tôi nhớ những ngày thu đã xa
Sáng chớm lạnh trong lòng Hà Nội
Những phố dài xao xác hơi may
Người ra đi đầu không ngoảnh lại
Sau lưng thềm nắng lá rơi đầy.

Mùa thu nay khác rồi
Tôi đứng vui nghe giữa núi đồi
Gió thổi rừng tre phấp phới
Trời thu thay áo mới
Trong biếc nói cười thiết tha.

Trời xanh đây là của chúng ta
Núi rừng đây là của chúng ta
Những cánh đồng thơm mát
Những ngả đường bát ngát
Những dòng sông đỏ nặng phù sa
Nước chúng ta
Nước những người chưa bao giờ khuất
Đêm đêm rì rầm trong tiếng đất
Những buổi ngày xưa vọng nói về.

Ôi những cánh đồng quê chảy máu
Dây thép gai đâm nát trời chiều
Những đêm dài hành quân nung nấu
Bỗng bồn chồn nhớ mắt người yêu.

Từ những năm đau thương chiến đấu
Đã ngời lên nét mặt quê hương

Từ gốc lúa bờ tre hồn hậu
Đã bật lên những tiếng cảm hờn.

Bát cơm chan đầy nước mắt
Bay còn giăng khỏi miệng ta
Thằng giặc Tây thắng chúa đất
Đưa dè cổ đưa lột da.

Xiềng xích chúng bay không khóa được
Trời đầy chim và đất đầy hoa
Súng đạn chúng bay không bắn được
Lòng dân ta yêu nước, thương nhà.

Khởi nhà máy cuộn trong sương núi
Kèn gọi quân vắng vắng cánh đồng
Ôm đất nước những người áo vải
Đã đứng lên thành những anh hùng.

Ngày nắng đốt theo đêm mưa dội
Mỗi bước đường mỗi bước hi sinh
Trán cháy rục nghĩ trời đất mới
Lòng ta bát ngát ánh bình minh.

Súng nổ rung trời giận dữ
Người lên như nước vỡ bờ
Nước Việt Nam từ máu lửa
Rũ bùn đứng dậy sáng lòa.

1948 — 1955
NGUYỄN ĐÌNH THÌ

NHỚ CON SÔNG QUÊ HƯƠNG

Quê hương tôi có con sông xanh biếc
Nước gương trong soi tóc những hàng tre
Tâm hồn tôi là một buổi trưa hè
Tỏa nắng xuống lòng sông lấp loáng.
Chẳng biết nước có giữ ngày, giữ tháng
Giữ bao nhiêu kỉ niệm giữa dòng trôi ?
Hỡi con sông đã tắm cả đời tôi !
Tôi giữ mãi mối tình mới mẻ
Sông của quê hương, sông của tuổi trẻ
Sông của miền Nam nước Việt thân yêu.

Khi bờ tre ríu rít tiếng chim kêu
Khi mặt nước chập chờn con cá nháy
Bạn bè tôi tụm năm tụm bảy
Bầy chim non bơi lội trên sông
Tôi giờ tay ôm nước vào lòng
Sông mở nước ôm tôi vào dạ
Chúng tôi lớn lên mỗi người mỗi ngã
Kể sớm khuya chài lưới bên sông
Kể cuộc cày mưa nắng ngoài đồng
Tôi cầm súng xa nhà đi kháng chiến
Nhưng lòng tôi như mưa nguồn, gió biển
Vẫn trở về lưu luyến bên sông.

Tôi hôm nay sống trong lòng miền Bắc
Sờ lên ngực nghe trái tim thầm nhắc
Hai tiếng thiêng liêng, hai tiếng « miền Nam »
Tôi nhớ không người ánh nắng màu vàng
Tôi quên sao được sắc trời xanh biếc
Tôi nhớ cả những người không quen biết...
Có những trưa tôi đứng dưới hàng cây
Bỗng nghe dâng cả một nỗi tràn đầy
Hình ảnh con sông quê mát rượi
Lai láng chảy, lòng tôi như suối tưới
Quê hương ơi ! Lòng tôi cũng như sông
Tĩnh Bắc Nam chung chảy một dòng
Không gành thác nào ngăn cản được
Tôi sẽ lại nơi tôi hằng mơ ước
Tôi sẽ về sông nước của quê hương
Tôi sẽ về sông nước của tình thương.

1956

TẾ HANH

GÒ ME.

Tặng Bảo Định Giang

Quê tôi đó : mặt trông ra bể
Đổm hải đăng tắt, lóe đêm đêm
Con đê cát đỏ cỏ viền
Leng keng nhạc ngựa ngược lên chợ Gò
Ruộng vây quanh, bốn mùa gió mát
Lúa nàng keo chói rực mặt trời
Ao làng : trắng tằm, mây bơi
Nước trong như nước mắt người tôi yêu.

Quê tôi sớm sớm chiều chiều

Lao xao vườn mía

Mái lá khoan thai thở làn khói nhẹ

Những chị, những em má núng đồng tiền

Nọc cấy, tay tròn, nghiêng nón làm duyên.

Véo von điệu hát cô truyền

(Tre thổi khúc khích, mây chìm lắng nghe):

« — Hò... ơ... Trai Biên Hòa luy gái Gò Me

Không vì sắc lịch, mà chỉ vì mê giọng hò... »

Ôi, thuở ấu thơ

Cắt cỏ, chăn bò

Gối đầu lên áo

Nằm dưới hàng me, nghe tre thổi sao

Lòng bay theo bướm, theo chim

Me non cong vắt lưỡi liềm

Lá xanh như dải lụa mềm lững lơ.

Ôi, vui sao những lễ hội đình chùa

Rước sắc cuối năm, giết gà tháng bảy

Thân áo vá quàng ⁽¹⁾ lại thay vật mới

Hẹn hò..., đổi quốc... trao khăn

Trống giục thân đêm, gối bỏ không nằm

Tóc bạc nghe kinh, tuổi xanh tình tự

Tôi, sáu tuổi trong lòng bà, hơn hờ

Xem tường « Đoạt Võ Trạng nguyên »

Đề ra về mơ mãi chuyện thần tiên

Moi đất sét nặn quả chùy Nguyễn Bá.

---

1. Áo phụ nữ nối bằng nhiều thứ vải màu ở tà và tay.

Ồi những tháng mưa dầm lạnh giá
Đường làng thụt móng chân trâu
Tre, cau phờ phạc
Cánh cò... mặt nước... đồng sâu
Hai bên hàng xóm tèm trầu
Áo phơi, nón lá gọi nhau đồ lờ
Những trưa nắng thơm mùa gặt hái
Mái đình cong... cu gáy xa xa
Con đê nắng đỏ chói lòa
Me xanh tỏa bóng, gió hòa trong cây
Già phanh áo, gối tay, riu mắt
Gái dục đầu búi Lục Vân Tiên
Trai làng kính cần ngồi yên
Giọng ông tôi lại cất lên kể rằng:
« — Cửa Cần Giờ vào năm khởi nghĩa
Sóng Cần Giờ đỏ khé máu tươi
Gò Công oanh liệt một thời
Ông Trương... Đám-lá — tối-trời,... đánh Tây⁽¹⁾!...

Ruộng Gò Công cò bay thẳng cánh
Ao Gò Me nước gánh không vơi
Đất lành màu mỡ sinh sôi
Nếp than⁽²⁾ năm rạ... làng tôi vẫn nghèo.
Trước khi nhắm mắt thân yêu
Bà tôi dám ước mơ nhiều hơn đâu

---

1. Trương Công Định, lãnh tụ nghĩa quân chống Pháp, hởi tội triều Nguyễn, dựng khu căn cứ ở Đám-lá-tối-trời thuộc tỉnh Gò Công.

2. Nếp cẩm

Một vuông khăn đỏ bịt đầu
Nợ nần truyền kiếp trông vào con thơ.
Ôi Gò Me
Các bác, các cô
Các dì, các cậu
Mồ hôi muối trắng hai vai áo
Đêm không đèn, húp cháo thay cơm
Nhặt từng hạt lép trong rơm
Nhìn bầu sữa cạn, thương con héo gầy
(Lúa đầu đám phụ người cày
Nhà ai ngói đỏ, lấm đầy lúa khô)
Qua Đường⁽¹⁾ lưới cá, mò cua
Ngó con sông bạc mà lo phận nghèo !

*
**

Quê hương tôi bao nhiêu thay đổi
Ngọn tầm vông, nón cối buổi đầu
Trong lòng đất nước khổ đau
Đứng lên không một sức nào chuyển lay
Chín năm chúng ruộng, vây, giết, đốt
Chín năm ta diệt bớt, gài chông
Máu Trương Công Định anh hùng
Qua tay Đảng, rót vào lòng nhân dân.

Trên đất Bắc xanh mầm hi vọng
Đêm như ngày, tôi ngóng từng tin
Gò Công đắm máu biều tình

---

1. Tên một vùng ven biển Ô Cấp (nay là Vĩng Tàu)

Gò Me, tuy vắng trống đình bao năm
Tắt tiếng hát đêm trăng hò hẹn
Chỉ còn vắng tiếng biển thét gào
Lòng dân chung thủy, cần lao
Vẫn nguyên như thuở ban đầu đứng lên
Tôi sung sướng nghe tim đập mạnh
Nhịp cùng bao hình ảnh xa xưa :
... Tôi nằm trong võng mẹ đưa
Có chim cu gáy giữa trưa hanh nồng
Tiếng ai vút đầu bông lúa chín
Gió diu vương xao xuyến bờ tre :
« — Hò ơ... Trai Biên Hòa lụy gái Gò Me
Không vì sắc lịch, mà chỉ vì mê giọng hò !... ».
Chị tôi má đỏ, then thò
Giã me bên trũ canh chua ngọt ngào.

★
★★

Thơ tôi như chiếc hôn đầu
Gò Công yêu dấu, đâu nào má em ? !...

1956

HOÀNG TỐ NGUYỄN (1)

LẠI VỀ TỈNH NHỎ

Tỉnh nhỏ
Điêu hiu,
Mặt trời ngủ giữa chiều,
Trở mình trên mái rạ

---

1. Tác giả đã mất

Cây tre bóng trên hè,

Tay xương nắm lá.

Như tay người đưa thư

Áo vải tây vàng,

Hai vai đã vá,

Đi giữa đường mấp mô

Không có kẻ đợi chờ.

Đôi chiếc xe dục dầu ngái ngủ...

Tỉnh nhỏ,

Cô em

Năm xem

Kiểm hiệp

Sân bàn cờ, của trường gài líp,

Mòn thước gỗ đầu trò

Ông giáo đã hoa râu.

Mỗi mùa hè đỏ bầm

Rung theo hoa cành gạo.

Gương bé chiếu tường cong,

Trên cột lều nhà thợ cạo

Bức tranh tổ nữ mướn thu đã nhạt má hồng

Hàng rong

Gấp hàng rong

Liếc mắt nhìn nhau qua mặt bánh.

Anh Khó nghèo lên tỉnh,

Lá đơn cặp với cán ô

Ông chủ hiệu R.A-R.ô⁽¹⁾

---

1. R.A-R.ô. Dưới chế độ thực dân nửa phong kiến trước cách mạng tháng Tám bọn thực dân giữ độc quyền bán rượu và thuốc phiện. R.A-R.ô là hiệu làm đại lí bán rượu và thuốc phiện cho chúng.

Lấm lét trông chừng lính đoan⁽¹⁾ đầu ngõ.
Tỉnh nhỏ,
Võ vàng,
Nặng thắt ngang bầu thị trấn,
Gập ghềnh trên đường vắng:
Cuộc đời,
Hay cỗ xe bò,
Nhắm về phía mả mồ,
Chậm rãi lê từng bước một?
Hiên nhà ủ dột
Chống trời nhìn kẻ khuất phương xa.
Chuông nhà thờ ngân nga
Báo hiệu một ngày đang chết⁽²⁾.
Cảnh cũ
Hôm nay đổi thay dấu vết,
Mười sáu năm tôi trở lại đây.
Xương thịt tuy gầy
Cây gạo ngày xưa vẫn nở
Mặt đường còn rõ
Dấu bom;
Ngực vách đang ôm
Vết đạn
Nhưng mỗi vật đang bừng ánh sáng.
Tự do

---

1. Lính đoan: lính kiểm soát việc buôn bán dưới chế độ thực dân.

2. Đoạn thơ này (kể từ câu thơ mở đầu đến câu thơ này) tả cảnh từ nhỏ dưới chế độ thực dân nửa phong kiến trước cách mạng tháng Tám năm 1945.

Ảnh Bác Hồ

Cười qua khung cửa.

Tỉnh nhỏ,

Dập dìu.

Mặt trời trẻ buổi chiều

Reo trên mái lá

Cuộc đời như mạ

Con nước về

Đang nhích từng phân

Quần lĩnh tía, áo tứ thân

Chen cửa hàng Mậu dịch.

Áp phích rao hai tối kịch,

Cò em

Đừng xem,

Lòng đầy tiếng hát.

Xe gạch đuổi xe cát:

Anh nói em

Rẽ vào lối công trường.

Chuyện cải cách nông thôn

Vào ca dao,

Tiếng mẹ hát cao cao,

Chớp chớp bàn tay con vồ

Tỉnh nhỏ,

Nắng vàng

Chảy tràn

Lên tóc

Tôi đi qua trường học,

Đầy áo hoa, chắc ông giáo đã bạc đầu!

Kìa ai tưới vườn rau,
Sao giống cô em,
Buổi trước năm xem kiếm hiệp.
Xe trên đường chạy tiếp :
Hà Nội — Cao Bằng
Phủ Thọ — Tuyên Quang,
Mỗi người khách :
Một luống cây vừa xới
Màn cửa nhà ai phấp phới ?
Không, tình yêu
Tung cánh buồm chiều
Bơi giữa lòng thị trấn.
Mặt trời không muốn lặn
Mặt trời len vào mắt con người.

CHIÊM BAO

Dầu anh đầu em đầu
Hai ta vẫn gần nhau
Giấc chiêm bao đêm trước
Soi sáng cả ngày sau.

1956
TẾ HANH

NÚI ĐÔI

Bảy năm về trước, em mười bảy
Anh mới đôi mươi, trẻ nhất làng
Xuân Dục, Đoài Đông hai cánh lúa
Bữa thì em tới, bữa anh sang.

Lối ta đi giữa hai sườn núi
Đôi ngọn nên làng gọi núi Đôi.
Em vẫn đùa anh : Sao khéo thế
Núi chồng núi vợ đứng song đôi !

Bỗng cuối mùa chiêm quân giặc tới
Ngõ chùa cháy đỏ những thân cau.
Mới ngỏ lời thôi, đành lỗi hẹn
Đâu ngờ từ đó bắt tin nhau !

Anh vào bộ đội, lên Đông Bắc
Chiến đấu quên mình năm lại năm
Mấy bận dân công về lại hỏi
Ai người Xuân Dục núi Đôi chăng ?

Anh nghĩ quê ta giặc chiếm rồi
Trăm nghìn cấm uất bao giờ người
Mỗi tin súng nổ vùng đai địch
Sương trắng người đi lại nhớ người.

Đồng đội có nhau thường nhắc nhớ
Trung du làng nước vẫn chờ trông
Núi Đồi bớt dựng kê ba xóm
Em vẫn đi về những bến sông?

Náo nức bao nhiêu ngày trở lại
Lệnh trên ngừng bắn, anh về xuôi
Hành quân qua tắt đường sang huyện
Anh ghé thăm nhà, thăm núi Đồi.

Mới đến đầu ao, tin sét đánh
Giặc giết em rồi, dưới gốc thông
Giữa đêm bộ đội vây đồn Thửa.
Em sống trung thành, chết thủy chung!

Anh ngược nhìn lên hai dốc núi
Hàng thông, bờ cỏ, con đường quen.
Nặng lui bỗng dừng mờ bóng khói
Núi vẫn đôi mà anh mất em!

Dân chợ Phù Linh ai cũng bảo:
Em còn trẻ lắm, nhất làng trong!
Mấy năm cô ấy làm du kích
Không hiểu vì sao chẳng lấy chồng?

Từ núi qua thôn, đường nghẽn lối
Xuân Dục, Đoài Đông cỏ ngút dày
Sân biển thành ao, nhà đồ chái
Ngồn ngang bờ bụi cánh dơi bay,

Cha mẹ diu nhau về nhận đất
Tóc bạc thương từ mỗi gốc cau
Nửa gianh nửa mái lều che tạm
Sương nắng khuấy dần chuyện xót đau.

Anh nghe có tiếng người qua chợ:
Ta gặng, mùa sau lúa sẽ nhiều
Ruộng thấm mồ hôi từng nhát cuốc
Làng ta rồi đẹp biết bao nhiêu!

Nhưng núi còn kia, anh vẫn nhớ
Oán thù còn đó, anh còn đây.
Ở đâu cô gái làng Xuân Dục
Đã trọn niềm tin gửi đất này!

Ai biết tên em thành liệt sĩ
Bên những hàng bia trắng giữa đồng
Nhớ nhau, anh gọi: em, đồng chí
Một tấm lòng trong vạn tấm lòng.

Anh đi bộ đội, sao trên mũ
Mãi mãi là sao sáng dẫn đường.
Em sẽ là hoa trên đỉnh núi
Bốn mùa thơm mãi cánh hoa thơm.

VŨ CAO

ĐÊM SAO SÁNG

Đêm hiện dần lên những chấm sao
Lòng trời dương thấp bổng nhiên cao
Sông Ngân đã tỏ đôi bờ lạnh
Ai biết cầu Ô ở chỗ nào?

Tìm mũ Thần Nông chẳng thấy đâu
Thấy con vịt lội giữa dòng sâu
Sao Hòm như mắt em ngày ấy
Rớm lệ nhìn tôi bước xuống tàu.

Chùm sao Bắc Đẩu sáng tinh khôi
Lộng lẫy uy nghi một góc trời
Em ở bên kia bờ vĩ tuyến
Nhìn sao thao thức mấy năm rồi!

Sao đặc trời, sao sáng suốt đêm
Sao đêm chung sáng chẳng chia miền
Trời còn có bữa sao quên mọc
Anh chẳng đêm nào chẳng nhớ em.

Tháng 12-1957
NGUYỄN BÌNH⁽¹⁾

---

1. Tác giả đã mất.

TẾT GIỮA RỪNG XUÂN

Nhớ một năm nào trông khói lửa
Dừng quân nghỉ Tết mở liên hoan
Hai mươi cây số rừng theo suối
Vượt núi tìm ra phố Nhã Nam.

Phiên chợ rừng quanh rộn rịp người
Hồng, cam đỏ chín, chuối vàng tươi
Bên kia lồng vịt đây đường đậu
Bột quấy chè lam mật mía lùi.

Gạo nếp trắng tinh mềm gạo dự
Bốn năm đời lính chữa ăn qua
Nồi cơm mở nắp vung lên khói
Phảng phất mây che bóng cửa nhà.

Xúm xít dân quân ngồi mấy dãy
Sân đình mây trắng bóng cờ son
Mấy anh lính trẻ cười như phá
«Đời cứ tươi» lên, đạn cứ giòn.

Những góc bánh chưng nộm mỡ đậu
Những lườn gà thiến ánh vàng tơ
Thịt kho chấm mật, xôi vò dẻo
Cơm mới thơm ngon đượm khúc ghe.

Cho bỏ những ngày mưa lũ nước
Suốt năm cơm hầm độn mì⁽¹⁾ khoai
Chảo không dính mỡ, măng thay gạo
Chân vẫn còn đi, sức vẫn dai.

Ai có buồn đâu ngày tháng ấy
Hành quân sương tỏa ngập Na Lương
Ba mươi⁽²⁾ nghỉ giữa rừng mai nở
Ôm súng thân yêu gối vệ đường.

Lòng nặng thương yêu vượt núi đèo
Tôi như con bướm mãi mê theo.
Những người trai trẻ mùa chinh chiến
Một sớm mừng Xuân súng nổ nhiều.

1958
VÂN ĐÀI⁽³⁾

QUÊ HƯƠNG VIỆT NAM

Việt Nam đất nước ta ơi
Mênh mông biển lúa đâu trời đẹp hơn
Cánh cò bay lả dập dờn
Mây mờ che đỉnh Trường Sơn sớm chiều.

-
1. Mì: sắn
  2. Ba mươi: tức ngày 30 tết âm lịch.
  3. Tác giả đã mất.

Quê hương biết mấy thân yêu
 Bao nhiêu đời đã chịu nhiều thương đau
 Mặt người vất vả in sâu
 Gái trai cũng một áo nâu nhuộm bùn.

Đất nghèo nuôi những anh hùng
 Chìm trong máu chảy lại vùng đứng lên
 Đạp quân thù xuống đất đen
 Súng gươm vứt bỏ lại hiền như xưa.

Việt Nam đất nắng chan hòa
 Hoa thơm quả ngọt lối mùa trời xanh
 Mắt đen cô gái long lanh
 Yêu ai yêu trọn tâm tình thủy chung.

Đất trăm nghề của trăm vùng
 Khách phương xa tới lạ lòng tìm xem
 Tay người như có phép tiên
 Trên tre lá cũng dệt nghìn bài thơ.

Nước bàng khuâng những bến đò
 Đêm đêm còn vọng câu hò Trương Chi
 Đói nghèo nên phải chia li
 Xót xa lòng kẻ rời quê lên đường.

Ta đi ta nhớ núi rừng
Ta đi ta nhớ dòng sông vỗ bờ
Nhớ đồng ruộng nhớ khoai ngô
Bát canh rau muống quả cà giòn tan.

(Trích « Bài thơ Hắc Hải »)

1958

NGUYỄN ĐÌNH THI

ĐOÀN THUYỀN ĐÁNH CÁ

Mặt trời xuống biển như hòn lửa
Sóng đã cài then, đêm sập cửa,
Đoàn thuyền đánh cá lại ra khơi
Cầu hát căng buồm cùng gió khơi,

Hát rằng: cá bạc biển Đông lặng,
Cá thu biển Đông như đoàn thoi
Đêm ngày dật biển muôn luồng sáng,
Đến dệt lưới ta, đoàn cá ơi !

Thuyền ta lái gió với buồm trăng
Lướt giữa mây cao với biển bằng,
Ra đậu dặm xa dò bụng biển,
Dàn đan thế trận lưới vây giăng.

Cá nhụ cá chim cùng cá đé,
Cá song lấp lánh đuốc đen hồng,
Cái đuôi em quẫy trắng vàng chóc.
Đêm thở: sao lùa nước Hạ Long.

Ta hát bài ca gọi cá vào,
Gõ thuyền đã có nhịp trăng cao,
Biển cho ta cá như lòng mẹ
Nuôi lớn đời ta tự buổi nào.

Sao mờ, kéo lưới kịp trời sáng.
Ta kéo xoăn tay chùm cá nặng.
Vây bạc đuôi vàng lóe rạng đông,
Lưới xếp buồm lên đón nắng hồng.

Câu hát căng buồm với gió khơi,
Đoàn thuyền chạy đua cùng mặt trời,
Mặt trời đội biển nhô màu mới,
Mắt cá huy hoàng muôn dặm phơi.

Hồng Gai 1-10-1958

HUY CẬN

BÓNG CÂY KƠ-NIA

Buổi sáng em làm rẫy
Thấy bóng cây Kơ-nia⁽¹⁾
Bóng ngả che ngực em
Về nhớ anh không ngủ...

Buổi chiều mẹ lên rẫy
Thấy bóng cây Kơ-nia
Bóng tròn che lưng mẹ
Về nhớ anh mẹ khóc...

---

1. Cây Kơ-nia: loại cây to và khỏe, gió bão không ngã.

Em hỏi cây Kơ-nia

— Gió mây thổi về đâu ?

— Về phương mặt trời mọc

Me hỏi cây Kơ-nia :

— Rễ mày uống nước đâu ?

— Uống nước ngầm miền Bắc

Con giun sống nhớ đất

Chim phi⁽¹⁾ sống nhớ rừng

Em và mẹ nhớ anh

Uống theo nguồn miền Bắc

Như bóng cây Kơ-nia

Như bóng cây Kơ-nia

1959

Dân tộc Hơ-rê

NGỌC ANH phỏng dịch

QUÊ HƯƠNG

Thuở còn thơ ngày hai buổi đến trường

Yêu quê hương qua từng trang sách nhỏ :

« Ai bảo chăn trâu là khổ ? »

Tôi mơ màng nghe chim hót trên cao.

---

1. Chim phi: loại chim nhỏ, đẹp hay lượn trên nương lúa.

Những ngày trốn học
Đuổi bướm cầu ao
Mẹ bắt được...
Chưa đánh roi nào đã khóc!
Cô bé nhà bên
Nhìn tôi cười khúc khích...

*
**

Cách mạng bùng lên
Rời kháng chiến trường kì
Quê tôi đầy bóng giặc
Từ biệt mẹ tôi đi
Cô bé nhà bên — (có ai ngờ)
Cũng vào du kích.
Hôm gặp tôi vẫn cười khúc khích
Mắt đen tròn (thương thương quá đi thôi!)
Giữa cuộc hành quân không nói được một lời
Đơn vị đi qua, tôi ngoái đầu nhìn lại...
Mưa đầy trời nhưng lòng tôi ấm mãi...

*
**

Hòa bình tôi trở về đây
Vội mái trường xưa, bãi mía, luống cày
Lại gặp em
Thẹn thùng nép sau cánh cửa

Vẫn khúc khích cười khi tôi hỏi nhỏ
— Chuyện chồng con (khó nói lắm anh ơi!)
Tôi nắm bàn tay nhỏ nhắn ngậm ngùi
Em vẫn đề yên trong tay tôi nóng bỏng...

Hôm nay nhận được tin em
Không tin được dù đó là sự thật
Giấc bản em rồi quăng mất xác
Chỉ vì em là du kích, em ơi!
Đau xé lòng anh, chết nửa con người!

Xưa yêu quê hương vì có chim có bướm
Có những ngày trốn học bị đòn, roi...
Nay yêu quê hương vì trong từng nắm đất
Có một phần xương thịt của em tôi.

1980
GIANG NAM

MỒ ANH HOA NỮ

Hôm qua chúng giết anh
Xác phơi dầu ngô xóm
Khi lũ chúng quay đi
Mắt trừng còn dọa dẫm
— Thăng này là Cộng sản
Không được đưa nào chôn!

— Không được đưa nào chôn!
Li chúng vừa quay lưng
Chiếc quần tài sơn son
Đã đưa anh về mộ.

Đi theo sau hồn anh
Cả làng quê đường phố
Cả lớn nhỏ, gái trai
Đám càng đi, càng dài
Càng dài càng đông mãi.

Mộ anh trên đồi cao
Cánh hoa này em hái
Vòng hoa này chị đơm
Cây bông hồng em ươm
Em trồng vào trước cửa.

Mộ anh trên đồi cao
Bông hồng nở và nở
Hương thơm bay và bay
Lũ chúng nó qua đây
Mắt điều không dám ngó.

Trên mộ người Cộng sản
Bông hồng đỏ và đỏ
Như máu nở thành hoa...

THANH HẢI⁽¹⁾

---

1. Tác giả đã mất.

NGƯỜI ĐI TÌM HÌNH CỦA NƯỚC⁽¹⁾

Đất nước đẹp vô cùng. Nhưng Bác phải ra đi
Cho tôi làm sóng dưới con tàu đưa tiễn Bác
Khi bờ bãi dần lui làng xóm khuất
Bốn phía nhìn không bóng một hàng tre.

Đêm xa nước đầu tiên, ai ngủ ngủ
Sóng vỗ dưới thân tàu đâu phải sóng quê hương
Trời từ đây chẳng xanh màu xứ sở
Xa nước rồi, càng hiểu nước đau thương.

Lũ chúng ta ngủ trong giường chiếu hẹp
Giấc mơ con đè nát cuộc đời con
Hạnh phúc đựng trong một tà áo đẹp
Một mái nhà yên rủ bóng xuống tâm hồn.

Trăm cơn mơ không chống nổi một đêm dài
Ta lại mặc cho mưa tuôn và gió thổi
Lòng ta thành con rối
Cho cuộc đời giật dụa.

Quanh hồ Gươm không ai bàn chuyện vua Lê
Lòng ta đã thành rêu phong chuyện cũ
Hiền sao hết những tấm lòng lãnh tụ
Tìm đường đi cho dân tộc theo đi.

Có nhớ chẳng hồi gió rét thành Ba-lê
Một viên gạch hồng Bác chống lại cả một mùa băng giá
Và sương mù thành Luân-đôn, người có nhớ
Giọt mồ hôi Người nhỏ giữa đêm khuya.

Đời bời tàu lênh đênh theo sóng bể
Người đi hỏi khắp bóng cờ châu Mỹ, châu Phi
Những đất tự do; những trời nô lệ
Những con đường cách mạng đang tìm đi

Đêm mơ nước, ngày thấy hình của nước
Cây có trong chiêm bao xanh sắc biếc quê nhà
Ăn một miếng ngon cũng đắng lòng vì Tổ quốc
Chẳng yên lòng khi ngắm một nhành hoa.

Ngày mai dân ta sẽ sống sao đây ?
Sông Hồng chảy về đâu ? Và lịch sử ?
Bao giờ dải Trường Sơn bừng giấc ngủ
Cánh tay thần Phù Đổng sẽ vươn mây ?

Rồi cờ sẽ ra sao ? Tiếng hát sẽ ra sao.
Nụ cười sẽ ra sao ?

Ôi độc lập !

Xanh biết mấy là trời xanh Tổ quốc
Khi tự do về chói ở trên đầu.

Kìa mặt trời Nga bừng chói ở phương Đông
Cây cay đắng đã ra mùa quả ngọt
Người cay đắng đã chia phần hạnh phúc.
Sao vàng bay theo liềm búa công nông.

Luận cương đến Bắc Hồ. Và Người đã khóc,
Lệ Bắc Hồ rơi trên chữ Lê-nin
Bốn bức tường im nghe Bắc lật từng trang sách gấp
Trưởng bên ngoài, đất nước đợi mong tin.

Bác reo lên một mình như nói cùng dân tộc
« Cơm áo là đây! Hạnh phúc đây rồi! »
Hình của Đảng lồng trong hình của Nước
Phút khóc đầu tiên là phút Bác Hồ cười.

Bác thấy:

dân ta bưng bát cơm mồ hôi nước mắt
Ruộng theo trâu về lại với người cày
Mỏ thiếc, hầm than, rừng vàng, bể bạc
Không còn người bỏ xác trên đường ray.

Giặc nước đuổi xong rồi. Trời xanh thành tiếng hát
Điện theo trắng vào phòng ngủ công nhân
Những kẻ quê mùa đã thành trí thức
Tăm tối cần lao nay hóa những anh hùng.

Nước Việt Nam nghìn năm Đinh Lý Trần Lê
Thành nước Việt nhân dân trong mát suối
Mãi rạ nghìn năm hồng thay sắc ngói
Những đời thương cũng có bóng hoa che.

Ôi! Đường đến với Lê-nin là đường về Tổ quốc...
Tuyết Mát-xcơ-va sáng ấy lạnh trăm lần:
Trong tuyết trắng như đọng nhiều nước mắt
Lê-nin mất rồi. Nhưng Bác chẳng dừng chân.

Luận cương của Lê-nin theo Người về quê Việt
Biên giới còn xa. Nhưng Bác thấy đã đến rồi
Kìa, bóng Bác đang hôn lên hôn đất
Lắng nghe trong màu hồng, hình đất nước phôi thai.

CHẾ LAN VIÊN

CÁC VỊ LA HÁN CHÙA TÂY PHƯƠNG

Chùa Tây Phương (Hà Sơn Bình) có những pho tượng La Hán rất đẹp, rất sinh động, tác vào thế kỷ XVIII. Nhà nghệ sĩ xưa đã vô tình hay hữu ý mượn đề tài chuyện Phật mà miêu tả xã hội đương thời, một xã hội quần quai đau khổ trong nhiều biến động và bế tắc không tìm được lối ra.

Các vị La Hán chùa Tây Phương
Tôi đến thăm về lòng vấn vương.
Há chẳng phải đây là xứ Phật,
Mà sao ai nấy mặt đau thương?

Đây vị xương trần chân với tay
Có chi thiêu đốt tấm thân gầy
Trầm ngâm đau khổ sâu vòm mắt
Tự bấy ngồi y cho đến nay.

Có vị mắt giương, mày nhú xệch
Trán như nổi sóng biển luân hồi
Môi cong chua chát, tâm hồn héo
Gân vặn bàn tay mạch máu sôi.

Có vị chân tay co xấp lại
Tròn xoe tựa thể chiếc thai non
Nhưng đôi tai rộng dài ngang gối
Cả cuộc đời nghe đủ chuyện buồn...

Các vị ngồi đây trong lặng yên
Mà nghe giông bão nổi trăm miền
Như từ vực thẳm đời nhân loại
Bóng tối đùn ra trận gió đen.

Mỗi người một vẻ, mặt con người
Cuồn cuộn đau thương chảy dưới trời
Cuộc họp lạ lùng trăm vật vã
Tượng không khóc cũng đỏ mồ hôi.

Mặt cúi, mặt nghiêng, mặt ngoảnh sau
Quay theo tám hướng hỏi trời sâu
Một câu hỏi lớn. Không lời đáp.
Cho đến bây giờ mặt vẫn chau.

Có thực trên đường tu đến Phật
Trần gian tìm cõi áo trầm luân
Bấy nhiêu quẩn quại run lần chót
Các vị đau theo lòng chúng nhân?

Nào đâu, bác thợ cả xưa đâu?
Sống lại cho tôi hỏi một câu:
Bác tạc bấy nhiêu hình khổ hạnh
Thật chẳng chuyện Phật kể cho nhau?

Hay bấy nhiêu hồn trong gió bão
Bấy nhiêu tâm sự, bấy nhiêu đời
Là cha ông đó bằng xương máu
Đã khổ, không yên cả đứng ngồi.

Cha ông năm tháng đè lưng nặng
Những bận đương thời của Nguyễn Du
Nung nấu tâm can, vò vò trán
Đau đời có cứu được đời đau.

Đứt ruột cha ông trong cái thuở
Cuộc sống giậm chân hoài một chỗ
Bao nhiêu hi vọng thúc bên sườn
Héo tựa mầm non thiếu ánh dương.

Hoàng hôn thế kỉ phủ bao la
Sờ soạng cha ông tìm lối ra
Có phải thế mà trên mặt tượng
Nửa như khói ám, nửa sương tà.

Các vị La Hán chùa Tây Phương!
Hôm nay xã hội đã lên đường
Tôi nhìn mặt tượng dường tươi lại
Xua bóng hoàng hôn, tản khói sương.

Cha ông yêu mến thời xưa cũ
Trần trụi đau thương bỗng hóa gần!
Những bước mắt đi trong thờ gổ
Về đây, tươi vạt dặm đường xuân

27-12-1960
HUY CẬN

TIẾNG HÁT CON TÀU

*Tây Bắc ư ? Có riêng gì Tây Bắc, khi
lòng ta đã hóa những con tàu, khi Tổ
quốc bốn bề lên tiếng hát, tâm hồn ta
là Tây Bắc, chứ còn đâu.*

Con tàu này lên Tây Bắc anh đi chẳng ?
Bạn bè đi xa anh giữ trời Hà Nội
Anh có nghe gió ngàn đang reo gọi
Ngoài cửa ô ? Tàu đôi những vàng trắng.

Đất nước mệnh mông, đời anh nhỏ hẹp
Tàu gọi anh đi, sao chữa ra đi ?
Chẳng có thơ đâu giữa lòng đóng khép
Tâm hồn anh chờ gặp anh trên kia.

Trên Tây Bắc ! Ôi mười năm Tây Bắc
Xứ thiêng liêng rừng núi đã anh hùng
Nơi máu rỏ tâm hồn ta thấm đất
Nay rạt rào đã chín trái đầu xuân.

Ơi kháng chiến ! Mười năm qua như ngọn lửa
Nghìn năm sau, còn đủ sức soi đường
Con đã đi nhưng con cần vượt nữa
Cha con về gặp lại Mẹ yêu thương.

Con gặp lại nhân dân như nai về suối cũ
Cỏ đón giêng hai, chim én gặp mùa
Như đứa trẻ thơ đói lòng gặp sữa
Chiếc nôi ngừng bỗng gặp cánh tay đưa.

Con nhớ anh con, người anh du kích
Chiếc áo nâu anh mặc đêm công đồn
Chiếc áo nâu suốt một đời vá rách
Đêm cuối cùng anh cởi lại cho con.

Con nhớ em con, thằng em liên lạc
Rừng thưa em băng, rừng rậm em chờ
Sáng bản Na chiều em qua bản Bắc
Mười năm tròn ! Chưa mất một phong thư.

Con nhớ mẹ ! Lửa hồng soi tóc bạc
Năm con đau, mẹ thức một mùa dài
Con với mẹ không phải hôn máu cắt
Nhưng trọn đời con nhớ mãi ơn nuôi.

Nhớ bản sương giăng, nhớ đèo mây phủ
Nơi nào qua, lòng lại chẳng yêu thương ?
Khi ta ở chỉ là nơi đất ở
Khi ta đi, đất đã hóa tâm hồn !

Anh bỗng nhớ em như đông về nhớ rét
Tình yêu ta như cánh kiến hoa vàng,
Như xuân đến chim rừng lông trở biếc
Tình yêu làm đất lạ hóa quê hương.

Anh nắm tay em cuối mùa chiến dịch
Vết xói nuôi quân em giấu giữa rừng.
Đất Tây Bắc tháng ngày không có lịch
Bữa xôi đầu còn tỏa nhớ mùi hương.

Đất nước gọi ta hay lòng ta gọi ?
Tình em đang mong, tình mẹ đang chờ,
Tàu hãy vỗ giùm ta đôi cánh vội
Mắt ta thêm mái ngói đỏ trăm ga

Mắt ta nhớ mặt người, tai ta nhớ tiếng
Mùa nhân dân giăng lúa chín rì rào
Rẽ người mà đi, vịn tay mà đến
Mặt đất nồng nhựa nóng của cần lao

Nhựa nóng mười năm nhân dân máu đỏ
Tây Bắc ơi, người là mẹ của hồn thơ,
Mười năm chiến tranh vàng ta đau trong lửa
Nay trở về, ta lấy lại vàng ta.

Lấy cả những cơn mơ ! Ai bảo con tàn không mộng
tưởng ?

Mỗi đêm khuya không uống một vầng trăng.
Lòng ta cũng như tàn, ta cũng uống
Mặt hồng em trong suối lớn mùa xuân

1960
CHẾ LAN VIÊN

BÀI CA MÙA XUÂN NĂM 1961

Tôi viết bài thơ xuân
Nghìn chín trăm sáu mốt
Cành táo đầu hè rung rinh quả ngọt
Nắng soi sương giọt long lanh...

Rét nhiều nên ấm nắng hanh
Đắng cay lắm mới ngọt lành đó chẳng?
Giã từ năm cũ bằng khuâng
Đã nghe xuân mới lảng lảng lạ thường!

★
★★

Chào xuân đẹp ! Có gì vui đấy
Hỡi em yêu ? Mà má em đỏ dậy
Như buổi đầu hò hẹn, say mê
Anh nắm tay em, sôi nổi, vung về
Mà nói vậy : « Trái tim anh đỏ
Rất chân thật, chia ba phần tươi đỏ:
Anh dành riêng cho Đảng phần nhiều
Phần cho thơ, và phần để em yêu... »
Em xấu hổ : « Thế cũng nhiều anh nhỉ ! »
Rồi hai đứa hôn nhau, hai người đồng chí
Đặt nhau đi, cho đến sáng mai nay
Anh đón em về, xuân cũng đến trong tay !

★
★★

Ồ tiếng hót vui say con chim chiến chiến
Trên đồng lúa chiêm xuân chao mình bay liệng
Xuân ơi xuân, vui tới mông mênh
Biển vui dâng sóng trắng đầu ghềnh

Thơ đã hát mát trong lời chúc
Đường lên hạnh phúc rộng thênh thênh⁽¹⁾
Tam Đảo, Ba Vì vui núi xuân xanh...
Chào 61! Đỉnh cao muôn trượng
Ta đứng đây, mắt nhìn bốn hướng
Trông lại nghìn xưa, trông tới mai sau
Trông Bắc trông Nam, trông cả địa cầu!

★
★★

Trải qua một cuộc bể dâu⁽²⁾
Câu thơ còn đọng nỗi đau nhân tình
Nỗi chìm kiếp sống lênh đênh
Tổ Như ơi, lệ chảy quanh thân Kiều!
Nghe hồn Nguyễn Trãi phiêu diêu
Tiếng gươm khua, tiếng thơ kêu xé lòng...

Ôi tiếng của cha ông thuở trước
Xin hát mừng non nước hôm nay:
Một vùng trời đất trong tay
Dấu chưa toàn vẹn, đã bay cờ hồng!

---

1. Câu thơ của Hồ Chủ tịch trong bài thơ *Chúc mừng năm mới 1961*.

2. Câu thơ của Nguyễn Du:

Trải qua một cuộc bể dâu
Những điều trông thấy mà đau đớn lòng.

Việt Nam, dân tộc anh hùng
Tay không mà đã thành công nên Người!
Có gì đẹp trên đời hơn thế
Người yêu người, sống để yêu nhau
Đảng cho ta trái tim giàu
Thẳng lưng mà bước, ngẩng đầu mà bay!

★
★★

Đời vui đó, hôm nay mở cửa
Như dãy hàng Bách hóa của ta
Hỡi những người yêu, hãy ghé mua hoa
Và đến đó, sắm ít quà lễ cưới:
Lúa Nam Định đẹp tươi mát rượi
Lược Hàng Đào chải mái tóc xanh!
Ta còn nghèo, phố chật nhà gianh
Nhưng cũng đủ vài tranh treo Tết.

Đời vui đó, tiếng ca Đoàn kết
Ta nắm tay nhau xây lại đời ta
Ruộng lúa, đồng khoai, nương sắn, vườn cà
Dọn tí phân rơi, nhặt từng ngọn lá
Mỗi hòn than, -màu sắt, cân ngô
Ta nâng niu gom góp dựng cơ đồ!

★
★★

Ồ thích thật, bài thơ miền Bắc
Rất tự do nên tươi nhạc, tươi văn
Cả không gian như xích lại gần
Thời gian cũng quên tuần quên tháng.
Đời trẻ lại. Tất cả đều cách mạng!
Giữ sạch cô đơn, riêng lẻ, bần cùng
Quê hương ta rộn rã cuộc vui chung
Người hợp tác nên lúa dày thêm đở.
Đường nở ngực. Những hàng dương liễu nhỏ
Đã lên xanh như tóc tuổi mười lăm.
Xuân ơi Xuân, em mới đến dăm năm
Mà cuộc sống đã tung bừng ngày hội
N như hôm nay, giữa công trường đỏ bụi
Những đoàn xe vận tải nối nhau đi
Hồng Quảng, Lào Cai, Thái Nguyên, Việt Trì
Trên đất nước reo vui bao tiếng gọi...

Nào đi tới! Bác Hồ ta nói
Phút giao thừa, tiếng hát đêm xuân
Kế hoạch năm năm. Mời những đoàn quân
Mời những bàn chân, tiến lên phía trước.
Tất cả dưới cờ, hát lên và hước!
Đi ta đi! Khai phá rừng hoang
Hỏi núi non cao, đâu sắt đâu vàng?
Hỏi biển khơi xa, đâu luồng cá chạy?
Sông Đà, sông Lô, sông Hồng, sông Chảy
Hỏi đâu thác nhảy, cho điện quay chiều?

Hỡi những người trai, những cô gái yêu
Trên những đèo mây, những tầng núi đá
Hai bàn tay ta hãy làm tất cả!
Xuân đã đến rồi! Hỡi hủ tương lai
Khởi những nhà máy mới ban mai...

★
★★

Tôi viết cho ai bài thơ 61?
Đêm đã khuya rồi, rét về tê buốt
Hà Nội rì rầm... Còi thổi ngoài ga
Một chuyến tàu chuyên bánh đi xa
Tiếng sinh sịch chạy dọc đường Nam Bô...

Ôi đâu phải con tàu! Trái tim ta đỏ.
Tiếng đập thình thình, muốn vỡ làm đôi!
Ta biết em rất khỏe, tim ơi
Không khóc đấy. Nhưng sao mà nóng bỏng
Như lửa cháy trong lòng ta gió lộng?
Mấy hôm nay, như đứa nhớ nhà
Ta vẫn vợ hoài, rạo rực, vào ra
Nghe tiếng mõ và nghe tiếng súng
Miền Nam dậy, hò reo náo động!

★
★★

Ba con tôi đã ngủ lâu rồi
Còn bao nhiêu chưa được ngủ trong nôi
Miền Bắc thiên đường của các con tôi!

★
★★

Gà gáy sáng. Thơ ơi, mang cánh lửa
Hãy bay đi ! Con chim kêu trước cửa
Thêm một ngày xuân đến. Bình minh
Cành táo đầu hè quả ngọt rung rinh
Như hạnh phúc đơn sơ, ước mơ nho nhỏ
Treo trước mắt của loài người ta đó :
Hòa bình
Độc lập
Ấm no
Cho
Con người
Sung sướng
Tự do !

24-1-1961

TỔ HỮU

NHỚ MƯA QUÊ HƯƠNG

Quê nội ơi
Mấy năm trời xa cách
Đêm nay, ta nằm nghe mưa rơi
Nghe tiếng trời gầm xa lắc...
Cớ sao lòng thấy nhớ thương.

Ôi cơn mưa quê hương
Đã ru hát hồn ta thuở bé,
Đã thấm nặng lòng ta những tình yêu chớm hé :
Nghe tiếng mưa rơi trên tàu chuối bẹ dừa,

Thấy mặt trời lên khi tanh những cơn mưa
Ta yêu quá như lần đầu mới biết
Ta yêu mưa như yêu gì thân thiết
Như tre, dừa, như làng xóm quê hương
Như những con người — biết mấy yêu thương.
Ôi tuổi thơ, ta dầm mưa ta tắm
Ta lội tung tăng trên mặt nước mặt sông
Ta lặn xuống, nghe xa vang tiếng sấm
Nghe mưa rơi, tiếng ầm tiếng trong.

Ôi đâu rồi những trò chơi tuổi trẻ
Những tàu chuối bẹ dừa, những mảnh chòi nhỏ bé
Những vết chân thơ ấu buổi đầu tiên
Mấy tấm mo cau là mấy chiếc thuyền
Mưa cuốn đi rồi
Mưa chảy xuống dòng sông quê nội,
Sóng nước quê hương dào dạt chảy về khơi
Chở những kỉ niệm xưa, chìm lắng bốn phương trời
Và ta lớn tình yêu hòa bề rộng
Cơn mưa nhỏ của quê hương ta đã sống
Nay vỗ lòng ta rung động cả trăm sông
Ôi cơn mưa quê hương
Mưa là khúc nhạc của bài ca êm mát
Những đêm ta nằm nghe mưa hát mưa ơi
Nghe mưa đập cành tre, nghe mưa rơi tàu lá,
Thầm thì rào rạt vang xa...

Có lúc bỗng phong ba dữ dội
Mưa đổ ào như thác dồn trăm lối
Giấc mơ xưa có chớp giạt, sấm gầm,
Trang sử nhỏ nhà trường bỗng hóa mưa giông
Nghe như tiếng của cha ông dựng nước,
Truyền con cháu phải ngẩng cao mà bước
Nghe như lời cây cỏ gió mưa,
Đang hát tiếp bài ca bất khuất ngàn xưa...

Mưa tạnh rồi, như mùa xuân nhẹ trôi
Thấy sáng xanh trên những cảnh xanh nắng rọi.
Mưa ơi mưa, mưa gọi sạch những cảnh non
Mang đến mùa xuân những quả ngọt tươi ngon.

Ô vui quá không thấy chim đâu cả,
Mà bờ tre nghe giọng hót trong lành
Nhà ai đấy nhịp chày ba rộn rã,
Làm hạt mưa trên cành lá rung rinh.

Mấy cô gái bên kia sông giặt áo
Tay rảy nước. Bỗng mưa rào nho nhỏ
Cánh tay cô hay cánh gió nhẹ đưa
Rung cành tre rơi nhỏ một cơn mưa...

Ôi yêu quá, mấy cây dừa trước ngõ
Rễ dừa nâu, muren mướt gân tơ
Đường tạnh ráo, đất lên màu tươi mỡ
Đã yêu rồi sao bỗng thấy yêu hơn...

Quê hương ơi,
Mấy năm trời xa cách
Đêm nay ta nằm nghe mưa rơi,
Nghe tiếng trời gầm xa lắc...
Cớ sao lòng lại xót đau?

Ta muốn về quê nội
Ta muốn trở lại tuổi thơ
Ta muốn nằm trên mảnh đất ông cha
Nghe mưa đập cành tre, nghe mưa rơi tàu lá...

Ôi tiếng sấm từ xa, bỗng gầm vang rộn rã...

CA LÊ HIẾN⁽¹⁾
(LÊ ANH XUÂN)

MẸ TƠM

Tôi lại về quê mẹ nuôi xưa
Một buổi trưa, nắng dài bãi cát
Gió lộng xôn xao, sóng biển đư^u đưa
Mát rượi lòng ta ngân nga tiếng hát...

Mười chín năm rồi. Hôm nay lại bước
Đoạn đường xưa, cát bỏng lưng đồi.
Ôi có phải sóng bồi thêm bãi trước
Hay biển đau xưa rút nước xa rồi?

---

1. Tác giả đã hi sinh.

Hòn Nẹ ta ơi! Mảng về chưa đó
Có nhiều không con nục, con thu?
Chào những buồm nâu thuyền câu Diêm Phố!
Nhớ nhau chẳng, hỡi Hanh Cát, Hanh Cù?

Tôi lại về đây, hỡi các anh
Hỡi rừng sa mộc, khóm dừa xanh
Hỡi đồi cát trắng rung rinh nắng
Hỡi những vườn dừa đỏ ngọt lành!

Như dừa con đi biệt xóm làng
Nửa đời bỗng nhớ bóng quê hương
Nhớ lều rơm ướt sương khuya sớm
Bãi vắng đìu hiu lạc dấu đường...

Con đã về đây, ơi mẹ Tơm
Hỡi người mẹ khổ đã dành cơm
Cho con, cho Đảng ngày xưa ấy
Không sợ tù gông, chấp súng gươm!

*
**

Nhà ai mới nhĩ, trông vôi trắng
Thơm phức mùi tôm nặng mấy nồng
Ngồn ngọn sân phơi khoai dất nắng
Giếng vườn ai vậy, nước khơi trong?

Ngơ ngác trông quanh, lạ mấy lần
Hỏi thăm cô gái má bồ quân
Mái đầu tóc xõa xanh bên giếng
— Vàng, đúng nhà em, bác nghĩ chân.

— Ô kia, cô bé nói hay sao!
Nhà của tôi, ai lại hỏi chào
Như thế khách đường xa ghé lại
Bố đi đâu, hăm, mẹ đâu nào?

Nhiều đấy ư em, mấy tuổi rồi?

— Hai mươi

— Ồ nhỉ, tháng năm trời

Sóng bồi thêm bãi, thuyền thêm bến
Gió lộng đường khơi, rộng đất trời!

— Ông mất năm nao, ngày độc lập
Buồm cao đỏ sóng bóng cờ sao
Bà « về » năm đói làng treo lưới
Biển động: Hòn Mê, giặc bắn vào...

★
★★

Bâng khuâng chuyện cũ: một chiều thu
Mười chín năm xưa, mấy bạn tù
Vượt ngục, băng rừng, tìm mối Đảng
Duyên may, dây nối, đất Hạnh Cù,

Đầu thôn, còn vắng, túp lều rơm:
Tò ắm chim về có mẹ Tơm
Hai đứa trai ngày đi cúp dạo
Nồi khoai sơm tối lột thay cơm.

Thương người cộng sản, căm Tây, Nhật
Buồng Mẹ, buồng tim, giấu chúng con
Đêm đêm chó sủa... làng bên động?
Bóng Mẹ ngồi canh lẫn bóng còn...

Chợ xa, Mẹ gánh mớ rau xanh
Thêm bó thuyền đơn gọi đấu tranh
Bãi cát vàng thau in bóng Mẹ
Chiều về... Hòn Nẹ... biển reo quanh...

Sóng hãy gầm lên, gió thét lên!
Triều dâng. Chèo mạnh, thuyền ơi thuyền!
Vui chẳng, hỡi Mẹ, đời vui đó
Cờ đỏ ta lay động mọi miền!

Nhưng một đêm mưa, ướt bãi cồn
Linh về, linh trôi cả hai con
Máu con đỏ cát đường thôn lạnh
Bóng Mẹ ngồi trông, vọng nước non!

★
★★

Ôi bóng người xưa, đã khuất rồi
Tròn đời nắm đất trắng chân đời
Sống trong cát, chết vùi trong cát
Những trái tim như ngọc sáng ngời!

Đốt nén hương thơm, mát dạ Người
Hãy về vui chút, mẹ Tơm ơi!
Nắng tươi xóm ngói, tường vôi mới
Phấp phới buồm dong, nắng biển khơi.

7-1961
TỔ HỮU

BIÊN

Anh không xứng là biển xanh
Nhưng anh muốn em là bờ cát trắng
Bờ cát dài phẳng lặng
Soi ánh nắng pha lê...

Bờ đẹp để cát vàng
— Thoai thoải hàng thông đứng
Như lặng lẽ mơ màng
Suốt ngàn năm bên sóng...

Anh xin làm sóng biếc
Hôn mãi cát vàng em
Hôn thật khẽ, thật êm
Hôn êm đềm mãi mãi

Đã hôn rồi, hôn lại
Cho đến mãi muôn đời
Đến tan cả đất trời
Anh mới thôi dào dạt...

Cũng có khi ào ạt
Như nghiền nát bờ em
Là lúc triều yêu mến.
Ngập bến của ngày đêm

Anh không xứng là biển xanh
Nhưng cũng xin làm bờ biếc
Để hát mãi bên gành
Một tình chung không hết.

Đề những khi bọt tung trắng xóa
Và gió về bay tỏa nơi nơi
Như hôn mãi ngàn năm không thỏa.
Bởi yêu bờ lắm lắm, em ơi!

4-4-1962
XUÂN DIỆU

CỬA TÙNG

Tặng Tế Hanh

Sóng biết kêu mà sao chẳng nói
Gió biết bay mà không thể bay cùng
Hai bờ cát trắng cây như khói
Biển rộng buồm giăng trời mung lung.

Trời hôm nay vừa mưa vừa nắng
Mây hôm nay vừa trắng vừa đen
Nước hôm nay vừa trong vừa đục
Biển hôm nay vừa động vừa yên.

Những đoàn thuyền...

Những đoàn thuyền rẽ sóng

Đi về dọc ngang

Ai biết đâu thuyền Bắc thuyền Nam?

Cửa Tùng ơi!

Nắng sớm mưa chiều

Tiếng sóng biển kêu

Nghẹn ngào,

Gào thét.

Hai dải cát, hai vòng tay đang muốn khép
Một dòng sông hai bến đợi đò sang.

Nhìn vô Nam, tôi nhìn mãi vô Nam
Cửa Việt là kia, đâu Thuận An ?
Đâu núi Ngũ Hành, đâu cù lao Yển ?
Hun hút cây xanh, trắng cát vàng...

Tôi đứng mãi. Trên vai gió chạy,
Dưới bàn chân sóng nhảy lò nhò
Ôi muốn hát mà không hát được
Tôi đứng im như mồm đá trên bờ.

Chào đồng bào Cát Sơn, chào đồng bào miền Nam
bên nớ

Tám năm rồi vẫn dạ sắt son
Rào thép xiên hông, bốt đồn chẹn cổ
Mũi tầm vòng lại vót nhọn cắm hờn.

Chào đồng bào bên ni Di Loan, Tùng Luật
Thuyền cá đi về buồm căng gió phất
Bưng bát cơm đầy ăn chẳng ngon
Thù hận sớm chiều dăng trước mặt

Cửa Tùng ơi ! Cửa Tùng !
Tên đẹp như biển đẹp,
Hòn sâu như biển sâu
Tôi đứng nghe biển quê hương gầm thét
Sóng cuộn trong tim gió chạy trong đầu.

8-1962

HOÀNG TRUNG THÔNG

MẸ CON

Mẹ ngồi tựa cổng cho con bú
Che chở thân con tròn cánh tay
Con bú, mắt luôn cười với mẹ
Trời chiều man mác một vòm cây.

Con nằm tay mẹ, mẹ ôm con
Tươi tốt cây xanh nặng trái tròn
Mới nở trong vườn chùm huệ trắng
Trời cao sao biếc thấp hoàng hôn.

Cả buổi trắng ngời, cả gió mây
Cả dòng Ngân bạc sữa tuôn đầy
Cả con đường nhỏ quanh đầu phố
Là mẹ bỗng con trong cánh tay.

1962

HUY CẬN

TRƯỚC XUÂN, THĂM CHÙA HƯƠNG

Vất ngang núi cũ xuân hồng ngày nay

Đò đi ngược xuôi. Cuối đông
Lòng anh những muốn tìm xuân trước ngày...
Vắng em. Không thể cầm tay
Đường đi vẫn thấy đó đây hai mình.

Sáng trời. Hương Tích gió hanh
Nắng thơm bến suối, thung xanh vào mùa
Xuân chưa về, núi chưa mưa
Nhưng bên ta khắp rừng mơ nở rồi
Khăn tơ xuân trải thung dài
Anh nghe xuân đến: bên đồi, bước em...
Đại già còn trắng sương đêm
Chờ ai hò hẹn bên thềm mùa xuân.

Lối đi mây đá chất chồng
Vất ngang núi cũ xuân hồng ngày nay
Chân ta bước, mắt ta say
Hoa mơ dậm thắm, hương lay bạt ngàn.

12-1962

NGUYỄN XUÂN SANH

CỬU LONG GIANG TA ƠI

Ngày xưa ta đi học
Mười tuổi thơ nghe gió thổi mùa thu
Mắt ngẩng lên trông bản đồ rực rỡ
Như đồng hoa bỗng gặp một đêm mơ.

Bản đồ mới tường vôi cũng mới
Thầy giáo lớn sao, thước kẻ cũng lớn sao,
Gậy thần tiên và cánh tay đạo sĩ
Đưa ta đi sông núi tuyết vơi.

Tim đập mạnh hồn ngây không sao hiểu
Mê Kông sông dài hơn hai ngàn cây số mòng mênh
Nguồn tự Trung Hoa có Vạn Lý Trường Thành
Có Hi Mã Lạp Sơn, Động Đình Hồ, Tây du, Thủy hử
Mê Kông chảy
Cây lao đá đồ
Ngâm nghĩ voi đi
Thác Khôn cười trắng xóa
Lan hoang dừa mật thông nhựa lên hương
Những trưa hè ngun ngút nắng Trường Sơn
Rừng Lào — Miên rộng quá
Dân Lào — Miên mến yêu
Xôi nếp nước trong sẵn sàng chia bạn đôi.
Ta đi... bản đồ không nhìn nữa
Sáng trời thu lại còn bướm với trời xanh
Trúc đào tươi chim khuyên ría cánh sương đọng long
lạnh

Tà cỡi áo lội dòng sông ta hát
Mê Kông chảy Mê Kông cũng hát
Rừng núi lùi xa
Đất phẳng thở chan hòa
Sóng tỏa chân trời buồm trắng
Nam Bộ
Nam Bộ
Chín nhánh Mê Kông phủ sa nổi vàng...
Ruộng bãi Mê Kông trồng không hết lúa
Bến nước Mê Kông tôm cá ngập thuyền
Sầu riêng thơm dậy đất Thủ Biên
Suối mát dội trong lòng dừa trĩu quả

Mê Kông quận dễ...

Chính nhánh sông vàng

Nông dân Nam Bộ gởi đất năm sương

Mồ hôi vãi bãi lau thành đồng lúa

Thành những tên độc lên nước mắt đều muốn ứa

Những Hà Tiên, Gia Định, Long Châu

Những Gò Công, Gò Vấp, Đồng Tháp, Cà Mau

Những mặt đất

Cha ông ta nhắm mắt

Truyền cháu con không bao giờ chia cắt.

Ta đã lớn

Thầy giáo già đã khuất

Thước kẻ to nay thành cán cờ sao

Những tên làm man mác tuổi thơ xưa

Đã thấm máu của bao hồn bất tử

Những Minh Khai, Hà Huy Tập, Lê Hồng Phong, Trần
Phú

Những bông hoa dân tộc anh hùng

Mười sáu tuổi xanh

Em Đước Sống đốt mình phá tan kho đạn giặc

Võ Thị Sáu vùng rừng cấn chặt

Giữ trung trinh cho đến phút cuối cùng.

Đạn giặc xuyên lỗ cho ngực mưng non

Đỏ thắm nụ cười

Chào Bác Hồ và Việt Nam bất diệt.

Đêm nay
Cửu Long Giang vẫn âm vang sóng cát
Sao khuya lấp lánh
Lửa chài thức sáng nhịp hát hò ơ
Đồng Tháp xa đưa những tiếng mẹ ru
Hồ Chí Minh thành ca dao bát ngát...

NGUYỄN HỒNG⁽¹⁾

BẾP LỬA

Một bếp lửa chờn vờn sương sớm
Một bếp lửa ấp iu nồng đượm
Cháu thương bà biết mấy nắng mưa.

Lên bốn tuổi cháu đã quen mùi khói
Năm ấy là năm đói mòn đói mỏi
Bố đi đánh xe, khô rạc ngựa gầy
Chỉ nhớ khói hun nhèm mắt cháu
Nghĩ lại đến giờ sống mũi còn cay!

Tám năm ròng cháu cùng bà nhóm lửa
Tu hú kêu trên những cánh đồng xa
Khi tu hú kêu, bà còn nhớ không bà
Bà hay kể chuyện những ngày ở Huế.

---

1. Tác giả đã mất

Tiếng tu hú sao mà tha thiết thế!
Mẹ cùng cha công tác bận không về
Cháu ở cùng bà, bà bảo cháu nghe
Bà dạy cháu làm, bà chăm cháu học
Nhóm bếp lửa nghĩ thương bà khó nhọc
Tu hú ơi! Chẳng đến ở cùng bà
Kêu chi hoài trên những cánh đồng xa?

Năm giặc đốt làng cháy tàn cháy rụi
Hàng xóm bốn bên trở về lầm lụi
Đỡ đần bà dựng lại túp lều tranh
Vẫn vững lòng, bà dặn cháu đinh ninh:
«Bố ở chiến khu, bố còn việc bố
Mày có viết thư chớ kể này, kể nọ,
Cứ bảo nhà vẫn được bình yên!»

Rồi sớm rồi chiều lại bếp lửa bà nhen
Một ngọn lửa lòng bà luôn ủ sẵn
Một ngọn lửa chứa niềm tin dai dẳng...
Lặn dạn đời bà biết mấy nắng mưa
Mấy chục năm rồi, đến tận bây giờ
Bà vẫn giữ thói quen dậy sớm
Nhóm bếp lửa ấp iu nồng đượm
Nhóm niềm yêu thương, khoai sắn ngọt bùi
Nhóm nồi xôi gạo mới sẻ chung vui
Nhóm dậy cả những tâm tình tuổi nhỏ
Ôi kì lạ và thiêng liêng — bếp lửa!

Giờ cháu đã đi xa. Có ngọn khói trăm tàu
Có lửa trăm nhà, niềm vui trăm ngả
Nhưng vẫn chẳng lúc nào quên nhắc nhở:
— Sớm mai này bà nhóm bếp lên chưa?...

1963

BẢNG VIỆT

NÔNG TRƯỜNG CÀ PHÊ

Cà phê chạy tới chân mây,
Song song luống thẳng, lá đầy nắng mai.
Cà phê chạy tới tương lai,
Khói lam trại mới lượn dài khoảng xanh.

Đầu mùa hoa nở trắng cành,
Hương thơm bay đầy vòng quanh núi đồi.
Cuối mùa trái chín đỏ tươi,
Câu ca khúc hát hẹn nơi đi về.

Hai ta trong bóng cây che,
Xa xa gió núi nước khe rì rào.
Em đang ương giống, anh chào
Bóng anh lái máy ngã vào tay em...

Tách cà phê nóng trong đêm,
Bạn cùng tôi uống, hồn thêm mơ màng:
Ước mong nhà Bắc, nhà Nam,
Mùi thơm vị ấm cũng tràn niềm vui...

Bạn ơi rót nữa cho tôi,
Tôi không muốn ngủ — Núi đồi trắng trong
Nông trường ta rộng mênh mông:
Trắng lên trắng lặn vẫn không ra ngoài.

1963
TẾ HANH

ĐƯỜNG LÊN ĐỒNG VĂN

Một tỉnh Hà Giang gồm bảy huyện ⁽¹⁾
Đồng Văn là một huyện xa xôi
Đồng Văn có rất nhiều dân tộc
Ngày xưa chỉ có khổ nghèo thôi.

Đời đời nghèo khổ trăm ngàn thứ
Thiếu gạo ăn, muối càng thiếu dữ
Hạt muối đắt như thẻ hạt vàng
Thèm muối không tiền chẳng dám màng.

Ai có tiền chỉ mua nổi một chén
Đi mua phải đến tận Hà Giang.
Hà Giang! Năm ngày đường xa xôi
Mua muối chỉ là ước mộng thôi.

Những ai có nhiều tiền mua bán
Cho ngựa đi thồ lấy thay người
Người hầu không đi theo ngựa bước
Chống gậy thêm chân ngựa cồng trời.

---

1. Nay thuộc tỉnh Hà Tuyên.

Khát nước kiếm dân ra một giọt
Lã chã mồ hôi, nghỉ mấy hồi.
Ngựa làm nô lệ lưng thồ nặng
Đường gập ghềnh non nước rợn người.

Núi đá chénh vênh coi chừng số phận
Trượt chân lăn xuống vực như chơi
Về đến Đồng Văn chưa thấy chết
Mới biết ta còn sống đấy thôi.

Bây giờ đồi núi đã thay đồi
Đồi thay đường dốc hóa đường bằng
Đường này Chính phủ Cụ Hồ mở
Mở thành đường tốt cho người dân.

Có ai muốn về Hà Giang đấy
Có ai muốn đến Đồng Văn chơi
Ra đường lên xe đi vui sướng
Còn muốn ngồi thêm đã tới nơi.

Xưa kia đi mấy ngày vất vả
Nay chỉ một ngày đã đến nhà
Ngày xưa không biết đèn dầu hỏa
Ngày nay trăm thứ đều có cả.

Cửa hàng mậu dịch của Chính phủ
Hàng trăm mặt hàng đều có đủ
Muốn mua thu gì cũng tha hồ
Khách đến lúc nào cũng bán cho.

Xưa trải bao đời mà chẳng thấy
Nay chỉ một năm thấy đủ điều
Người nghèo được đi xe mới lạ
Nghĩ lại đời thay quả cũng nhiều.

12-1963

BÀN TÀI ĐOÀN

VÀM CỎ ĐÔNG

Ở tận sông Hồng, em có biết
Quê hương anh cũng có dòng sông
Anh mãi gọi với lòng tha thiết :
Vàm Cỏ Đông ! Ơi Vàm Cỏ Đông !

Đây con sông xuôi dòng nước chảy
Bốn mùa soi từng mảnh mây trời
Từng ngọn dừa gió đưa phe phẩy
Bóng lồng trên sóng nước chơi vơi.

Đây con sông như dòng sữa mẹ
Nước về xanh ruộng lúa, vườn cây
Và ấm áp như lòng người mẹ
Chở tình thương trang trải đêm ngày.

Đây, con sông như dòng lịch sử
Sáng ngời tên từ thuở Cha ông
Đã bao phen đoàn quân cảm tử
Vui đây sông xác giặc tanh nồng.

Ơi Vàm Cỏ Đông! Ơi con sông,
Nước xanh biêng biếc chẳng thay dòng
Đuổi Pháp đi rồi, nay đuổi Mĩ
Giặc đi đời giặc, sông càng trong.

Có thể nào quên những đêm thâu
Thức vùi sao đêm, anh đánh tàu
Má đem cơm nóng ra công sự
Nghe tàu Mĩ rú, giục « ăn mau ».

Có thể nào quên cô gái thơ
Bơi xuồng thoăn thoắt dưới trăng mờ
Đưa đoàn « Giải phóng » qua sông sớm
Bên sông, bớt giặc đứng sờ sờ.

Có thể nào quên những con người
Tóc còn xanh lắm, tuổi đôi mươi
Dám đổi thân mình lấy tàu giặc
Nụ cười khi chết vẫn còn tươi.

Vàm Cỏ Đông đây, ta quyết giữ
Từng chiếc xuồng, tấm lưới, cây dầm
Từng con người làm nên lịch sử
Và dòng sông trong mát quanh năm.

Vàm Cỏ Đông đây, ta quyết giữ
Từng mái nhà nép dưới rừng dừa
Từng thửa ruộng ngời đen màu mỡ
Từng mối tình hò hẹn sớm trưa...

Ở tận sông Hồng, em có biết
Quê hương anh cũng có dòng sông
Anh mãi gọi với lòng tha thiết :
Vàm Cỏ Đông ! Ơi Vàm Cỏ Đông !

Long An, tháng 8-1964
HOÀI VŨ

CUỘC CHIA LI MÀU ĐỎ

Đỏ là cuộc chia li chói ngời sắc đỏ
Tươi như cánh nhạn-lai-hồng⁽¹⁾
Trưa một ngày sắp ngả sang đông
Thu, bóng nắng vàng lên rực rỡ :
Tôi nhìn thấy một cô áo đỏ
Tiến đưa chồng trong nắng vườn hoa.
Chồng của cô sắp sửa đi xa,
Cùng đi với nhiều đồng chí nữa,
Chiếc áo đỏ rực như than lửa
Cháy không nguôi trước cảnh chia li.
Vườn cây xanh và chiếc nón trắng kia
Không giấu nổi tình yêu cô rực cháy,
Không che được nước mắt cô đã chảy
Những giọt long lanh nóng bỏng, sáng ngời

---

1. Một loại hoa cánh đỏ.

Chảy trên bình minh đang hé giữa làn môi.
Và rạng đông đã bừng trên nét mặt
— Một rạng đông với màu hồng ngọc —
Cây si xanh gọi họ đến ngồi
Trong bóng rợp của mình, nói tới ngày mai.

Ngày mai sẽ là ngày sum họp
Đã tỏa sáng. Những tâm hồn cao đẹp!
Nắng vẫn còn ngời trên những mắt lá si
Và người chồng ấy đã ra đi...

Cả vườn hoa đã ngập tròn nắng xé
Những cánh hoa đỏ vẫn còn rung nhẹ.
Gió nói, tôi nghe những tiếng thì thào
« Khi Tổ quốc cần, họ biết sống xa nhau... »
Nhưng tôi biết quí màu đỏ ấy
Cái màu đỏ như cái màu đỏ ấy
Sẽ là bông hoa chuối đỏ tươi
Trên đỉnh giốc cao vẫy gọi đoàn người;
Sẽ là ánh lửa hồng trên bếp
Một làng xa giữa đêm gió rét...
Nghĩa là màu đỏ ấy theo đi
Như không hề có cuộc chia li...

9-1964
NGUYỄN MỸ⁽¹⁾

---

1. Tác giả đã hi sinh.

NHỚ NGÀY THỦ ĐÔ KHÁNG CHIẾN

... Trước đau thương Hà Nội không buồn
Hà Nội rắn như thanh sắt nguội
Mặt nhựa nứt ra làm chiến hào
Cát sông Hồng vào nâng cao chiến lũy
Mỗi con đường đều muốn thành chiến sĩ
Kiêu hãnh mang thương tích trên mình
Chặn chân giặc dù là một bước
« Gạch ngói thả tan để ngọc lành »
Mỗi phố đánh Tây bằng đặc sản
Phố Hàng Bát mang bát
Phố Hàng Bông mang bông
Đắp ụ ngăn xe giặc tới
Giường Hồng Kông đôi vợ chồng mới cưới
Những sợi bông còn vương vất nhớ nhung ai ?
Ghế xa lông bên giường tre chiến đấu
Lí Thiết Quài trong tủ chè cũng nóng lòng khoa gậy
đánh Tây
Phố Lò Sũ mang áo quan chờ chôn xác giặc
Một tiếng đàn rung trên chiến hào
Ta quá biết thế nào là nô lệ
Nên ta thề không bao giờ còn để mất tự do
Ơi, em gái liễu hàng mi xéch ngược
Ca lô sao vàng đứng gác dưới trăng
Có phải em ! Em là Hà Nội.

Còn nhớ mãi không quên
Anh ba-gác chở bao gai chắt đóng
rồi lao xe ra ngăn lối xe thù
Chị hàng rau quang gánh quay quán như

Tiếp tế cho anh em đánh giặc
Bác hàng thịt mài dao thật sắc
chờ ướm vào cổ họng giặc Tây
Em « Ga-vơ-rốt » giấu thư trong thùng đánh giày
Vừa chạy đưa tin vừa hát
Những cánh tay rỗng nổi chàm xanh
đặt quả mìn cuối cùng xuống hố
Những chị mặt tàn hương loang lỗ vết son
cầm mảnh bom thay xà beng xúc đất
Anh thợ tiện bị tù thời bí mật
nay thành chỉ huy quân sự liên khu
Khuôn mặt cày sâu những vết đòn thù.

Anh đội viên nghiêng răng ghè báng súng
Ngón tay còn vết mực chưa khô
Nhớ buổi học cuối cùng thầy trò ta sung vào tự vệ
Bài sử Lam Sơn thay bằng lời hịch Bác Hồ
Khi ngọn cỏ cũng vươn mình chống giặc
Lòng rỗi người đều hóa chiến khu
Chuông đồng hồ điểm tám giờ
Đèn điện bóng rủ nhau tắt ngấm
Lần bóng đêm lính mũ đỏ tràn vào
Cũng là lúc chiến sĩ ta đứng dậy
Giặc sữa từng tràng liên thanh
Lựu đạn, bom ba càng đáp lại
Xác thù lấp kín thềm nhà
Cây sấu cụt tay vẫn trơ trơ trước cửa
Khói đạn bay bụi vữa xóa nhòa.
Mảnh tường đổ như người chết đứng
Giờ lưng che cho đồng đội diệt thù,

Một người bạn tôi gặp trong đêm ấy
Ra phố mua một bao thuốc lá
Chín năm sau anh mới trở về nhà.

Ta mang ba mươi sáu phố phường đi kháng chiến
Chín năm rừng lòng vẫn Thủ đô...

HOÀI ANH

ĐƯỜNG RA MẶT TRẬN

Những buổi vui sao cả nước lên đường,
Xao xuyến bờ tre từng hồi trống giục.

Xóm dưới làm trên, con trai con gái
Xôi nắm cơm đùm riêu rít theo nhau,
Súng nhỏ súng to chiến trường chật chội,
Tiếng cười hăm hở đầy sông đầy cầu.

Bộ đội dân quân trùng trùng điệp điệp
Chào nhau không kịp nhớ mặt
Dò hò nón vẩy theo
Hàng ngũ ta đi dài như tiếng hát.

Chào những ngôi trường ngôi đỏ bình yên
Lấp lánh cánh đồng đang gặt đang hái
Xuôi ngược công trường như bánh xe reo
Ngọn khói con tàu như tay vẫy gọi

Đất nước mình đây

Hai mươi năm

mưa, nắng, đêm, ngày

Hành quân không mỏi,

Sung sướng bao nhiêu, tôi là đồng đội

Của những người đi, vô tận, hôm nay

Yếm hộ miền Nam

Thình thình đại bác

Nhịp những bước chân

Cả nước

lên đường.

1965

CHÍNH HỮU

QUÊ ONG

Tặng Hưng Yên⁽¹⁾

Xưa hỏi quê ong

Sao ong không nói ?

Ong ở trên rừng

Ba ngàn chóp núi

Biết đâu mà quê

Hôm nay gặp ong

Bay giữa cánh đồng.

---

1. Nay thuộc tỉnh Hải Hưng.

Ong ở Mậu Dương
Hay là An Trạch
Nể Châu Xích Đằng?

Đâu cũng bờ mương
Bạt ngàn nhãn bưởi
Ong về quê mới!
Khéo đi nhầm đường.

8-1965

KHƯƠNG HỮU DUNG

NGỌN ĐÈN ĐỪNG GÁC

Trên đường ta đi đánh giặc
Ta về Nam hay ta lên Bắc
Ở đâu
Cũng gặp
Những ngọn đèn dầu
Chong mắt
Đêm thâu
Những ngọn đèn không bao giờ nhắm mắt
Như những tâm hồn không bao giờ tắt,
Như miền Nam
Hai mươi năm
Không đêm nào ngủ được,
Như cả nước

Với miền Nam
Đêm nào cũng thức
Soi cho ta đi
Đánh trận trường kì
Đèn ta thấp niềm vui theo dõi
Đèn ta thấp những lời kêu gọi
Đi nhanh, đi nhanh
Chiến trường đã giục
Đầy núi đầy sông
Đèn ta đã mọc.
Trong gió trong mưa
Ngọn đèn đứng gác
Cho thắng lợi, nổi theo nhau
Đang hành quân đi lên phía trước.

1965
CHÍNH HỮU

Ê-MI-LI, CON...

*Kính tặng
anh No-man Mô-ri-xon*

Ê-mi-li, con đi cùng cha
Sau khôn lớn, con thuộc đường, khỏi lạc...

---

1. Em bé Ê-mi-li, 18 tháng, là con gái út của No-man Mô-ri-xon. Yêu con tha thiết, ngày 2-11-1965, anh Mô-ri-xon đã bế Ê-mi-li từ nhà đến Lầu năm góc và tại đây, sau khi đặt Ê-mi-li xuống đất, rồi nhìn con lần cuối cùng, người cha anh đứng đó đã châm lửa tự thiêu để phản đối cuộc chiến tranh xâm lược của bọn cầm quyền Mĩ ở Việt Nam.

— Đi đâu cha?
— Ra bờ sông Pô-tô-mác
— Xem gì cha?
— Không, con ơi, chỉ có lâu ngũ giác
Ôi con tôi, đôi mắt tròn xoe
Ôi con tôi, mái tóc vàng hoe
Đừng có hỏi cha nhiều con nhé!
Cha bế con đi, tối con về với mẹ...

Oa-sinh-ton
Buổi hoàng hôn
Ôi những linh hồn
Còn, mất
Hãy cháy lên, cháy lên Sự thật!
Giòn-xơn!
Tội ác bay chồng chất
Cả nhân loại cắn hờn
Con quỷ Vàng trên mặt đất.
Mày không thể mượn nước sơn.
Của Thiên chúa, và màu vàng của Phật!
Mắc Na-ma-ra
Mày trốn đâu? Giữa bãi tha ma
Của tòa nhà năm góc
Mỗi góc một châu
Mày vẫn chui đầu
Trong lửa nóng
Như đà điều rúc đầu trong cát bỏng.

Hãy nhìn đây!
Nhìn ta phút này!

Ôi không chỉ là ta với con gái nhỏ trong tay
Ta là Hôm nay
Va con ta, Ê-mi-li ơi, con là Mãi mãi!
Ta đứng đây,
Vời trái tim vĩ đại
Của trăm triệu con người
Nước Mĩ.
Đề đốt sáng đến chân trời
Một ngọn đèn
Công lí.

Hỡi tất cả chúng bay, một bầy ma quỷ
Nhân danh ai?
Bay mang những B.52
Những na-pan, hơi độc
Từ tòa Bạch ốc
Từ đảo Guy-am
Đến Việt Nam
Đề ám sát hòa bình và tự do dân tộc
Đề đốt những nhà thương, trường học
Giết những con người chỉ biết yêu thương
Giết những trẻ em chỉ biết đi trường
Giết những đồng xanh bốn mùa hoa lá
Và giết cả những dòng sông của thơ ca nhạc họa!
Nhân danh ai?
Bay chôn tuổi thanh xuân của chúng ta trong
những quan tài
Ôi những người con trai khỏe đẹp
Có thể biến thiên nhiên thành điện, thép
Cho con người hạnh phúc hôm nay!

Nhân danh ai?

Bay đưa ta đến những rừng dày

Những hố chông, những đồng lầy kháng chiến

Những làng phố đã trở nên những pháo đài ẩn

hiện

Những ngày đêm đất chuyển trời rung...

Ôi Việt Nam, xir sờ la lòng

Đến em thơ cũng hóa những anh hùng

Đến ông đại cũng luyện thành chiến sĩ

Và hoa trái cũng biến thành vũ khí!

Hãy chết đi, chết đi

Tất cả chúng bay, một bầy ma quỷ!

Và xin nghe, nước Mĩ ta ơi!

Tiếng thương đau, tiếng căm giận đời đời

Của một người con, của một con người thế kỉ

Ê-mi-li con ơi!

Trời sắp tối rồi...

Cha không bế con về được nữa!

Khi đã sáng bùng lên ngọn lửa

Đêm nay mẹ đến tìm con

Con sẽ ôm lấy mẹ mà hôn

Cho cha nhé.

Và con sẽ nói giùm với mẹ:

Cha đi vui, xin mẹ đừng buồn!

Oa-sinh-ton

Buổi hoàng hôn

Ôi những linh hồn.

Còn mắt ?
Đã đến phút lòng ta sáng nhất !
Ta đốt thân ta
Cho ngọn lửa chói lòa
Sự thật.

7-11-1965

TỔ HỮU

THĂM GIẾNG NGỌC ĐÈN HÙNG

Bên giếng tôi ngồi nghe lá rụng
Tự lòng sâu vọng tiếng thời gian
Bên giếng tôi ngồi nghe gió động
Lật từng trang sử mở giang san.

Bên giếng tôi ngồi lắng nghe hồn nước
Cây cỏ thì thầm chuyện thuở hồng hoang
Một vòm trời xanh thu vào vòng nhãn ngọc
Thấy bao la bờ cõi Văn Lang.

Vẳng nghe mặt thành vua thời ốc
Thúc voi cây về chậm chậm bước hoàng hôn
Thấy công chúa làm nương xong, ngồi chải tóc
Cười với gương xanh má điểm hồng.

Tôi tựa thành rêu mòn nếp đá
Ơi nàng công chúa đất Phong Châu
Soi tấm gương: mảnh lòng tôi đó
Giếng Ngọc còn đây, người ngọc đâu ?

Thương đất nước bao lần quân thù giày xéo
Vẫn lồng lộng mảnh trời xanh trong trẻo
In trời xanh, giếng ngọc cũng xanh trong
Ta nguyện giữ tấm gương này mãi mãi
Soi suốt tương lai lớp lớp anh hùng.

BÀNG SĨ NGUYÊN

GỬI MIỀN BẮC

Quê tôi có những mái nhà lá nhỏ
Bên bờ Cửu Long xa cách sông Hồng
Nhưng tuổi thơ trong những giờ sử kí
Theo Quang Trung tôi từng đến Thăng Long.

Nhớ những chiều nhìn về phương Bắc
Thấy xa xa đàn cò trắng bay về
Tôi ngỡ trên lưng cò có chút bùn miền Bắc
Dù cánh cò chẳng bay tới ngoài kia.

Tôi lớn lên. Giặc ngăn chia đất nước
Nhưng súng gươm đâu ngăn được tình thương
Đâu ngăn được mặt trời đỏ rực
Khi lòng tôi đã hóa hương dương.

Tôi lắng nghe tim tôi đập vội:
— « Đây là tiếng nói Việt Nam »
Nghe ngoài đó gió mùa đông bắc thổi
Tôi muốn gửi lòng tôi chút nắng Hậu Giang.

Tôi vui theo từng mái trường ngói đỏ
Từng vĩa than đen, từng gié lúa vàng
Tôi đau đờn, Mĩ giội bom tàn phá
Tất cả những gì tôi quý, tôi thương.

Dù đèo Ngang tôi chưa từng đến
Thơ Bà huyện Thanh Quan tôi đã thuộc lòng
Hoa lá, cỏ cây có bị bom cháy sém?
Mái nhà kia dưới núi có còn không?

Ôi mảnh đất bốn ngàn năm lịch sử
Đã chôn vùi bao lũ xâm lăng
Hôm nay lại đánh tan giặc Mĩ
Xác phản lực rơi cạnh mũi tên đồng.

Tôi nhớ mãi từng tên sông, tên núi
Tên những chiến công, tên những anh hùng
Tin chiến thắng từ quê hương kết nghĩa
Vọng về Nam giục giã bàn chân.

Cả hai miền cùng một ngôi sao đỏ
Cùng ánh trăng soi ngọn súng trường
Hố bom trong này giống hố bom ngoài đó
Cả hai miền cùng một kẻ thù chung.

Từng tảng đất ở miền Nam phá lộ
Đang chuyển ra miền Bắc sửa đường
Than Cẩm Phả đã cháy bùng ngọn lửa
Bập bùng soi giữa đỉnh Trường Sơn.

Ơi miền Bắc nơi lòng tôi yêu quý
Nơi bùng lên một chân lí: Bác Hồ
Nơi đang dựng một thiên đường hùng vĩ
Nơi còn đây di chỉ của người xưa.

Nơi tôi đã yêu thương từ thuở nhỏ
Trong máu tôi có dòng máu cha ông
Như trái sầu riêng trên bờ sông Nam Bộ
Có hương phù sa của nước sông Hồng.

Gửi miền Bắc cả trái tim tôi đỏ
Ngày ngóng trông, đêm thương nhớ xiết bao!
Gửi miền Bắc lòng miền Nam chung thủy
Đang xông lên chống Mỹ tuyến đầu.

1-1966
LÊ ANH XUÂN
(Ca Lê Hiến)

TRẢ LỜI THƯ BẠN Ở MIỀN NAM

Anh viết từ năm ngoái
năm nay mới đến tôi
Ơi lá thư ngắn ngủi
sau mười hai năm trời.

Làng anh tên cũng mất
giặc xóa làm sân bay
Nhà tôi chim vỡ tổ
lạc cả tiếng gọi bầy.

Chồng lên vết thương xưa
lại vết thương mới nữa
như trước tuyển lửa giăng
lại giăng thêm tuyển lửa.

Chưa tới nửa đời người
mà trăm năm đánh giặc
mình ta một chiến hào
Chống ba thẳng đế quốc.

Em bé không cam bé
cụ già không chịu già
có mang, cướp đồn giặc
chết không rời súng ra.

Cha còn mang quân hàm
con đã xin nhập ngũ
một hòn đá Trường Sơn
cha con từng gối ngủ.

Một bát cơm ta ăn
chia bao miền có giặc
một lát khuya trở giấc
rộn bao điều lo toan:
Ôi trận đói bốn năm
Ôi trăm năm đất nước
(để đến năm hai nghìn
máu chưa thôi ghen uất)

Ngàn chiến công lấy lừng
ngàn phương trời bè bạn
những bi kịch cá nhân
lùi sau lưng ánh sáng.

Và bao người lớp trước
và thế hệ ngày mai
phần chúng ta ở giữa
lịch sử oằn hai vai.

Sợi tóc ở trên đầu
chưa dài bằng thế kỉ
chuyện cuộc đời chuyện ta
nặng thàng ngày suy nghĩ.

Nhưng trên hết anh nhi
là sức ta trường kì
Con đường lên chiến thắng
lát xác thù ta đi.

6-1966

TRINH ĐƯỜNG

TRỞ LẠI TRÁI TIM MÌNH

1

Tôi trở lại những bờ đường mùa xuân
Cây già trắng lá
Ôi thành phố tôi yêu kì lạ
Cái sống như trần trở ngày đêm

Tôi lớn lên, lo nghĩ nhiều thêm
Thành phố cũng như tôi đang lớn
Những gác xép bộn bề hi vọng
Những đầu hồi bóng nắng nhấp nhô...

Tôi trở về những ngõ quen xưa
Mỗi ngõ nhỏ giấu một lời tâm sự
Tôi trở lại những lối mòn quá khứ
Có tấm tình ta mắc nợ cha ông
(Nhịp chày sương hay tiếng trống thu không
Nét son đơm trên vòm cong mái cổ)
Tôi trở lại những lối mòn tình tự
Cánh bướm màu hạnh phúc cứ bay đôi
Tiếng ve ran những điệp khúc mùa vui...

... Ôi rất lâu rất lâu
Tôi mới lại đi một ngày thông thả
Thành phố như tim tôi êm ả
Sau rất nhiều gian lao.

2

Hãy nghe hãy nghe tiếng người lao xao
Chỗ những căn nhà bom xó tốc mái
Nay ta về lợp lại
Che ấm cuộc đời vun vén bên trong
Hãy theo những ngã đường sang sông
Cầu phao cốt kết
Những chuyến hàng đi hoài không hết
Mỗi chuyến xe mang một tấm lòng,

Hà Nội thức bao đêm ròng ?
Không ai nhớ nữa
Nhưng mỗi sớm nhìn vào cửa chợ
Lại thấy hoa bày trên lối đi
Hà Nội bao lần chia li ?
Không ai nhớ nữa
Nhưng cách đánh quân thù phải sợ
Thì không đâu biết rõ như đây
Hà Nội mang tầm vóc hôm nay
Cộng với tâm cao quá khứ
Tôi đi dọc những lối vào lịch sử
Nghe suốt năm châu bè bạn nổi gần
Tôi đi ngang những cuộc đời thường
Biết ở đó chia nỗi lo nhân loại.

3

Có phải bao nhiêu vui buồn thời đại
Soi vào đây càng đậm sắc màu riêng ?
Tấm lòng Hà Nội thiêng liêng
Vẫn nguyên vẹn sau rất nhiều từng trải
Con đường lóa bóng hoa vàng trẻ mãi
Tiếng lanh canh trên gạch lát hồn nhiên
Âm vang bao biến thiên
Thế giới gửi nơi này ghi nhớ
Bao hạt cát hạt vàng lịch sử
Hà Nội kiên tâm gan lọc công bằng
Nghe tiếng Bác mỉm cười đôn hậu
Nghe bước mình vững chãi tháng năm ...

Ôi những hàng ô rô ⁽¹⁾ ta vẫn xén
 Làm vui mắt mỗi người đi kháng chiến
 Mỗi nét đơn sơ cũng đượm tình nhiều
 Từ ánh nê ông pha biếc buổi chiều
 Đến hơi mưa trong khóm hoa màu tím
 Gáy sách cũ xếp chồng như kỉ niệm
 Lá thiệp mừng đám cưới mát trên tay
 Bao điều không ai hay
 Bỗng thắm thía giữa ngày chống Mĩ
 Hà Nội bận dẫu không hề phút nghỉ
 Vẫn còn nguyên phong thái hào hoa !

5

Ở đây tôi bắt gặp hôm nay, tôi bắt gặp ngày qua
 Tôi bắt gặp cả những ngày chưa tới
 Trong mỗi dáng người gặp vội
 Đầu chín mươi những dự định tương lai
 Trong mỗi ba lô quàng vai
 Đầu cất giữ kho tàng chưa mở hết
 Như Hà Nội mười năm tôi đã biết
 Sớm hôm nay vẫn lạ nét ban đầu !

6

Sông Hồng ơi ! Dòng bão chẳng thay màu
 Rùa thần thoại vẫn nhô lưng đôi tháp

---

1. Ô rô : Tên một loại cây thường trồng ở hàng rào.

Chùa Một Cột đồ trên đầu giặc Pháp
Lại nở xòe tròn vẹn đóa hoa sen
Dù nhiều điều tôi nhớ tôi quên
Nhưng Hà Nội trong tôi là vĩnh viễn
Dù mười năm, hai mươi năm kháng chiến
Hà Nội vẫn rèn sắt thép lòng tin
Dù quân thù bắn phá cuồng điên
Tim ta đỏ vẫn nguyên lành Hà Nội
Ôi trái tim nóng hồi
Tôi về đây là thêm sức đi xa!...

1967
BẮNG VIỆT

SÓNG

Dữ dội và dịu êm
Ồn ào và lặng lẽ
Sông không hiểu nổi mình
Sóng tìm ra tận bể.

Ôi con sóng ngày xưa
Và ngày sau vẫn thế
Nỗi khát vọng tình yêu
Bồi hồi trong ngực trẻ.

Trước muôn trùng sóng bể
Em nghĩ về anh, em
Em nghĩ về biển lớn
Từ nơi nào sóng lên.

Sóng bắt đầu từ gió
Gió bắt đầu từ đâu

Em cũng không biết nữa
Khi nào ta yêu nhau.

Con sóng dưới lòng sâu
Con sóng trên mặt nước
Ôi con sóng nhớ bờ
Ngày đêm không ngủ được.

Lòng em nhớ đến anh
Cả trong mơ còn thức!

Dấu xuôi về phương Bắc
Dấu ngược về phương Nam
Nơi nào em cũng nghĩ
Hương về anh — một phương.

Ở ngoài kia đại dương
Trăm ngàn con sóng đỏ
Con nào chẳng tới bờ
Dù muôn vời cách trở.

Cuộc đời tuy dài thế
Năm tháng vẫn đi qua
Như biển kia dẫu rộng
Mây vẫn bay về xa.

Làm sao được tan ra
Thành trăm con sóng nhỏ
Giữa biển lớn tình yêu
Đề ngàn năm còn vỗ.

XUÂN QUÝNH

MỖI MỘT GIỜ CON HỌC HÔM NAY

Trường các con « Tây Sơn », « Nguyễn Du »
Đường đến lớp, qua Hồ Gươm, Hồ Bảy Mẫu
Ngày sơ tán, con khóc chào cô giáo
Ra ngoại thành, thầy mới, bạn chưa quen,
Ruộng và bãi, nhiều khoai, nhiều lúa.
Nhà đồng bào, nhiều rau, nhiều chim...

Ở lại nội thành, cha mẹ lo công tác
Mong chóng chiều thư bảy con về thăm
Vé một hào, tàu leng keng chạy miết
Kia rạp xi-nê⁽¹⁾, kia hiệu sách, hàng kem...
Các con bảo : « Không xa, sao rất nhớ
Cái bàn cha mẹ, cái nôi em...

Đội mũ rơm đến trường chăm chỉ
Con học bạn bè : cuốc đất, bắt cua,
Điện Yên Phụ vẫn sáng ngời trang vở
Loa phát thanh vẫn vui hát đúng giờ
Nhìn cây mạ lớn thành cây lúa
Đóa hoa sen đội nước nở đầy hồ.

Rồi Thủ đô trên đầu tiên giết giặc :
Súng đạn ta nổ át tiếng bom rơi
Còn mãi đấy giữa trời xanh Hà Nội
Máy bay thù khói chết kéo dài đuôi,
Thứ bảy đó, lên thăm con tại lớp,
Ôi nhla con sao gấp bội sướng vui!

---

1. Xi-nê : Rạp chiếu phim.

Bom bồng nổ nơi con đang học
Cha vội lên, trường lớp nát rồi
Cầm tay con, càng thương bao cháu chết,
Trong túi còn hòn bi đỏ tươi,
Trang vở còn dở dang bài tính,
Nhìn cũng quặn lòng như máu rơi...

Cha theo con cùng lên bệnh viện
Thăm thầy bị thương, túi sách vẫn gói đầu
«Thầy, cô mới», ngày con sơ tán,
Với con giờ thân thiết biết bao!
Quyền sở diêm, bom bi xuyên lỗ chỗ
Thầy gửi về, cô dạy tiếp hôm sau...

Chia tay con, lên ngời tàu điện,
Tưởng tượng cảnh con cởi áo đưa thầy,
Con khiêng bạn ra xe cấp cứu,
Đội mũ rơm đến lớp ngày mai...
Cha bồng hiều : lớn lao, vô giá
Mỗi một giờ con học hôm nay !

5-1967

PHẠM HỒ

ĐẤT VIÊN AN

Chắc bây giờ ở Viên An
Mùa đông đã rải lá vàng trong cây
Nước rong đã ngập bãi lầy
Từng đàn sóng vượt biển đầy hát ca...

Ơi vùng trời nước bao la
Tháng mười một, ngày hăm ba đến rồi !
Nghe không ? Có tiếng ai cười
Búa liềm cuộn gió Bốn mươi (1940) bay về
Hòn Khoai dựng đá làm bia
Nhớ thương hoa lí đã lìa cành cao...

Ơi người Anh, mất rồi sao ?
Mấy mươi năm, vết chân nào còn đây ?
Lời thề nào khắc trong cây
Máu nào ứa mặn đất này, Viên An ?

Ta còn gởi lửa trong than
Gởi người trong đất, đất mang tên người
Đất này là đất Bốn mươi
Phan Ngọc Hiền, đất sáng ngời tên Anh⁽¹⁾!

Đất này đất của màu xanh
Cây xanh màu nước xanh màu trời
Áo xanh, xanh bóng cuộc đời
Ngôi sao xanh ánh mắt người mình thương
Biển xanh, xanh sắc đại dương
Rừng xanh, xanh sắc quê hương anh hùng.

Đường ta ngày một thêm đông
Biển lương thêm nước, rừng trồng thêm cây,
Bãi dài thêm cánh cò bay
Bao nhiêu năm đó đổi thay cũng nhiều...

---

1. Chiến sĩ cộng sản của Nam Kỳ khởi nghĩa.

Hỡi người Anh rất kính yêu
Một đời, bão táp không xiêu cánh bướm
Sống vui nên chết không buồn
Tắm gương lọc nước trăm nguồn trong veo.
— Hình như có bóng ai chèo
Mà rừng rút lá bay theo vôi vàng...

Chắc bây giờ ở Viên An
Nắng đùa bóng được ngả ngang Mũi Cồn
Các ca ⁽¹⁾ về lượn quanh hòn
Có nghe ngọn gió thơm hồn người xưa ?

11-1967
NGUYỄN BÁ

QUẢ SẤU NON TRÊN CAO

Chót trên cành cao vót
Mấy quả sấu con con
Như mấy chiếc khuy lục
Trên áo trời xanh non.

Trời rộng lớn muôn trùng
Đóng khung vào cửa sổ
Làm mấy quả sấu to
Càng nhỏ xinh hơn nữa.

---

1. Một loại chim biển.

Trái con chưa đủ nặng
Đề đeo oản nhánh con
Nhánh hãy giơ lên thẳng
Trông ngày thơ lạ lòng.

Cứ như thế trên trời
Giữa vô biên sáng nắng
Mấy chú quả sấu non
Giỡn cả cùng mây trắng.

Mấy hôm trước còn hoa
Mới thơm đầy ngào ngạt,
Thoáng như một nghi ngờ
Trái đã liền có thật.

Ồi! từ không đến có
Xảy ra như thế nào?
Nay má hãy hãy giơ
Trên lá xanh rào rào.

Một ngày một lớn hơn
Nấn từng vòng nhựa một
Một sắc nhựa chua giòn
Ôm đong tròn quanh hột...

Trái non như thách thức
Trăm thứ giặc, thứ sâu
Thách kẻ thù sự sống,
Phá đời không dễ đâu.

Chao! cái quả sấu non,
Chưa ăn mà đã giòn.
Nó lớn như trời vẩy,
Và sẽ thành ngọt ngon.

11-1967
XUÂN DIỆU

BÀI THƠ CỦA MỘT NGƯỜI YÊU NƯỚC MÌNH

Buổi sáng tôi mặc áo đi giày
ra đứng ngoài đường
Gió thổi những bông nửa trắng bên sông
Mùi toóc⁽¹⁾ khô còn thơm lúa mùa qua
Bầy chim sẻ đậu trước sân nhà
Những đứa trẻ đứng nhìn ngấp nghé
Tôi yêu đất nước này như thế
Mỗi buổi mai
Bầy chim sẻ ngoài sân
Gió mát và trong
Đường đi đầy cỏ may và muộng chuộng
Tôi vẫn sống
vẫn ăn
vẫn thở
như mọi người

---

1. Toóc: rạ.

Đôi khi chợt nhớ một tiếng cười lạ
Một câu ca dao buồn có hoa bưởi hoa ngâu
Một vết bùn khô trên mặt đá
Không có ai chia tay
Cũng nhớ một tiếng còi tàu.

Mẹ tôi thức khuya dậy sớm
Năm nay ngoài năm mươi tuổi
Chồng chết đã mười mấy năm
Thuở tôi mới đọc được i tờ
Mẹ thương tôi mẹ vẫn tảo tần
Nước sông gạo chợ
Ngày hai buổi nhà không khi nào vắng người đòi nợ
Sống qua ngày nên phải nghiêng răng
Cũng không vui nên mẹ ít khi cười
Những buổi trưa buổi tối
Ngồi một mình hay khóc
Vẫn thở dài mà không nói ra
Thương con không cha
Hầm hiu côi cút
Tôi yêu đất nước này xót xa
Mẹ tôi nuôi tôi mười mấy năm không lấy chồng
Thương tôi nên ở góa nuôi tôi
Những đứa bà con nhà giàu hằng ngày chửi bới
Chúng cho mẹ con tôi áo quần tiền bạc,
như cho một đứa hủi
Ngày kị cha họ hàng thân thích không ai tới
Thấp ba cây hương
Vời mấy cái bóng hải đường

Mẹ tôi khóc thút thít
Cầu cha tôi phù hộ tôi nên người
Con nó còn nhỏ dại
Trí chưa khôn chân chưa vững bước đi
Tôi một mình nuôi nó có kẻ chi mưa nắng
Tôi yêu đất nước này cay đắng
Những năm dài thấp đuối đi đêm
Quen thân rồi không ai còn nhớ tên
Dĩ vãng dè trên lưng thấm nặng
Áo mồ hôi những buổi chợ về
Đời cúi thấp
Giành từng lon gạo mốc,
Từng cọng rau hột muối
Vui sao khi còn bữa đói bữa no
Mẹ thương con nên cách trở sông dò
Hàng gánh nặng phải qua cầu xuống dốc
Đêm nào mẹ cũng khóc
Đêm nào mẹ cũng khấn thầm
Mong con khôn lớn cất mặt với đời
Tôi yêu đất nước này khôn người
Tôi yêu mẹ tôi áo rách
Chẳng khi nào nhớ tuổi mình bao nhiêu.

Tôi bước đi
Mưa mỗi lúc mỗi to,
Sao hôm nay lòng thấy chật
Như buổi sáng mùa đông chưa thấy mặt trời mọc
Con sông dài năm nhớ những chặng rừng đi qua
Nổi mặt mỗi, rưng rưng từng con nước

Chim đậu trên cành chim không hót
Khoảng vắng mùa thu ngủ trên cỏ may
Tôi yêu đất nước này những buổi sớm mai
Không ai cười không tiếng hát trẻ con
Đá đất cỏ cây ơi
Lòng vẫn thương mẹ nhớ cha
Ăn quán nằm cầu
Hai hàng nước mắt chảy ra
Mỗi đêm cầu trời khẩn phạt, tai qua nạn khỏi
Ngày mai mưa may bán đất
Tôi yêu đất nước này áo rách
Căn nhà dột phên không ngăn nổi gió
Vẫn yêu nhau trong từng hơi thở
Lòng vẫn thương cây nhớ cội hoài
Thắp đèn đêm ngồi đợi mặt trời mai
Tôi yêu đất nước này như thế
Như yêu cây cỏ ở trong vườn
Như yêu mẹ tôi chịu khó chịu thương
Nuôi tôi thành người hôm nay
Yêu một giọng hát hay
Có bài mái đầy thơm hoa dại
Có sáu câu vọng cổ chứa chan
Có ba ông táo thờ trong bếp
Và tuổi thơ buồn như giọt nước trong lá sen
Tôi yêu đất nước này và tôi yêu em
Thuở tóc kẹp tuổi ngoan học trò
Áo trắng và chùm hoa phượng đỏ
Trong bước chân chim sẻ

Ngồi học bài và gọi nhỏ tên tôi
Hay nói chuyện huyền thuyên
Chuyện trên trời dưới đất rất lạ
Chuyện bông hoa mọc một mình trên đá
Cứ hay cười mà không biết có người buồn.
Sáng hôm nay gió lạnh vẫn còn
Khi xa nhà vẫn muốn ngoái lại
Ngó cây cam cây cải
Thương mẹ già như chuối ba hương
Em chưa buồn
Vì chưa rách áo
Tôi yêu đất nước này rau cháo
Bốn ngàn năm cuộc bể dâu sâu
Áo đứt nút qua cầu gió bay
Tuổi thơ em hãy giữ cho ngoan
Tôi yêu đất nước này làm than
Mẹ đốt củi trên rừng cha làm cá ngoài biển
Ăn rau riêu rau có rau trai
Nuôi lớn người từ ngày mở đất
Bốn ngàn năm năm gai nếm mật
Một tắc lòng cũng trứng Âu Cơ
Một tiếng nói cũng đầy hồn Thánh Gióng.

Tôi đi hết một ngày
Gặp toàn người lạ
Chưa ai biết chưa ai quen
Không biết tuổi không biết tên
Cùng sống chung trên đất

Cùng nỗi đau chia cắt Bắc Nam
Cùng có chung tên gọi Việt Nam
Mang vết thương chảy máu ngoài tim
Cùng nhức nhối với người chết oan ức
Đắm ngực giận hờn tức tối
Cùng anh em cất cao tiếng nói
Bản tuyên ngôn mười bốn triệu người đòi độc lập tự do
Bữa ăn nào cũng phải được no
Mùa lạnh phải có áo ấm
Được nói cười hát ca yêu đương không ai cấm
Được thờ cúng những người mình tôn kính
Hai mươi năm cuộc đời chưa khi nào định.
Tôi trở về căn nhà nhỏ
Đèn thấp ngọn lù mù
Gió thổi trong lá cây xào xạc
Vườn đêm thơm mát
Bát canh rau dền có ớt chia vôi
Bên hàng xóm có tiếng trẻ con khóc
Mẹ bỗng con lên non ngồi cầu ai tử
Đất nước hôm nay đã thấm hồn người
Ve sắp kêu mùa hạ
Nên không còn mấy thu
Đất nước này còn chưa xót
Nên trông ngày thống nhất
Cho bên kia không gọi bên này là người miền Nam
Cho bên này không gọi bên kia là người miền Bắc
Lòng vui hôm nay không thấy chật
Tôi yêu đất nước này chân thật

Như yêu căn nhà nhỏ có mẹ của tôi
Như yêu em nụ hôn ngọt trên môi
Và yêu tôi đã biết làm người
Cứ trông đất nước mình thống nhất.

19-12-1967

TRẦN VÀNG SAO

TRƯỜNG SƠN ĐÔNG TRƯỜNG SƠN TÂY

Cùng mắc võng trên rừng Trường Sơn
Hai đứa ở hai đầu xa thẳm
Đường ra trận mùa này đẹp lắm
Trường Sơn Đông với Trường Sơn Tây.

Một dãy núi mà hai màn mây
Nơi nắng nơi mưa, khí trời cũng khác
Như anh với em, như Nam với Bắc
Như đông với tây một dải rừng liên.

Trường Sơn Tây anh đi, thương em
Bên ấy mưa nhiều, con đường gánh gạo
Muỗi bay rừng già cho dài tay áo
Rau hết rồi, em có lấy măng không?

Em thương anh bên tây mùa đông
Nước khe cạn, bướm bay lên đá
Biết lòng anh say miền đất lạ
Chắc em lo đường chặn bom thù.

Anh lên xe, trời đổ cơn mưa
Cái gạt nước xua đi nỗi nhớ
Em xuống núi nắng về rực rỡ
Cái nhánh cây gạt mỗi riêng tư.

Đồng sang tây không phải đường thư
Đường chuyển đạn và đường chuyển gạo
Đồng Trường Sơn, cô gái « ba sẵn sàng » xanh áo
Tây Trường Sơn, bộ đội áo màu xanh.

Từ nơi em gửi đến nơi anh
Những đoàn quân trùng trùng ra trận
N như tình yêu nổi lời vô tận
Đồng Trường Sơn, nổi Tây Trường Sơn.

PHẠM TIẾN DUẬT

CHIM NGÓI

Không hiểu từ đâu
Cứ mùa thu
Chúng bay về khắp cánh đồng,
siêng năng nhặt đỗ,
Những đàn chim ngói,
mặc áo màu nâu,
đeo cườm ở cổ,
chân đất hồng hồng,
như nung qua lửa.

Mang theo ngọn gió mùa đông bắc đầu tiên
Mùa màng bỗng rực rỡ lên,
những sắc màu đẹp nhất.

Chúng đem những tinh chất xa xôi từ những khoảng
trời
Về hòa với sức mỡ màu của đất.

Hương đồng, hi vọng tràn trong mắt,
những tiếng cười bay dọc xóm vui.

Sao tôi thấy chúng giống những cô gái làng tôi,
Những cô gái báo hiệu những mùa màng bát ngát.

1968

NGÔ VĂN PHÚ

THĂM CÔNG-POANH⁽¹⁾

Tôi đến Công-poanh một chiều tháng chín
Nắng đầu thu thấp thoáng quãng đường con
Hai bên nhà cũ kĩ bạc màu sơn
Cây thưa thớt, gió rì rào kể chuyện.
Tôi tìm đến ngôi nhà số 9
Nơi Bác Hồ tạm lánh khi xưa
Cảm ơn ai đón đả chào thưa
Mời viễn khách đi vào khung cửa nhỏ

---

1. Công-poanh (Compoint): một ngõ phố nhỏ ở Pa-ri.

Lần từng bậc bước theo thang gỗ
Sáng mờ mờ sàn cũ rung rinh
Ồi đơn sơ chật hẹp một gian phòng
Ngờ đâu nhĩ? đã đón Người anh hùng vĩ đại!
Mảnh giường nhỏ hắt có ai kê lại
Hay vẫn giường Bác nghỉ năm nao
Chiếc tủ con khéo mộc mạc làm sao
Xin hỏi khế có khi nào đủ áo?
Nơi rửa mặt một góc tường lạnh lẽo
Vẫn sáng ngời hình ảnh tấm gương trong
Tôi nghe xưa tuyết giá mùa đông
Một viên gạch Bác nung thành sức ấm
Trên Trái đất biết bao là vực thẳm
Khói bụi mù khi ấy Việt Nam ơi!
Bác ngồi đây suy nghĩ bốn phương trời
Mở cửa sổ gió ngoài lồng lộng
Chính nơi đây Bác tìm ra lẽ sống
Và sớm chiều hoạt động giữa năm châu
Đã từng đem lí tưởng cao sâu
Vượt biển cả truyền về Tổ quốc
Ồi Tổ quốc đau thương thuở trước
Đã đứng lên hùng tráng cất lời ca
Tôi lang lang ngoảnh lại nước non nhà
Như thấy Bác tuổi già mà vẫn trẻ
Giữa Ba Đình ung dung giản dị
Bộ nâu sồng và đôi dép cao su
Tin gần xa ghi khắp bản đồ
Vạch chỉ đỏ chỉ bước đường đi tới
Chòm râu bạc rung rinh trong nắng mới

Trán mệnh mông phơi phơi tận chân trời
Bác đang cười, đôi mắt cũng cười tươi
Tin thắng trận vẫn bay về tới tấp!

Pa-ri. 9-1968
XUÂN THỦY

TRƯỚC CỬA LÒ

Tôi khoác tấm áo xanh và tới trước cửa lò.
Người thợ cả trao cho tôi cây thông lò và ngọn lửa
thở như bão.

Một nỗi bâng khuâng như buổi tựu trường
Hòa trong tiếng ầm ầm sắt thép
Tôi biết từ hôm nay cái gì cũng khác xưa rồi!
Một thoáng tiếc bao ngày đuổi bướm
Một thoáng thêm những cánh đồng bao la.

Nhưng rồi mờ hời tôi vãi ra.
Và tôi liền hiểu một điều hệ trọng
Một cái gì lớn như cuộc đời
Một cái gì tôi chưa nghĩ ra bao giờ.
Một cái gì mẹ tôi chưa bao giờ nói đến
Một cái gì chưa bao giờ có trên bàn học, trên bảng
đen hay trong sách vở
đang vang lên trong tiếng búa nhịp nhàn
đang nở ra từ giữa ngọn lửa kia

đang chảy ra từ mồ hôi mát lạnh sau lần áo mới,
trong hơi phà hồn hèn của những khung ngực rộng,
trong bắp thịt săn, trong mùi nồng ẩm,
trong những đôi mắt nhìn tôi
vừa mến yêu, vừa thử thách
vừa nghiêm khắc vừa bao dung.

Cuộc đời ơi!

Dù gian nan vất vả vô ngần

Khổ cực hay đạn bom

Tôi quyết giữ chặt trong mình ngọn lửa không bao
giờ tắt

với chiếc thông lò này trao lại mai sau
như tôi đã nhận hôm nay.

14-12-1968

THANH TÙNG

MẦM NON

Dưới vò một cành bàng
Còn một vài lá đỏ,
Một mầm non nho nhỏ
Còn nằm ép lặng im.

Mầm non mắt lim dim
Cố nhìn qua kẽ lá
Thấy mây bay hối hả
Thấy lất phất mưa phùn

Rào rào trận lá tuôn
Rải vàng đầy mặt đất
Rừng cây trông thưa thớt
Như chỉ cội với cành...
Một chú thỏ phóng nhanh
Chen nấp vào bụi vắng,
Và tất cả im ắng
Từ ngọn cỏ làn rêu...
Chợt một tiếng chim kêu
— Chiếp, chiu, chiu ! Xuân tới !
Tức thì trăm ngọn suối
Nổi róc rách reo mừng
Tức thì ngàn chim muông
Nổi hát ca vang dậy
Mầm non vừa nghe thấy
Vội bật chiếc vỏ roi
Nó đứng dậy giữa trời
Khoác áo màu xanh biếc.

VỖ QUẢNG

GỬI EM — CÔ THANH NIÊN XUNG PHONG

Có lẽ nào anh lại mê em
Một cô gái không nhìn rõ mặt
Đại đội thanh niên đi lấp hố bom
Áo em hình như trắng nhất.

Người tình nghịch là anh dễ thân
Bởi như thế có em đứng gần
Em ở Thạch Kim, sao lại lừa anh nói là Thạch Nhọn
Đem ranh mãnh ngăn cái nhìn đưa đón
Em đóng cọc dài quanh quanh hố bom
Cái miệng em ngoa cho bạn cười giòn :
Tiếng Hà Tĩnh nghe buồn cười đáo để
Anh lặng người như trôi trong tiếng ru
Tranh thủ có ánh sáng đèn dù
Anh vội nhìn em và bạn em khắp lượt
Mọi người cũng tò mò nhìn anh
Rồi bóng tối lại khép vào bóng tối.
Em ơi em hãy nghe anh hỏi
Xong đoạn đường này các em làm đâu ?

Anh đã tìm em rất lâu, rất lâu
Cô gái ở Thạch Kim, Thạch nhọn
Khăn xanh, khăn xanh phơi đầy lán sớm
Sách giấy mở tung trắng cả rừng chiều.

Anh đã đi rất nhiều, rất nhiều
Những con đường như tình yêu mới mẻ
Đất rất hồng và người rất trẻ
Nhưng chẳng thấy em, cô gái ở Thạch Nhọn, Thạch
Kim
Những đội lán đường hành quân trong đêm
Nào cuốc, nào choòng, xoong nồi xúng xoảng

---

1. Hà Tĩnh : nay thuộc Nghệ Tĩnh

Bực rỡ mặt đất bình minh
Hấp hối chân trời pháo sáng
Đường trong tim anh in những dấu chân.

Chiếc võng bập trên đường hành quân
Anh đã buộc nhiều cây xoan, cây ổi
Lại đường mới — và hàng nghìn cô gái
Ở đâu em tỉnh nghịch của anh.

Bụi mù trời, mùa hanh
Nước trắng khe, mùa lũ
Đêm rộng đêm dài là đêm không ngủ
Em vẫn đi đường vẫn liền đường.

« Canh giếng nước có bom từ trường
Em không rửa, ngủ ngày chân lấm
Ngày em phá nhiều bom nổ chậm
Đêm nằm mơ nói mơ vang nhà... »
Chuyện kể từ nỗi nhớ sâu xa
Thương em, thương em, thương em, biết mấy !

Dừng tay cuộc khi em ngánh lại
Sẽ giật mình : đường ta mới xây
Đã có độ dài hơn cả độ dài
Của đường sá đời xưa để lại !

Sẽ ra về bao nhiêu cô gái
Một ngày mai, đường sẽ đứng trơ vơ
Để cho đời sau còn thấy ngàn ngơ
Trước những công trình ngoằn ngoèo trên mặt đất.

Ơi em gái chưa một lần rõ mặt
 Có lẽ nào anh lại mê em
 Từ cái đêm Thạch Nhọn, Thạch Kim
 Tên em đã thành tên chung anh gọi
 Em là cô thanh niên xung phong.

1969

PHẠM TIẾN DUẬT

HƯƠNG THẨM

Cửa sổ hai nhà cuối phố
Không hiểu vì sao không khép bao giờ
Đôi bạn ngày xưa học cùng một lớp
Cây bưởi sau nhà ngan ngát hương đưa.

Giấu một chùm hoa trong chiếc khăn tay
Cô gái ngáp ngừng sang nhà hàng xóm
Bên ấy có người ngày mai ra trận.

Họ ngồi im không biết nói năng chi
Mắt chọt tìm nhau rồi lại quay đi
Nào ai đã một lần dám nói?

Hoa bưởi thơm cho lòng bối rối
Anh không dám xin
                                cô gái chẳng dám trao
Chỉ mùi hương đầm ấm thanh tao
Không giấu được cứ bay diu nhẹ.

Cô gái như chùm hoa lặng lẽ
Nhờ hương thơm nói hộ tình yêu.
(Anh vô tình anh chẳng biết điều
Tôi đã đến với anh rồi đấy...)

Rồi theo từng hơi thở của anh
Hương thơm ấy thấm sâu vào lồng ngực
Anh lên đường

hương sẽ theo đi khắp

Họ chia tay

vẫn chẳng nói điều gì

Mà hương thầm thơm mãi bước người đi.

1969

PHAN THỊ THANH NHÀN

GỬI LÒNG CON ĐẾN CÙNG CHA

Có người thợ dựng thành đồng
Đã yên nghỉ tận sông Hồng mẹ ơi
Con đi dưới một vòm trời
Đau thương nhưng vẫn sáng ngời lòng tin
Đã ngừng đập một quả tim
Đã ngừng đập một cánh chim đại bàng
Niềm đau vô tận thời gian
Nhớ thương nhưng chó lệ tràn đầm mi
Hành trang Bác chẳng có gì
Một đôi dép mỏng đã lì chông gai

Cho con núi rộng sông dài
Cho con lưới kiếm đã mài nghìn năm
Cho con những ánh trăng rằm
Có quà có bánh lời thăm ân tình
Bác là Bác Hồ Chí Minh
Qua lòng Bác thăm nghĩa tình bạn ta
Nhẹ nhàng nên Bác đi xa
Bác đi đi mãi vượt qua biên thù
Tiếc rằng trước lúc chia li
Con chưa được thấy dáng đi của Người
Hắn trong đôi mắt sáng ngời
Có nguyên vẹn một khoảng trời phương Nam
Con qua Cầm Lộ sông Hàn
Ngũ Hành Sơn đứng mơ màng bóng Cha
Hỡi người những đất cùng hoa
Tắm thân bao cuộc xông pha trường kì
Hàng cây Bác đã xanh rì
Bóng râm tỏa mát đường đi loài người
Bác gieo giống bốn phương trời
Một ngòi bút cũng sáng ngời lưới lẽ
Bác nắm lòng trải ven đê
Quả tim Bác đã đi về miền Nam
Bác đi dưới rừng dừa lam
Bác đi dưới những vườn cam chín vàng
Cầu treo lắt lẻo Bác sang
Bác đi lạ làng như thuở còn trai
Bác như ánh nắng ban mai
Chiều soi bãi rậm trường dài con đi

Những hòn núi đá gan lì
Sát vai đứng trụ dưới vì sao xanh
Những nòng súng thép long lanh
Gạt sương rẽ lá băng nhanh dập dồn
Bạn từ bãi biển Hi-rông
Bạn còn đến kịp hòn Bắc Hồ
Mà con trông đợi Bác vô
Ngắm phương Bắc nhớ Thủ đô quận lòng
Con xin gửi năm đất nòng
Chấn đê giữ nước sông Hồng đang lên
Cho con là một mũi tên
Xoà năm cánh nhọn giương trên thành đồng
Việt Nam ơi! Giống Tiên Rồng
Bốn ngàn năm lấy máu hồng làm hoa
Gửi lòng con đến cùng Cha
Chiến công đất nước kết hoa triệu vòng.

9-1969
THƯ BỒN

XÓM ĐÊ

Xóm đê ngày trước gọi nhau:
« Mẹ Còng bới rác
« Mẹ con nhà lông gà giẻ rách »
« Lão Tư say »
« Thắng bé đánh giày »
« Ông già mù tầm quất »...

Không ai giống ai nghề nghiệp
Không ai khác ai cái nghèo.
Trẻ con xóm đê tất cả giống nhau
Da cháy nắng tóc râu ngô
Con gái con trai đều nghịch như quỷ sứ.

Xóm đê bây giờ
Không ai gọi ai bằng tên cũ
Những cái tên nhẹ nhắn !
Xóm đê gọi nhau triu mến yêu thân
Những tên người bình dị.
Chuyện cũ xóm đê để lại nếp nhẵn trên trán mẹ
Nhưng chúng tôi — lớp trẻ vô tư
Cứ lớn lên rộn rã ước mơ
Có lúc quên ngoài nhìn quá khứ.

Chiều nay xóm đê
Tiễn bọn con trai lên đường nhập ngũ
« Ông già mù tầm quất »
Cầm tay từng người nhắc lại những tên xưa
Chúng tôi lắng nghe.
tên mẹ tên cha
Thấm thía nửa phần buồn của xóm.

Nước mắt ông già mù nhỏ xuống
Đã tràn sang mi mắt chúng tôi
Không phải vì chuyện cũ ngậm ngùi
Chúng tôi khóc nửa phần vui đang sống.

Các bạn trai ra đi
Tiếng hát xa rồi còn ngoái lại
Đầu chỉ chiến trường lên tiếng gọi
Lớp trẻ lên đường vì chính xóm quê.

1969
PHAN THỊ THANH NHÀN

NĂM MƠ VÀ CÂY TRÂM

1. Tưởng nhớ

■

Đất đắp mộ Hùng bom trồn lẩn
Cây trâm cháy dở thay nén nhang
Cây trâm cháy rồi hương cứ thơm.

Hùng ơi, mai gió mùa đông bắc
Vỗ bạt; canh khuya lại nhớ Hùng
Những đêm hai đứa xong phiên gác
Bao gạo gói đầu chần đắp chung.

Nhớ khi mình ốm giữa rừng
Vị thuốc Hùng tìm qua ba trái núi
Quả khế rừng nấu con cá suối
Thương mình Hùng hóa trẻ đi cầu.

Chúng mình có ở cách xa nhau
Một thước đất sao Hùng không nghe mình gọi...
Một thước đất hóa khoảng trời vơi vợi
Từ nay mình thương nhớ Hùng hơn xưa

Những lá thư Hùng chưa kịp đọc mình nghe
Thơ đánh giặc Hùng còn viết dở
Vết máu đỏ nhòa đi không rõ chữ
Mình đọc, bao điều xúc động sâu xa.

2. Hi sinh

Cái chết bay ra từ nòng súng quân thù
Nhận cái chết cho đồng đội sống
Ngực chặn lỗ châu mai, Hùng đứng thẳng
Đồng đội xông lên nhìn rõ Hùng cười.

Tay Hùng còn vung lựu đạn ngang trời
Khẩu tiêu liên vẫn choàng trước ngực
Vành mũ lá sen còn trong lửa lếp
Nhìn nụ cười mình biết Hùng vui.

« Chết — Hi sinh cho Tổ quốc » Hùng ơi
Máu thấm cỏ, lời ca bay vào đất
Hi sinh lớn cũng là hạnh phúc
Một cây xuân thành biển khắc tên Hùng.

Hùng nằm trong nôi của đất rộng vô cùng
Khoảng trời biếc hương trầm thơm hơn trước
Những đoàn quân đi đánh giặc
Có hoa rừng mang đến từ xa.

Đất Hùng nằm bom đạn đào tro
Ngày hoa nở, đêm ngời sao tỏ
Tấm biển gỗ trên mộ người chiến sĩ
Thành bàn tay chỉ hướng quân thù.

3. Ra đi

Cây trầm thơm từ gốc thơm ra
Như nhắc nhở với người đang sống
Thù riêng lớn, thù chung càng lớn
Hòn căm này nhân tiếp những hòn căm.

Thôi mình đi Hùng nhé! Hãy yên nằm
Trận đánh đêm nay vắng Hùng gài bọc phá
Trận đánh trường kì vắng Hùng tham dự
Trận đánh cuối cùng chiến thắng phải về ta.

Anh trình sát hi sinh trao lại tấm bản đồ
Anh xung kích hi sinh phất cao cờ chuẩn
Xin Hùng hãy trao cho mình khẩu súng
Trận đánh vẫn còn tiếp diễn, Hùng ơi!...

Quân mình đang pháo kích nơi nơi
Hùng có thấy đất rừng rừng sấm dậy
Mặt trận chuyển vào sâu rồi đấy
Thôi mình đi, Hùng nhé: hãy yên nằm.

Thơm rất xa theo gió thoảng hương trầm
Cây trầm đẹp như cuộc đời chiến sĩ
Sống tươi tốt bao niềm tin bình dị
Thân hi sinh thơm đất, thơm trời.

Mặt trận miền Tây mùa đông

1969

NGUYỄN ĐỨC MẬU

GIÓ LÀO CÁT TRẮNG

Ngọn gió Lào cát trắng của đời tôi
Tôi của cát của gió Lào khắc nghiệt.

Trong gió nóng những trưa hè ngọt ngào

Mẹ ru tôi hạt cát sạn hàm răng

Vừa lớn khôn tôi đã biết đào hầm

Dưới bom đạn gió Lào vẫn thổi

Và trên cát lại thêm cồn cát mới

Có mặt trời lặn như bánh xe

Cuộc đời tôi có cát chở che

Khi đánh giặc cát lại làm công sự

Máu đồng đội và máu tôi đã đổ

Trên cát này mà gió quạt vừa se

Cây tôi trồng chưa đủ bóng che

Bom giặc cắt lá cành tôi tả

Củ khoai ở đây nhỏ hơn củ khoai cánh đồng

màu mỡ

Trái măng cầu rám vỏ — gió đi qua

Động nằng thôi, cát chẳng động mưa

Bàn chân lún, bàn chân thêm bóng rât !

Giữa gió cát, giữa những ngày ác liệt.

Tôi nghĩ về tha thiết một màu xanh

Một rừng cây trĩu quả trên cành

Tôi vun gốc và tay tôi sẽ hái

Nhà của tôi, tôi sẽ về dựng lại

Ánh ngói hồng những khuôn mặt mai sau.

Em mới về em chưa thấy gì đâu
Chỉ có cát và gió Lào quạt lửa
Ngọn gió bỏng khi đi thành nổi nhớ
Cát khô cắn ở mãi hóa yêu thương.

Dẫu đôi khi tôi chữa bằng lòng
Vội cái cát làm bàn chân bỏng rát
Vội cái gió làm chín lừ da mặt
Mảnh đất cắn khoai sẵn ít sinh sôi
Tôi sẵn lòng đem hiến cả đời tôi
Cho cát trắng và gió Lào quạt lửa.

1969
XUÂN QUỲNH

MUÔN VẠN TÌNH THÂN YÊU TRÙM LÊN KHẮP QUÊ HƯƠNG

Trời đổ mưa, đi viếng Bác đồng bào chờ bị ướt
Bác thương đồng bào, con biết Bác không vui.

Ngừng đập trái tim tốt bậc con người
Cây cỏ đất trời không thật nữa
Mắt ta nhìn sắc màu cũng giả
Ôi ước gì không thật cả nỗi đau mồ côi.

Con đóng cửa buồng, ở mình con với Bác
Chưa muốn cùng ai chia bớt nỗi đau này
Quanh người con và trong con tất cả đều hống khác
Bác qua đời rồi sao con vẫn ngồi đây
Con không thể nghĩ rằng Bác Hồ đã mất
Mà nắng vẫn chuyển như sóc giữa lùm cây.

Con chim đuôi dài được Bác chở che vẫn bay về
trước cổng
Cây vú sữa đầu nhà đang xòe rộng tán sum suê
Bầy cá rô phi nhớ giờ Bác cho ăn lại ngoi lên đớp sóng
Con ra đường quen đứng ngóng Bác quay về.

Hôm nay trên vườn ta trời uy nghi lồng lộng
Hàng bụi mộc trầm tư vút thẳng bên bờ ao
Gió heo may trong cảnh đã lao xao tìm gọi nắng
Lê-nin trên bàn đang chờ đón Bác đi vào.

Bác ơi lúc mùa này đồng thấp đồng cao lên đẹp lắm
Con bão vào đất liền đi chậm lại rồi tan
Mua bia đã bớt xếp hàng và anh em còn cố gắng
Đêm qua 140 bột đồn thù bị ta đánh trong Nam
Con trừ các loại tin đứng chờ đây mong từ Bác một lời
ánh sáng

Như từ lâu nay con thường vẫn hay làm
Bác lại về đi Bác ơi sau mấy ngày đi vắng
Khỏe mạnh hồng hào trong nắng óng vườn cam.

II

Đêm nay nghìn vạn chúng con xếp thành hàng đi
viếng Bác

Ôi làm sao người được nhớ thương này
Chúng con đi cho cả người vắng mặt
Người chưa sinh người đã khuất cũng về đây
Việt Nam đau cả lòng người dạ đất
Sao mùa thu như nước mắt trời mây
Chúng con đi theo tiếng Người phía trước
Đường Hùng Vương dân tộc đi từ dựng nước đến
ngày nay.

Hãy về đây lũ làng Tây Nguyên đánh tiếng cồng
thương xót

Những con nước Cửu Long bát ngát đợi Cha về.
Đội áo tím sông Hương diệt Mĩ xong bỗng bồi hồi
kinh ngạc

Khi biết tiếng súng mình tai Bác vẫn hằng nghe
Về đây những tấm lòng trung kiên trong chuồng cọp.
Vết tim bầm thân ghi tạc những câu thơ
Về đây bà mẹ nghèo ở miền cao Hát Lót
Đã nhiều đêm gặp Bác giữa cơn mê
Hãy về đây những thợ xóc và lái xe khu mỏ
Vùng than ơi Người nhắc nhở bao lần
Những o gái Vĩnh Linh đầu tuyến lửa
Mơ Bác Hồ thương gian khổ vào thăm
Ông ké già nhà bên chân Pắc Bó
Còn bàng hoàng hôm gặp gỡ đầu xuân
Trái tim lớn đêm ngày không mệt mỏi
Dệt dải hồng chắp mối bạn gần xa.

III

Ôi lòng Bác bao là trong Di chúc
Vẫn hạt lúa củ khoai chân chất bình thường
Cả dân tộc khóc Người thương mình nhất
Người được thương trên tất cả người thương
Người suốt đời quên mình cho Tổ quốc
Khi ra đi chỉ dép lốp chiến trường
Nguồn ánh sáng đến muôn đời chẳng tắt
Vượt cao hơn sự chết, vẫn soi đường
Ba Đình nước nở và rờn rờn nước mắt
Muôn vàn tình thân yêu trùm lên khắp quê hương.

Ôi ta khóc tim ta dường như xé
Từ trái tim giọt lệ hóa câu nguyện
Ta chẳng giấu trước bạn bè quốc tế
Nỗi đau này cao cả thiêng liêng.

Ta khóc cho mọi nơi còn xích xiềng áp bức
Cho đời ta và lớp lớp đời sau
Cho Trường Sơn, cho Tháp Mười, cho miền Nam ăn
hận chưa được chào đón Bác.
Ta khóc những lỗi lầm làm tim Bác thêm đau
Ta tự biết sức ta trong những dòng nước mắt
Cho ta khóc hôm nay để từ mai ta lao lên đánh giặc
ở tuyến đầu.

Sau bao năm đồng chí với Người con gọi Người:

Đồng chí

Là khi con vĩnh biệt Người, Đồng chí, Bác Hồ ơi

Những chiến sĩ trẻ măng trên Cồn Cỏ

Đài Bác cho đưa đất mẹ thêm gần.

Muôn dòng sông chảy về lòng biển cả

Bác nằm đây nhớ rõ mỗi người thân.

IV

Bác thường để lại đĩa thịt gà mà ăn trọn mấy quả cà

xứ Nghệ

Tránh nói chữ to và đi rất nhẹ cả trong vườn

Tìm đau hết nỗi đau người ở chân trời góc biển

Đến bên Người ta thở dễ dàng hơn.

Khi đã quyết rất kiên cường mạnh mẽ

Đốt cháy Trường Sơn đánh Mỹ cũng không sờn

Lòng trời biển dịu hiền khi gặp trẻ

Sấm sét im cho nắng ấm chồi non.

Bác không bằng lòng gọi trận đánh chết nhiều người

là « đánh đẹp »

Con xóa chữ « đẹp » đi như xóa sự cạn hẹp trong

lòng con

Thêm hiểu lòng Người đối với quân thù như sắt thép

Mà tình thương mệnh mông ôm hết mọi linh hồn.

Ngoài bảy năm, Bác vẫn thường ném bóng
Cái gạt tàn thuốc lá đã hàng năm thôi không nóng
trên bàn
Mỗi ban mai Bác luyện chân như ngày xưa tập trèo
sườn núi vắng.
Con biết lòng Người quyết sống cho miền Nam
Con biết lòng Người quyết sống cho Việt Nam và
thế giới
Đầu bạc phơ trăm mối nước non nhà
Căn nhà nhỏ, những canh khuya vơi vợi
Vẫn lo toan tháo cởi những bất hòa
Con nguyện làm một mảnh của Người, đến trọn đời
tận tụy
Hồ Chí Minh, người cộng sản rất mực Việt Nam và vô
cùng chung thủy con người
Ta gạt nước mắt ngẩng đầu lên, vẫn nắng Ba Đình
trong veo Người đem về năm trước
Ta thề mang ánh nắng này đến nhà mẹ già ở tận chót
Cà Mau
Những biên đội không quân, như hình ảnh dân tộc ta
lượn quanh Người lớn vượt
Cắt cánh bay cao theo tay Bác vẫy trên đầu.

4 — 10 tháng 9 năm 1969

VIỆT PHƯƠNG

TRANH SÔNG ĐÀ

Bạn cho tôi tranh bạn vẽ sông Đà
Bông lau tím, buổi chiều quê, bến bãi...
Cầu thơ cũ, trời mây, tôi ngắm mãi⁽¹⁾
Sóng đôi bờ ru vỗ tuổi thơ xa.

Không vẽ núi. Tôi vẫn nhìn thấy núi
Cái màu xanh đáy nước — sắc Ba Vì
Ra thế đó những sắc màu của đất
Vẫn chìm sâu trong đáy mắt người đi...

1-1970

NGÔ QUÂN MIỆN

MẸ ỚM

Mọi hôm mẹ thích vui chơi
Hôm nay mẹ chẳng nói cười được đâu.
Lá trầu khô giữa cối trầu
Truyện Kiều gấp lại trên đầu bấy nay
Cánh màn khép lỏng cả ngày,
Ruộng vườn vắng mẹ cuốc cày sớm trưa.
Nắng mưa từ những ngày xưa,
Lặn trong đời mẹ đến giờ chưa tan.

---

1. Thơ Tân Đà:

Đỉnh non Tân mây trời man mác.
Dải sông Đà bọt nước lành lành...

Khắp người đau buốt, nóng ran,
Mẹ ơi Cô bác xóm làng đến thăm.
Người cho trứng, người cho cam,
Và anh y sĩ đã mang thuốc vào.

Sáng nay trời đổ mưa rào,
Nắng trong trái chín ngọt ngào bay hương.
Cả đời đi gió đi sương,
Bây giờ mẹ lại lần giường tập đi.
Mẹ vui, con có quản gì,
Ngâm thơ, kể chuyện rồi thì múa ca.
Rồi con diễn kịch giữa nhà,
Một mình con đóng cả ba vai chèo.
Vì con, mẹ khổ đủ điều,
Quanh đôi mắt mẹ đã nhiều nếp nhăn,
Con mong mẹ khỏe dần dần,
Ngày ăn ngon miệng, đêm nằm ngủ say
Rồi ra đọc sách, cấy cà
Mẹ là đất nước, tháng ngày của con.

1970

TRẦN ĐĂNG KHOA

MẸ CHẴNG THẺ NÀO NHỚ NỖI CON ĐAU

Mẹ chẳng thể nào nhớ nỗi con đau
mẹ
một đứa con như trăm ngàn đứa khác
với chiếc áo màu lá rừng rách toạc
quăng ba lô ngồi phịch nghỉ bên thềm.

Lúc bấy giờ đã quá nửa đêm,
con mệt đến tưởng chừng kiệt sức
những vết cứa trên thịt trần nóng rực
giữa đêm hè im gió lặng cảm.

Làng bị cây trơ trụi, không dân,
không cây cối. Một trời sao nhợt nhạt
rọi thấp thoáng mấy căn hầm cũ nát
mấy bậc thềm lở lói phủ đầy tro.
Đang bần thần, chợt nghe động tiếng ho
con ngoảnh lại: bóng mẹ già cúi xuống
con đâu biết có một vườn rau muống
cạnh hố bom đào và một túp lều con.

Và mẹ già dường vẫn thức chờ con
thoảng nghe động đã bật mình trở dậy
con ngoan ngoãn theo tay Người run rẩy
dẫn về nơi căn hầm nhỏ sau lều.

Hầm chật chội những hơi thở nặng đều
còn một khoảng gần kề nơi ngạch cửa
mẹ nhường nốt cho con ngồi tựa
con thiếp đi trong giấc ngủ mệt mệ.

Con không nghe pháo cấp tập bốn bề
lúc bình tĩnh vẫn ùng oàng pháo bắn
nghe mẹ nói: «Hắn bắn hoài, mặc hắn!»
và tay mình âm ỉm khúc mi⁽¹⁾ thơm.

---

1. Mi: sắn.

Mẹ nhìn con cứ cười mãi rất giòn
mới chợt nhớ mặt mình chưa kịp rửa
nước lọ nghe ⁽¹⁾ vẫn nguyên màu đen đúa
con lau sơ bằng chiếc mũ vải mềm.

Con no rồi mẹ cứ giục ăn thêm
lúc con đi, mẹ dò đường thật kĩ
và dặn mãi: nhớ coi chừng bọn Mĩ
mấy hôm rày còn phục chỗ đồi Dâu

Mẹ chẳng thể nào nhớ nổi con đâu
bởi con biết, hai mươi năm bao đêm rồi, vạy đó
trăm đũa con
ngàn vạn đũa con
đã qua căn lều nhỏ
để nhận lấy phần mình ngọn lửa
cháy âm thầm từ lòng mẹ mệnh mông.

Mẹ làm sao nhớ nổi
cái thẳng con đến ngồi nghỉ bên thềm
khi đêm về thường lẫn vào đêm
khi trời sáng lẫn vào đồng đội
ghé nhà mẹ chỉ vài giờ rất vội
mẹ chưa kịp nhìn rõ mặt, hỏi tên.

Mẹ đâu ngờ khoảnh khắc ấy đã in
mãi tận đáy lòng con sâu thẳm
một hơi ấm bàn tay, một mùi thơm màu sắc
theo con đi suốt bao chặng đường dài.

---

1. Lọ nghe: nhỏ nổi.

Theo con đi suốt cuộc chiến tranh này
khiến con thấy quân thù trở nên nhỏ bé
và cái chết chẳng còn đáng kể
cuộc đời con sống chết với nhân dân
Ôi nhân dân, một nhân dân như thế
con nguyện lại hi sinh đầu được sống hai lần.

1970

DƯƠNG HƯƠNG LY
(BÙI MINH QUỐC)

MƯA

Sắp mưa
Sắp mưa
Những cơn mỗi
Bay ra,
Mỗi trẻ
Bay cao,
Mỗi già
Bay thấp.
Gà con
Rối rít tìm nơi
Ẩn nấp
Ông trời
Mặc áo giáp đen
Ra trận
Muôn nghìn cây mía
Múa gươm,

Kiến
Hành quân
Đầy đường.
Lá khô
Gió cuốn,
Bụi bay
Cuồn cuồn,
Cỏ gà rung tai
Nghe
Bụi tre
Tần ngần
Gỡ tóc,
Hàng bưởi
Đu đưa
Bể lũ con
Đầu tròn

Trọc lóc
Chớp
Rạch ngang trời
Khô khốc,
Sấm
Ghé xuống sân
Khánh khách
Cười,
Cây dừa
Sải tay
Bơi,
Ngọn mừng tươi
Nhảy múa.
Mưa
Mưa
Ừ ừ như xay lúa
Lộp bộp...

Lộp bộp...
Rơi.
Rơi...
Đất trời
Mù trắng nước.
Mưa chéo mặt sân
Sủi bọt.
Cốc nhảy chồm chồm
Chó sủa,
Cây lá hả hê.
Bố em đi cày về
Đội sấm
Đội chớp
Đội cả trời mưa.

TRẦN ĐĂNG KHOA

HƠI ẤM Ồ RƠM

Tôi gõ cửa ngôi nhà tranh nhỏ bé ven đồng chiêm
Bà mẹ đón tôi trong gió đêm:
— Nhà mẹ hẹp nhưng còn mẹ ⁽¹⁾ chỗ ngủ
Mẹ chỉ phàn nàn chiếu chần chả đủ
Rồi mẹ ôm rơm lót ổ tôi nằm.

---

1. Mẹ: nhiều

Rơm vàng bọc tôi như kén bọc tằm
Tôi thao thức trong hương mật ong của ruộng
Trong hơi ẩm hơn nhiều chần dẹt
Của những cọng rơm xơ xác gầy gò.
Hạt gạo nuôi hết thấy chúng ta no
Riêng cái ẩm nồng nàn như lửa
Cái mộc mạc lên hương của lửa
Đâu dễ chia cho tất cả mọi người.

NGUYỄN DUY

ĐẤT NƯỚC

Trích trường ca
Mặt đường khát vọng

Khi ta lớn lên Đất Nước đã có rồi
Đất Nước có trong những cái « ngày xưa ngày xưa »...
mẹ thường hay kể
Đất Nước bắt đầu với miếng trầu bây giờ bà ăn
Đất Nước lớn lên khi dân mình biết trồng tre mà đánh
giặc

Tóc mẹ thì bới sau đầu
Cha mẹ thương nhau bằng gừng cay muối mặn
Cái kèo, cái cột thành tên
Hạt gạo phải một nắng hai sương xay, giã, giần, sàng
Đất Nước có từ ngày đó...

Đất là nơi anh đến trường
Nước là nơi em tắm
Đất Nước là nơi ta hò hẹn
Đất Nước là nơi em đánh rơi chiếc khăn trong nỗi
nhớ thầm
Đất là nơi « con chim phượng hoàng bay về hòn núi
bạc »
Nước là nơi « con cá ngư ông móng nước biển khơi »
Thời gian đằng đẳng
Không gian mênh mông
Đất Nước là nơi dân mình đoàn tụ
Đất là nơi chim về
Nước là nơi Rồng ở
Lạc Long Quân và Âu Cơ
Đẻ ra đồng bào ta trong bọc trứng
Những ai đã khuất
Những ai bây giờ
Yêu nhau và sinh con đẻ cái
Gánh vác phần người đi trước để lại
Dặn dò con cháu chuyện mai sau
Hằng năm ăn đâu làm đâu
Cũng biết cúi đầu nhớ ngày giỗ Tổ.
Trong anh và em hôm nay
Đều có một phần Đất Nước
Khi hai đứa cầm tay
Đất Nước trong chúng ta hài hòa nồng thắm
Khi chúng ta cầm tay mọi người
Đất Nước vẹn tròn, to lớn
Mai này con ta lớn lên

Con sẽ mang Đất Nước đi xa
Đến những tháng ngày mơ mộng
Em ơi em Đất Nước là máu xương của mình
Phải biết gắn bó và san sẻ
Phải biết hóa thân cho dáng hình xứ sở
Làm nên Đất Nước muôn đời...

Những người vợ nhớ chồng còn góp cho Đất Nước
những núi Vọng Phu
Cặp vợ chồng yêu nhau góp nên hòn Trống Mái
Gót ngựa của Thánh Gióng đi qua còn trăm ao đầm
để lại.
Chín mươi chín con voi góp mình dựng đất Tổ
Hùng Vương
Những con rồng nằm im góp dòng sông xanh thẳm
Người học trò nghèo góp cho Đất Nước mình núi Bút
non Nghiên.
Con cóc, con gà quê hương cùng góp cho Hạ Long
thành thắng cảnh
Những người dân nào đã góp tên Ông Đốc, Ông Trang,
Bà Đen, Bà Điểm
Và ở đâu trên khắp ruộng đồng gò bãi
Chẳng mang một dáng hình, một ao ước, một lối sống
ông cha
Ôi Đất Nước sau bốn nghìn năm đi đâu ta cũng thấy
Những cuộc đời đã hóa núi sông ta...

Em ơi em

Hãy nhìn rất xa

Vào bốn nghìn năm Đất Nước

Năm tháng nào cũng người người lớp lớp

Con gái, con trai bằng tuổi chúng ta

Cần cù làm lung

Khi có giặc người con trai ra trận

Người con gái trở về nuôi cái cùng con

Ngày giặc đến nhà thì đàn bà cũng đánh

Nhiều người đã trở thành anh hùng

Nhiều anh hùng cả anh và em đều nhớ

Nhưng em biết không

Có biết bao người con gái, con trai

Trong bốn nghìn lớp người giống ta lứa tuổi

Họ đã sống và chết

Giản dị và bình tâm

Không ai nhớ mặt đặt tên

Nhưng họ đã làm ra Đất Nước

Họ giữ và truyền cho ta hạt lúa ta trồng

Họ truyền lửa qua mỗi nhà, từ hòn than qua con cúi

Họ truyền giọng điệu mình cho con tập nói

Họ gánh theo tên xã, tên làng trong mỗi chuyến di dân

Họ đắp đập be bờ cho người sau trồng cây hái trái

Có ngoại xâm thì chống ngoại xâm

Có nội thù thì vùng lên đánh bại

Đề Đất Nước này là Đất Nước Nhân dân

Đất Nước của Nhân dân, Đất Nước của ca dao thần

thoại

Dạy anh biết yêu em từ thuở trong nôi

Biết quý công cầm vàng những ngày lặn lội
Biết trồng tre đợi ngày thành gậy
Đi trả thù mà không sợ dài lâu
Ôi những dòng sông bắt nước từ đâu
Mà khi về Đất Nước mình thì bắt lên câu hát
Người đến hát khi chèo đò, kéo thuyền vượt thác
Gọi trăm màu trên trăm dáng sông xuôi
Người dạy ta nghèo ăn cháo ăn rau
Biết ăn ớt để đánh lừa cái lưỡi
Cái cuốc, con dao, đánh lừa cái tuổi
Chén rượu đánh lừa cơn mỏi, cơn đau
Con nộm nang tre đánh lừa cái chết
Đánh lừa cái rét là ăn miếng trầu
Đánh lừa thường lường xăm mình xăm mặt
Đánh lừa thẳng giấc là chuyện Trang Quỳnh
Nhưng lạ lùng thay, nhân dân thông minh
Không hề lừa ta dù ca dao, cổ tích
Ta lớn lên bằng niềm tin rất thật
Biết bao nhiêu hạnh phúc có trên đời
Dẫu phải khi cay đắng dập vùi
Rằng cô Tấm cũng về làm hoàng hậu
Cây khế chưa có đại bàng đến đậu
Chim ăn rồi trả ngon ngọt cho ta
Đất đai cỗi cằn thì người sẽ nở hoa
Hoa của đất, người trồng cây dựng cửa
Khi ta đến gõ lên từng cánh cửa
Thì tin yêu ngay thẳng đón ta vào
Ta ghen ngào, Đất Nước Việt Nam ơi!...

NGUYỄN KHOA ĐIỀM

TIẾNG GỌI BÒ

Đêm xuống rồi, giữa đồng cỏ bao la
Bỗng vỡ ra tiếng gọi bò thắm thiết
Tiếng gọi bò hai đầu đêm biển biệt
Cứ loang vào vây lấy không gian.

Tiếng gọi bò về đêm đặc khan
Nghe chơi vơi cồn cào trong khoảng vắng
Tiếng pháo giặc nổ đi rồi cảm lặng
Lại nồn nao khắc khoải tiếng gọi bò.

Tiếng gọi của mẹ già với sắc sữa cơn ho
Tiếng gọi của em thơ nghe buồn như khóc
Tiếng gọi bò vẫn ta trần trọc
Trong căn hầm trống trải ven sông.

Không có tiếng bò kêu trong đêm mênh mông
Và tiếng vó từ xa chạy lại
Hay tiếng mõ rung đều chậm chậm
Chỉ tiếng gọi bò xa đáp tiếng gọi bò gần.

Pháo giặc trời xa vẫn nổ 1 âm
Mẹ ơi! Không thể thấy bò đâu, dù suốt đêm mẹ gọi
Đồn giặc rất xa; gió không mang tới
Con bò của mẹ giữa vòng gai.

Tiếng gọi bò ở hai đầu đêm nay
Cứ vùn vụt và ta trần trọc...

Vùng ven, 1971
VĂN LÊ

CÂY XẤU HỒ

Bờ đường 9 có lùm cây xấu hổ
Chiến sĩ đi qua ai cũng mỉm cười.

- Giữa một vùng lửa cháy bom rơi
Tất cả lộ nguyên hình trần trụi
Cây xấu hổ với màu xanh bối rối
Tự giấu mình trong lá khép lim dim.

Chiến sĩ qua đây ai cũng bước rất êm;
Khi bất chợt thoáng một bàn chân lạ
Cây vội vã nhắm nghìn con mắt lá
Nhựa dồn lên cành khẽ ngả như chào.
Người đi qua rồi bóng dáng cứ theo sau
Anh lính trẻ bỗng quay đầu tùm tùm.

Cây đã hé những mắt tròn chúm chím,
Đang thập thò nghịch ngợm nhìn theo:

Phút lạ lòng trời đất trong veo
Anh nghe có tiếng reo thầm gập gờ
Nhiều dáng điệu thoáng qua trong trí nhớ
Rất thân quen mà chẳng gọi nên lời.
Giữa một vùng lửa cháy bom rơi
Cây hiện lên như một niềm ấp ủ
Anh lính trẻ hái một cành xấu hổ
Ướp vào trong trang sổ của mình.
Và chuyện này chỉ cây biết với anh.

1972
ANH NGỌC

QUA THẠM THÌNH

Đi qua xóm núi Thạm Thình⁽¹⁾
Bâng khuâng nhớ nước non mình nghìn năm
Vua Hùng một sáng đi thăm
Trưa tròn bóng nắng nghỉ chân chốn này
Dân dâng một quả xôi đầy
Bánh chưng mấy cặp, bánh dày mấy đôi
Đẹp lòng, vua phán bầy tôi
Tìm đất kén thợ, định nơi xây nhà⁽²⁾
Trăm cô gái tựa tiên sa
Múa chày đôi với chày ba rập rình
Đêm đêm, tiếng thạm, tiếng thình
Cối gạo đầy cả nghĩa tình nước non.

Không còn dấu cũ lâu son
Phía sau thành phố lối vờn trong mây
Trời cao. Bóng tỏa đường cây
Nhịp chày xưa thoảng đâu đây... thạm thình.

1971

NGUYỄN BÙI VỢI

---

1. Một xóm nhỏ ở huyện Phù Ninh tỉnh Vĩnh Phú

2. Theo truyền thuyết, đây là nơi vua Hùng dựng lâu
giã gạo.

KHÚC HÁT RU NHỮNG EM BÉ LỚN TRÊN LƯNG MẸ

Em Cu Tai ngủ trên lưng mẹ ơi
Em ngủ cho ngoan đừng rời lưng mẹ
Mẹ già gạo mẹ nuôi bộ đội
Nhịp chày nghiêng giấc ngủ em nghiêng
Mồ hôi mẹ rơi má em nóng hổi
Vai mẹ gầy nhấp nhô làm gối
Lưng đưa nôi và tim hát thành lời:
— Ngủ ngoan A Kay ơi, ngủ ngoan A Kay hỡi
Mẹ thương A Kay, mẹ thương bộ đội
Con mơ cho mẹ hạt gạo trắng ngần
Mai sau con lớn vùng chày lún sân...

Em Cu Tai ngủ trên lưng mẹ ơi
Em ngủ cho ngoan đừng rời lưng mẹ
Mẹ đang tia bắp trên núi Ka-lúi
Lưng núi thì to mà lưng mẹ nhỏ
Em ngủ ngoan em đừng làm mẹ mỏi
Mặt trời của bắp thì nằm trên đồi
Mặt trời của mẹ, em nằm trên lưng
— Ngủ ngoan A Kay ơi, ngủ ngoan A Kay hỡi
Mẹ thương A Kay, mẹ thương làng đói
Con mơ cho mẹ hạt bắp lên đều
Mai sau con lớn phát mười Ka-lúi...

Em Cu Tai ngủ trên lưng mẹ ơi
Em ngủ cho ngoan đừng rời lưng mẹ
Mẹ đang chuyền lán, mẹ đi đập rừng

Thằng Mỹ đuổi ta phải rời con suối
Anh trai cầm súng, chị gái cầm chông
Mẹ dụ em đi để giành trận cuối
Từ trên lưng mẹ em đến chiến trường
Từ trong đói khổ em vào Trường Sơn
— Ngủ ngoan A Kay ơi, ngủ ngoan A Kay hỡi
Mẹ thương A Kay mẹ thương đất nước
Con mơ cho mẹ được thấy Bác Hồ
Mai sau con lớn làm người Tự do.

25-3-1971

NGUYỄN KHOA ĐIỀM

MẸ

— Trưa về đến sau đồi
Gọi con như mọi bận
Mà không nghe trả lời
Thì mẹ ơi, đừng giận.

Nhìn vở bài toán dở
Con làm còn dở dang
Bỏ quên bên cửa sổ
Đừng bảo con không ngoan.

Sân nhà đầy lá rụng
Mẹ đừng trách con lười
Thấy áo con dẫm máu
Đừng, đừng khóc mẹ ơi !

— Giặc Mĩ nó nhắm con
Mà bắn vào tim mẹ
Đừng khóc con mẹ nhé
Khóc sao hã căm thù !

NGUYỄN LÊ

TRE VIỆT NAM

Tre xanh
Xanh tự bao giờ ?
Chuyện ngày xưa... đã có bờ tre xanh.

Thân gầy guộc, lá mong manh
Mà sao nên lũy nên thành tre ơi ?
Ở đâu tre cũng xanh tươi
Cho dù đất sỏi đất vôi bạc màu ?

Có gì đâu, có gì đâu,
Mỡ màu ít chất dồn lâu hóa nhiều
Rễ siêng không ngại đất nghèo
Tre bao nhiêu rễ bấy nhiêu cần cù
Vươn mình trong gió tre đu
Cây kham khổ vẫn hát ru lá cành
Yêu nhiều nắng nỏ trời xanh
Tre xanh không đứng khuất mình bóng râm

Bão bùng thân bọc lấy thân
Tay ôm, tay níu, tre gần nhau thêm.

Thương nhau tre không ở riêng
Lũy thành từ đó mà nên hội người.
Chẳng may thân gãy cành rơi
Vẫn nguyên cái gốc truyền đời cho măng,
Nòi tre đâu chịu mọc cong
Chưa lên đã nhọn như chông lạ thường.
Lưng trần phơi nắng phơi sương,
Có manh áo cộc, tre nhường cho con.

Măng non là búp măng non
Đã mang dáng thẳng thân tròn của tre.
Năm qua đi, tháng qua đi
Tre già măng mọc, có gì lạ đâu.
Mai sau,
Mai sau,
Mai sau...
Đất xanh tre mãi xanh màu tre xanh.

1970 — 1972
NGUYỄN DUY

KHOẢNG TRỜI, HỒ BOM

Chuyện kể rằng : em, cô gái mở đường
Đề cứu con đường đêm ấy khỏi bị thương
Cho đoàn xe kịp giờ ra trận
Em đã lấy tình yêu Tổ quốc của mình thắp lên
ngọn lửa
Đánh lạc hướng thù, hứng lấy luồng bom...

Đơn vị tôi hành quân qua con đường mòn
Gặp hố bom nhắc chuyện người con gái
Một năm mờ, nắng ngời bao sắc đá,
Tình yêu thương bồi đắp cao lên...
Tôi nhìn xuống hố bom đã giết em
Mưa đọng lại một khoảng trời nho nhỏ
Đất nước mình nhân hậu
Có nước trời xoa dịu vết thương đau.

Em nằm dưới đất sâu
Như khoảng trời đã nằm yên trong đất
Đêm đêm, tâm hồn em tỏa sáng
Những vì sao ngời chói, lung linh.

Có phải thịt da em mềm mại, trắng trong
Đã hóa thành những làn mây trắng ?
Và ban ngày khoảng trời ngập nắng
Đi qua khoảng trời em — Vàng dương thảo thức
Hỡi mặt trời, hay chính trái tim em trong ngực
Soi cho tôi
Ngày hôm nay bước tiếp quãng đường dài ?

Tên con đường là tên em gửi lại
Cái chết em xanh khoảng trời con gái
Tôi soi lòng mình trong cuộc sống của em
Gương mặt em, bạn bè tôi không biết
Nên mỗi người có gương mặt em riêng.

1972

LÂM THỊ MỸ DẠ

LÊN VĨNH YÊN

Mùa thu dừng lại ở Long Biên
Đề một mình tôi lên Vĩnh Yên
Nặng trút từ đỉnh đồi trút xuống
Nặng trào từ mặt đất trào lên.

Mỗi bước trên đường sỏi chói lòa
Tuồng chừng trở lại mười năm qua
Hết đồi sấn lại thêm đồi sấn
Bên hố bom hàn chưa kín da.

Thị xã Vĩnh Yên đứng dậy rồi
Tuồng vôi mái-ngói đuôi nổi đuôi
Chuyến xe hối hả lên Tây Bắc
Chở cuộc mai đi vỡ núi đồi.

Nông trường Tam Đảo chạy quanh quanh
Dòng nước qua nhà lấp lánh xanh
Bãi cỏ xa nhấp nhô sóng lượn
Đàn cừ non gặm cỏ yên lành,

Cô gái chằm cừ dừng bước lại
Soi bóng mình xuống suối làm duyên
Có phải Mẫu Đơn⁽¹⁾ trong thần thoại⁽¹⁾
Mê mãi tìm hoa tới Vĩnh Yên?

VĨNH MAI⁽²⁾

---

1. Nàng Tiên trong truyện Tù Thùc.
2. Tác giả đã mất.

ANH BỘ ĐỘI VÀ TIẾNG NHẠC LA

Anh bộ đội xắn quần đi trong mưa
Bầy la theo rừng già, rừng thưa
Rừng đâu chỉ có giọng chim lạ
Còn có tiếng nhạc trên cổ la.

Những cây nấm nâu, màu nâu già,
Tự dựng thức dậy bên vòm lá
Những bông hoa chưa có tên hoa
Bỗng nhiên mở cánh ra nghe ngóng.

Tiếng nhạc trên cổ la rung rung
Đã sáu năm là bài hát của rừng,
Cổ những con đường hoang dại lắm
Chỉ in chân la và chân anh.

Những con đường xa, con đường xanh
Sáng lên viên đạn vàng cầm giặc,
Cần mẫn bầy la đi ra trận
Bao gửi hàng hồi hộp trên lưng...

HOÀNG NHUẬN CẨM

VIỆT NAM MÀU VÀ HOA

Khao khát trăm năm, mãi đợi chờ
Hôm nay vui đến, ngỡ trong mơ
Một trời êm ả, xanh không tưởng
Mặt đất bình yên giấc trẻ thơ.

Đây cuộc hồi sinh, buổi hóa thân
Mùa đông thể kỉ chuyển sang xuân
Ôi Việt Nam! Từ trong biển máu
Người vươn lên, như một thiên thần!

Thế này chẳng? Thuở xưa hoang dã
Chàng Sơn Tinh thắng giặc Thủy Tinh
Càng dâng nước, càng cao ngọn núi
Chân Trường Sơn đập sóng Thái Bình.

Chúng muốn đốt ta thành tro bụi
Ta hóa vàng nhân phẩm, lương tâm
Chúng muốn ta bán mình ô nhục
Ta làm sen thơm ngát giữa đầm.

Ta sẵn sàng xé trái tim ta
Cho Tổ quốc, và cho tất cả
Lá cờ này, là máu là da
Của ta, của con người, vô giá.

Trăng khăn tang, em chẳng khóc đau
Hỡi em gái mất cha, mất mẹ
Nước mắt rơi, làm nhòa mặt quân thù⁽¹⁾
Em phải bắn, trúng đầu giặc Mĩ.

---

1. Bọn Mĩ đã giết hại mẹ và cha của chị Phạm Thị Viên, thợ nguội, 22 tuổi, một tay súng tự vệ Hà Nội tài giỏi, đã cùng đồng đội bắn rơi một chiếc F111 đêm 22-12-1972 chị nói :
"Đau thương và căm thù giặc Mĩ lắm. Nhưng em không để nước mắt làm nhòa mặt kẻ thù."

(Báo ND ngày 9-1-1973)

Tình thương lớn, mạnh hơn lửa thép
Trận địa đây xây giữa lòng người
Dầu mưa nắng, trái đất tròn vẫn đẹp
Đời yêu ta, ta phải thắng cho đời.

Cút sạch đi, bầy sói hôi tanh!
Đã đến buổi cuối cùng phán quyết:
Trả về ta, đất rộng trời xanh
Cho bay, những hố bom làm huyết.

Lịch sử muốn bay cúi đầu tội lỗi
Dưới gươm thiêng hùng khí Thủ đô
Cả bốn biển hoan hô Hà Nội
Pháo đài bay rụng đỏ mặt hồ.

Ngọc Hà em! Lộng lẫy hoa tươi
Xin thơm khắp miền Nam, miền Bắc
Chúc Bác Hồ vui, xin kính dâng Người
Và tặng cả anh em cùng ta đánh giặc.

Không nổi đau nào riêng của ai⁽¹⁾
Của chung nhân loại, chiến công này.
Việt Nam ơi, máu và hoa ấy
Có đủ mai sau, thắm những ngày?

Chưa dễ lành đâu, những vết thương
Nửa mình còn nhức, hồi quê hương!
Song mùa vui đã mang xuân tới
Đã tắt hôm nay lửa chiến trường.

---

1. Mượn tên một bộ phim của nhà thơ Xi-mô-nốp tố cáo tội ác của giặc Mĩ ở Việt Nam.

Rừng núi đã xanh màu giải phóng
Hãy trào lên, ời sóng Cửu Long
Quét phẳng những rác bùn ứ đọng
Những thép gai ngăn mặt, cắt lòng.

Ta lại về ta, những đứa con
Máu hòa trong máu, đỏ như son
Sài Gòn ơi, Huế ơi! Xin đợi
Tái hợp, huy hoàng, cả nước non!

Xuân 1973

TỔ HỮU

TỪ BIỆT VÙNG QUÊ SƠ TÁN

Mai cha sẽ đưa con về phố
Đêm cuối nhà dân sao khó ngủ
Trăm nỗi nhớ đầy lên vô hạn vô hồi.

Nhớ cái giếng sau nhà kéo nước chai tay
Lối ngõ nhỏ sớm mai, tiếng bà con ra ruộng
Nhớ Mùa đông trên cánh đồng rạ trống
Nhớ mùa hè thóc chặt các sân kho
Gió chuyển mùa gió thổi dưới bờ tre
Tiếng kéo kệt nhiều đêm thao thức lạ.
Cây ớt cây chanh cái rơm cái rạ
Đêm năm, năm ở dễ quên sao?

Năm tháng nhiều cay cực gian lao
Nhiều mất mát hi sinh cũng nhiều thương mến lắm
Đồng bào nào chẳng quê hương làng xóm
Đi đến đâu cũng như trở về nhà,
Con lớn lên cùng cây mít cây na
Làng sơ tán con tập men tập bước
Mai khôn lớn bao chặng đường con vượt
Bước đi đầu năm ấy ở nơi đây.

Đôi ngủ mấy nghìn đêm vẫn muốn thức đêm nay
Muốn thức lại đêm nay những tháng ngày không ngủ
Con đường xóc xe đi ngọn đèn gầm mờ tỏ,
Ôi cái thời cha muốn kể con nghe
Cánh rừng đêm chỉ chít sao khuya
Ước vọng cũng như bầu trời mười tám tuổi
Ba nghìn đêm chiến tranh, những xúc động ngỡ lòng
không nén nổi.

Mai con về, về lại phố nhà ta
Phố nát bom sẽ lại dựng nên nhà
Con sẽ học nơi trường cao ngời mới
Khám Thiên đăy, đôi hàng cây gió thổi
Thành phố rồi chói lọi sáng cao thêm
Nhưng con ơi! đừng quên nhé bao đêm
Người Hà Nội ra sân, quay nhìn về Hà Nội
Những đêm ấy đời người không một ai quên nổi
Cha nghĩ về dãy phố mẹ con đi
B.52 tiếng rít xé trời khuya

Những nhà máy thay ca, ngọn đèn đường vẫn sáng.
Bệnh viện bị trúng bom, bệnh nhân đi sơ tán
Hà Nội tỏa trăm nơi, Hà Nội hướng về mình.

Suốt mùa thu làng sơ tán mượt xanh
Suốt mùa rét con đường quê nẻ trắng
Bếp dầu hỏa cháy xanh, mái trường tranh lợp tạm
Nuôi con ăn con học nên người
Đêm đã khuya tiếng xay lúa ngô ngoài
Tiếng nhả nài bao đời thương cảm quá
Bát cơm xới trên tay giữa ngày mùa vất vả
Tiếng bom rền trống giục dục dề sông.

Bao nhiêu cuộc tiễn đưa, bao bà mẹ chờ trông
Bao nỗi nhớ nén vào im lặng
Cẩn rằng lại để làm nên chiến thắng
Giặc tan rồi bỗng nghe mận trên môi.
Bia nghĩa trang thấp thoáng cỏ ven đồi
Màu khăn đỏ đi qua, các em vào lớp học
Trang sách mở ngày mai khi học về đất nước
Năm tháng này cha muốn nhắc con nghe.

Đêm nay cha nằm lắng tiếng còi xe
Tiếng còi dẫn đi xa, tiếng còi về Hà Nội
Những xúc động dào lên không thể nào nén nổi
Ôm con vào, cha giữ giữa lòng cha.

22-4-1973
VŨ QUÂN PHƯƠNG

CHÙM TỬ TUYỆT

LÒNG ANH LÀM BẾN THƯ

Buổi sáng em xa chỉ
Cho chiều mùa thu đến
Đề lòng anh hóa bến
Nghe thuyền em ra đi.

RÉT ĐẦU MÙA NHỚ NGƯỜI ĐI PHÍA BÈ

Cái rét đầu mùa anh rét xa em
Đêm dài lạnh chạnh chia làm hai nửa
Một đắp cho em ở vùng sông bể
Một đắp cho mình ở phía không em.

HOA GẠO SƠN

Đứng ngã ba đường cây gạo son
Người tình nhân đỏ chói môi hôn
Xe ta qua mãi mà không dứt
Chiều tối màu son đỏ chói hờn.

CANH CÁ TRÀU⁽¹⁾

Canh cá trầu mẹ thường hay nấu khế
Khế trong vườn thêm một tí rau thơm
Ừ thế đó mà một đời xa cách mẹ
Ba mươi năm trở lại nhà, nước mắt xuống mâm cơm.

---

1. Cá trầu: cá quả, cá lóc.

TẬP QUA HÀNG

Chỉ một ngày nữa thôi. Em sẽ
trở về. Nắng sáng cũng mong. Cây
cũng nhớ. Ngõ cũng chờ. Và bướm
cũng thêm màu trên cánh đang bay.

CHẾ LAN VIÊN

DỰNG NHÀ TRÊN DÂY HOÀNG LIÊN

Nắng kia là thực hay mơ
Cỏ xanh xanh thực hay ngờ là xanh
Mây bay muôn dặm hành trình
Đến đây mây quấn với mình bên chân
Không gian quên cả xa gần
Thời gian như mới một lần sớm mai.
Núi cao cao rộng cao dài
Ùn trong mặt đất, chập ngoài chân mây
Bạt ngàn xanh đậm là cây
Xanh tươi là cỏ, xanh mây là trời
Mênh mang lạnh mấy khoảng đời
Bỗng nghe ấm một chuỗi cười giòn tan.

Trên nền cỏ ứng nắng lam
Công nhân một tổp chừng đang dựng nhà
Tiếng chàng đục mộng vang xa
Tiếng chày nện cột bay qua lũng đào
Thời gian thành nhịp cửa đều
Không gian thành cột thành kèo song song.

Nóc nhà bác thợ thông dong
Tay cưa tay thước đo cùng bao lá
Mây bay như biển như hồ
Núi như lớp lớp sóng xô quanh nhà
Quá giang, mộng bắt theo xa
Đéo dai nút lạt buộc qua chân trời.

Kiên quen, nhà cửa bao đời
Thềm hiên bậu cửa chân người vào ra.
Ngước nhìn thăm thẳm mây xa
Mây bay vô tận, mái nhà con con.
Cao vời quanh núi xa non
Bỗng nghe thấm thía tâm hồn đất đai.

1973

VŨ QUÂN PHƯƠNG

EM GÁI TRƯỜNG SƠN

Gặp em giữa rừng lộng gió
Quân đi ào ào lá đỏ.

Em đứng bên đường — như quê hương
Vai áo bạc quang súng trường.

Đồi núi ngút ngàn nắng lóa
Quân đi bụi mờ trời lửa.

Chào em — Chiến sĩ Trường Sơn
Hẹn gặp nhé giữa Sài Gòn.

Em đừng vậy cười, đôi mắt trong.

16-12-1974
NGUYỄN ĐÌNH THỊ

DƯA HẤU

Biết không bạn ơi
Trái dưa hấu nhỏ
Ướt đầy mặt trời
Ở trong lớp vỏ.

Trái như cái kho
Chứa nhiều cô tích
Chuyện An Tiêm xưa
Bà kể, bé thích.

Mấy nghìn năm qua
Lòng dưa vẫn đỏ
Hạt đen nuốt nà
Đứng theo hàng ngũ.

Bao nhiêu mồ hôi
Mẹ cha, cô bác
Cho trái dưa này
Bỏ ra ngọt mát.

1975
TRẦN MẠNH HẢO

CHUYẾN ĐÒ ĐÊM GIÁP RANH

Tiếng bìm bịp bập bênh trong đêm nước lên
cỏ lác, cỏ lẩn cựa vào chân ram ráp
ếch nhái nghiêng rặng sao mà sốt ruột
chớp nháy nhằng lờ cốt méo bên sông.

Bến đò chìm trong đêm mênh mông
con đò vớt lên phù sa đông một nửa
người lái đò trẻ hay già? Chúng tôi chẳng rõ
chỉ nghe « các anh lên » rồi vội vã lao đi.

Gió thổi dài âm ướt về khuya
con sóng nói, nhịp chèo cũng nói
tiếng thì nghe mà mặt người chẳng thấy
đêm căng như tờ giấy
chia đều sang hai trang
người lái đò cố giấu đi hình dáng thật của mình
ý nghĩ chúng tôi sẫm dần thành kỉ niệm.

Cánh lính trẻ lại tha hồ được dịp
tưởng tượng bằng cái vốn mang theo
tất cả bắt đầu bằng nhịp chèo cắt nước
đồng chí quê mạn ngược
quả quyết người lái đò có vật áo chàm tươi
các đồng chí dưới xuôi
ngỡ gặp lại mẹ già đơn đả
đêm giáp ranh ngắt chuyện trò tâm sự
chúng tôi bơi trong thương nhớ của riêng mình.

Bim bíp chùm đôi kêu dính vào nhau
tiếng nước vỡ tan ra rồi chấp lại
đêm chỉ thực bằng âm thanh chừng ấy
tất cả là ru, tất cả là mơ.

Con đò rườn cao. Sức đã tới bờ
chúng tôi bước lên. Cát buổi chiều còn ấm
đêm giáp ranh có cái gì dằm dằm
ở đầu môi, ở trong tóc, khắp làn da

Đêm qua sông không nhìn rõ con đò
và người lái; dờn bao nhiêu câu hỏi
chúng tôi đi còn tần ngần ngoái lại
chỉ thấy vằng trăng cuối tháng mới quăng lên.

Chúng tôi đi với một niềm tin
vằng trăng ấy chở chúng tôi cập bến.

Đắc Tô 21-3-1975
HỮU THỈNH

VIẾNG LĂNG BÁC.

Còn ở miền Nam ra thăm lăng Bác
Đã thấy trong sương hàng tre bát ngát
Ôi! hàng tre xanh xanh Việt Nam
Bão táp mưa sa đứng thẳng hàng.

Ngày ngày mặt trời đi qua trên lăng
Thấy một mặt trời trong lăng rất đỏ.
Ngày ngày dòng người đi trong thương nhớ
Kết tràng hoa dâng bảy mươi chín mùa xuân...

Bác nằm trong giấc ngủ bình yên
Giữa một vầng trăng sáng dịu hiền
Vẫn biết trời xanh là mãi mãi
Mà sao nghe nhói ở trong tim!

Mai về miền Nam, thương trào nước mắt
Muốn làm con chim hót quanh lăng Bác
Muốn làm đoá hoa tỏa hương đâu đây
Muốn làm cây tre trung hiếu chốn này.

4-1975

VIỄN PHƯƠNG

CHIỀU, EM RA NGOẠI THÀNH

Chiều xuống nhẹ như chân chim
Nắng vàng dần trong cỏ rỗi
Gió, miêng ông trời hơi thổi
Chiếc lá bạch đàn trở nghiêng.

Chiều như ngôi chùa trang nghiêm
Mây trắng như khuôn mặt bụt
Không thấy sông đâu, cánh buồm cao vút
Như vách núi đi trên bờ.

Chiều, treo một trái mặt trời.
Lặn qua cánh bướm nâu đất,
Một mình cánh diều đang hát
Miệng lò gạch muốn hát theo

Chiều, ngoại thành trong veo
Em múc vào thau rửa mặt
Cây lúa hai tay bới tóc
Làm cả buổi chiều xôn xao...

10-1975
KHÁNH CHI

QUÊ CHUNG

Đi vào tới tận quê xa
Bằng khuâng nhìn kĩ, hóa ra quê mình !
Cũng trời biếc với cây xanh
Bốn ngàn năm giữ ảnh hình cho thơ.
Cũng là bà mẹ khu Tư
Trong câu âu yếm má chờ gặp con
Cũng là em gái thân thương
Thơm hương sách mới lẫn hương tóc dài...

Đi xa nhìn lại quãng đời
Chừng như tuổi trẻ hát cười nơi đây
Cũng Trường Sơn uốn dòng tây
Nơi không rừng rú nơi đầy tiếng xe

Thời gian chùng cũng say mê
Quên đi câu hỏi đường về xa không...

Quê ngoài nổi với quê trong
Hay hai ta vốn chung lòng hỏi em?

10-1975

HOÀNG MINH CHÂU

NẮNG MIỀN TRUNG

Mấy hôm nay gió bắc thổi nhiều
Sông Nhật Lệ vẫn tràn những nắng
Gió thì rét mà nắng thì lại ấm
Xui tâm hồn như có ánh lưu li.

Sân nhà tôi có mấy gốc tường vi
Hoa cứ nở rục hồng như đàn bướm.
Gió bắc thổi, hoa rập rờn cánh thắm
Như những niềm vui vương vấn hương.

Và rất say là lá sắn sau vườn
Cứ lấp loáng một màu xanh thật sáng
Gió thì rét mà nắng thì lại ấm
Nên bầu trời như cứ muốn lung linh.

Và lòng tôi thành cánh gió thông thênh
Có kỉ niệm bằng hoa hồng trước ngõ,
Có lá sắn mang nắng vàng nghiêng ngả
Có vui buồn theo sóng nước cồn dâng.

Em xa rồi, em vẫn nhớ miền Trung
Tôi ở lại, tôi thương dòng Nhật Lệ,
Sông đang trẻ và dạt dào đến thế
Huống chi còn mang nắng mùa đông!

Nếu hỏi vì sao tôi thương nắng trên sông
Chắc cũng khó trả lời riêng với bạn
Cũng như bạn đã yêu dòng sông nắng
Dù chỉ một lần ghé lại miền Trung.

12-1975
XUÂN HOÀNG

LÍ NGỰA Ô Ở HAI VÙNG ĐẤT

Anh lớn lên vó ngựa cuốn về đâu
gặp câu hát bên lòng giọng ruồi mãi
đường đánh giặc trầy xuôi về bến bãi
lí ngựa ô em hát đợi bên cầu.

Hóa vô tận bao điều mơ tưởng ấy
bao câu hát ông cha mình gọi lại
sao em thương câu lí ngựa ô này
sao anh nghe đến lần nào cũng vậy
sao chỉ thấy riêng mình em đứng đấy
chỉ riêng mình em hát với anh đây.

Làng anh ở ven sông
sắp vào tháng tư
mắt tình từ rủ nhau về hội Gióng
mùi hương xông nu cười lên nhẹ bỗng
ai chẳng ngỡ mình đang đi trong mây
ai chẳng tin mình đang rong ngựa sắt
cả một vùng sông ai chẳng hát
sao không nghe câu lí ngựa ô này.

Thế mà bên em móng ngựa gỗ mê say
qua phà rộng duênh đoàng lên dợn sóng
qua trường rậm
đến bây giờ anh buộc võng
gấp mối dây buộc ngựa gốc lim già
suốt miền Trung sông suối dày tờ nhện
suốt miền Trung núi choài ra biển
nên gặp ghềnh câu lí ngựa ô qua.

Anh đa tình nên cứ muốn lần theo
xấu hổ gì đâu mà anh giấu diếm
đêm đánh giấc mật mù cao điểm
vạch lá rừng nhìn xuống quê em
mặt đất ra sao mà thúc vào điệu lí
khuôn mặt ra sao mà suốt thời chống Mĩ
lí ngựa ô hát đến mê người
mỗi bước mỗi bồn chồn về đó em ơi.

Hay vì làng anh ở ven sông
những năm gần đây tháng tư vào hội Gióng
đã hát quen lí ngựa ô rồi
khen câu miền Trung qua trường dài phá rộng

móng gõ mặt thời gian gõ trống
khen câu miền Nam như giục như mời
ngựa tung bồm bay qua biên lúa
ngựa ghim cương nơi sông xòe chín cửa
tiếng hí chào xa khơi...

hay em biết quê anh ngoài đó
câu hát bắc cầu qua một thời quan họ
câu hát xui nhau nên vợ nên chồng
lí ngựa ô này hát theo đường đánh giặc
có điều gì như thể ẩn vào trong?

Em muốn về hội Gióng với anh không
để anh khoe với họ hàng câu lí ấy
em muốn làm dâu thì em ở lại
lí ngựa ô xin cưới sắp về rồi
đồng đội của anh đã trọn mùa thắng giặc
cũng sắp về chia vui.

2-1976

PHẠM NGỌC CẢNH

CHIẾC ÁO NGẮN

Trích trường ca *Những người đi tới biển*

Khi con thừa với mẹ
Mưa bay mờ đồng ta
Ngày mai con đi
Khởi bếp mẹ con mình chọt ngừng trên mái rạ

Chuyến tàu tăng-bo ngoài ga sơ tán
Vẳng tiếng còi đêm có bao người vội nói lời chia tay
Ngày mai con đi
Nửa đất đai này mẹ gánh.

Sông Cầu chảy lơ thơ
Sông Hồng tràn sóng đỏ
Tiếng gà sang canh mùi xôi không ngủ
Đêm cuối cùng bên con mắt mẹ dẹt những gì
Làm sao con hiểu hết
Cả đời mẹ chưa từng viết một bức thư
Dù chỉ dăm ba chữ
Ngày mai con đi
Chiếc áo lính thức tròn đêm có mẹ
Chiếc áo bọc hình hài mẹ cho
Bọc trái tim dòng máu mẹ cho
Không bao giờ đổi khác.

Mẹ ơi, sau khi sống đêm từ già ấy năm năm rồi
Sau khi sống ngày 30 tháng tư đất nước
Sau khi sống bao bạn bè đã chết
Con xin lại bắt đầu từ mẹ
Từ con ho của mẹ một mình khuya khoắt
Từ dáng đi dáng ngủ của mẹ hằn vát và
Làm sao con hiểu hết
Mẹ đã hát ca dao
Mẹ giặt áo bên cầu
Hồn nhiên gió bay dải yếm.

Cho con xin bắt đầu từ mẹ
Đề nói về chúng con
Lớp tuổi hai mươi, ba mươi điệp trùng áo lính
Xanh màu áo lính
Đã từng sung sướng, đã từng ghen ngào
Được làm con mẹ
Được ra trận những năm đất nước mình khốc liệt
Những năm
Chiếc áo dính chặt vào thân bạc màu ngấn nhanh
rồi rách
Những năm
Một chiếc áo có thể sống lâu hơn một cuộc đời
Rồi tới lúc chúng con thay áo khác
Nhưng khi cởi áo ra
Con không còn gì thay được!

1976
THANH THẢO

TÔI MUỐN ĐẾN THĂM KHẮP CẢ MIỀN NAM

Tôi muốn đi thăm mỗi làng mỗi nhà
Mỗi hàng rào bông bụt của miền Nam ta
Tôi muốn đến nghiêng đầu chào thương mỗi má
Thăm mỗi sợi tóc sương trên trán mỗi mẹ già.

Hai tháng rưỡi về thăm
Thăm vào đâu với ba mươi năm cách trở!
Chưa ôm hết tay thương, chưa chứa đầy mắt nhớ
Lòng tôi còn nguyên nợ với miền Nam

Tôi đã thăm những làng xóm nhớ thương
Vàng mái rạ, cả cọng rơm cũng nở
Những thành phố khổ đau và rạng rỡ
Gạt bóng còn đang dở — mở bình minh !

Tôi còn muốn thăm cho khắp hết bãi vắng rừng xa
Những xóm dăm nhà bà con chài lưới
Cá phơi khảm bạc trên vàng cát mới ;
— Cát nơi đây đợi thêm dấu chân người

Hoặc đến bến sông có bóng thâu đầu⁽¹⁾
Qua cái con đò cùng với đôi cô gánh vãi ;
Hoặc mấy nhà sàn trên buôn bên suối,
Tiếng nai còn dăng dỏi cuối rừng xa...

Hoặc giữa xứ vườn biếc rợp bao la
Đến nổi cũng không biết trưa hay là buổi sáng
Tôi ở giữa trâm bầu, đi trong bóng nhãn,
Hương cau hương mạn⁽²⁾ cứ quần ngang đầu...

Và cuối vườn có một túp nhà con
Cái nhà hiền như nắm rơm, cái nhà thơm như
quả chuối

Mái nhà thấp, tôi bước vào phải cúi
— Và má muôn đời Nam Bộ vẫn chờ tôi
Má ngược đầu lên má biều : « — Thắng Hai ! »
« Gặp bữa, con ngồi xuống đây ăn cơm với má »
Tôi đột ngột chỉ biết ngồi rồi khẽ « Dạ » !
Trong tay tôi cơm nắm đã bao giờ...

---

1. Thâu đầu : cây xoan, cây sầu đông.

2. Mạn : cây roi ; cây đào tiên.

Má ơi, con yêu cái mùi bồ hóng ở nhà ta...
Ba mất đã lâu rồi, hai em con hi sinh tất cả...
Nhưng thằng út vẫn còn bên gối má —
Con ăn bát cơm này, thì nghĩa trả biết bao lâu...

Miền Nam! Miền Nam! Tôi đã thăm đâu!
Chỉ mới gọi là đi qua đỡ nhớ
Tôi muốn tặng được chút gì cho những mẹ⁽¹⁾ tôi chôn nỏ
Một bài ca dao chẳng, một miếng trầu chẳng...

Trái tim tôi: một cái túi tràn trề
Hột lúa, hột mè, hột bông, hột cải.
Lòng tôi chứa, mà hồn tôi thì vãi
Gió bay hột cải rơi lại trong vườn...

Sang xuân hoa cải ở lại vàng tươi
Gió thổi chập chờn, bướm mơn không khí...
Ôi cái đất miền Nam, đất mềm, đất nhũy
Tôi thích làm cây cải bên sông Ba

Ở! Trên đôi cánh huy hoàng của con chim phượng
hoàng Chiến thắng
Phải chi tôi bắt được Khuất Nguyên cười phượng
qua đèo

Dắt cầu vồng móng cụt cũng bay theo
Dặng nói nổi hân hoan ngang tầm đất nước

---

1. Mẹ (tiếng Bình Trị Thiên): mẹ, má

Tôi muốn đi thăm mỗi làng, mỗi nhà
Mỗi hàng rào bông bụt của miền Nam ta,
Tôi muốn đến nghiêng đầu chào thương mỗi má
Cất tiếng đáp « muôn năm » mỗi tiếng gọi của sơn hà.

XUÂN DIỆU

TIẾNG VIỆT

Tiếng mẹ gọi trong hoàng hôn khói xẩm
Cánh đồng xa cò trắng rủ nhau về
Có con ghé trên lưng bùn ướt đầm
Nghe xạc xào gió thổi giữa cau tre

Tiếng kéo gỗ nhọc nhằn trên bãi nắng
Tiếng gọi đò sông vắng bến lau khuya
Tiếng lụa xé đau lòng thoi sợi trắng
Tiếng dập dồn nước lũ xoáy chân đê

Tiếng cha dặn khi vun cánh nhóm lửa
Khi hun thuyền gieo mạ lúc đưa nôi
Tiếng mưa dội ào ào trên mái cộ
Nón ai xa thăm thẳm ở bên trời

« Đá cheo leo trâu trèo trâu trượt... »
Đi mòn đàng đứt cổ đợi người thương
Đầy muối mặn gừng cay lòng khổ xót
Ta như chim trong tiếng Việt như rừng

Chưa chữ viết đã vẹn tròn tiếng nói
Vàng trắng cao đêm cá lặn sao mờ
Ôi tiếng Việt như bùn và như lụa
Óng tre ngà và mềm mại như tơ

Tiếng tha thiết, nói thường nghe như hát
Kể mọi điều bằng riu rít âm thanh
Như gió nước không thể nào nắm bắt
Dấu huyền trầm, dấu ngã chênh vênh

Dấu hỏi dựng suốt ngàn đời lửa cháy
Một tiếng *vườn* rợp bóng lá cành vươn
Nghe mát lịm ở đầu môi tiếng *suối*
Tiếng *heo may* gọi nhớ những con đường

Một đảo nhỏ xa xôi ngoài biển rộng
Vẫn tiếng *làng* tiếng *nước* của riêng ta
Tiếng chẳng mất khi Loa Thành đã mất
Nàng Mị Châu quỳ xuống lạy cha già.

Tiếng thao thức lòng trai ôm ngọc sáng
Dưới cát vùi sóng dập chẳng hề nguôi
Tiếng tủi cực kẻ ăn cầu ngủ quán
Thành Nguyễn Du vắng vắng nỗi thương đời.

Trái đất rộng giàu sang bao thứ tiếng
Cao quý thâm trầm rực rỡ vui tươi
Tiếng Việt rung rinh nhịp đập trái tim người
Như tiếng sáo như dây đàn máu nhỏ.

Buồm lộng sóng xô, mai về trúc nhớ
Phả cũi lồng vờ vợi cánh chim bay
Tiếng ghen ngào như đời mẹ đắng cay
Tiếng trong trẻo như hồn dân tộc Việt.

Mỗi sớm dậy nghe bốn bề thân thiết
Người qua đường chung tiếng Việt cùng tôi
Như vị muối chung lòng biển mặn
Như dòng sông thương mến chảy muôn đời.

Ai thuở trước nói những lời thứa nhất
Còn thô sơ như mảnh đá thay riu
Điều anh nói hôm nay, chiều sẽ tắt
Ai người sau nói tiếp những lời yêu ?

Ai phiêu bạt nơi chân trời góc biển
Nhớ quận lòng tiếng Việt tái tê
Ai ở phía bên kia cầm súng khác
Cùng tôi trong tiếng Việt quay về.

Ơi tiếng Việt suốt đời tôi mắc nợ
Quên nổi mình quên áo mặc cơm ăn
Trời xanh quá môi tôi hồi hộp quá
Tiếng Việt ơi tiếng Việt ân tình.

VỚI ĐẢNG, MÙA XUÂN

Thơ ơi, thơ sẽ hát ca gì
Tôi muốn dắt thơ đi
Tôi muốn cùng thơ bay
Mùa xuân nay
Đến tận cùng đất nước.

Ôi ! mùa xuân bốn nghìn năm mơ ước
Hơn nửa đời đi, tôi đã biết đâu
Tổ quốc tôi rất đẹp, rất giàu
Đẹp từ mái tóc xanh đầu nguồn Pắc Bó
Đẹp đến gót chân hồng đất mũi Cà Mau.

Xưa quê cha, mà tôi nào được biết
Có Trường Sơn cao, có biển Đông sâu
Tuổi thơ trong mưa dầm da diết
Cát trường dài nóng bỏng lưng trâu...

Đảng dạy tôi biết nâng đầu, đứng dậy
Vững hai chân, đứng thẳng, làm người
Tôi đi tới, với bạn đời, từ ấy
Đến hôm nay, mới thấy trọn vùng trời !

★

Đâu phải đường xanh — đường qua máu chảy
Năm mươi năm, máu đỏ thành hoa
Cuộc sinh nở nào đau đớn vậy ?
Rất tự hào, mà xót tận trong da.

Giặc đã diệt - còn ta, vĩnh viễn.

Cả những người vắng bóng hôm nay

Ôi, nếu Bác...

Không, Bác vẫn đời đời hiển hiện

Người vẫn hằng địu dắt chúng con đây!

Vĩnh viễn cùng ta, những gì còn, mất

Những yêu thương, căm giận, buồn lo

Những tiếng hát và những dòng nước mắt

Cho núi sông này độc lập, tự do.

Việt Nam!

Người là ta, mà ta chưa bao giờ hiểu hết

Người là ai? Mà sức mạnh thần kì

Giữa cái chết, không phút nào chịu chết

Lửa quanh mình, một tắc cũng không đi!

Sống cho ta, sống cả cho người

Là trái tim, cũng là lẽ phải.

Việt Nam ơi!

Người là ai? Mà trở thành nhân loại.

★

Không chỉ hôm qua

Hôm nay, mãi mãi

Đất nước này vạn đại tươi xanh

Như rừng được, cháy rồi, mọc lại

Trăm lại ra hoa cho ong mật đu cành.

Ngút mắt trông
Biền lúa mênh mông
Sóng nước Cửu Long dào dạt
Dừa nghiêng bóng mát
Thơm ngọt, xoài ngon
Tươi rói đất son
Rừng cao su xanh non thẳng tắp
Bấp mây, mía giòn.
Bát ngát Tây Nguyên vẫy gọi
Nào trai tài gái giỏi
Lại đây!
Khai phá, dựng xây
Trên trận địa năm xưa, rạch những đường cày mới.

Thời gian không đợi
Cả trời đất vào xuân, cùng ta đồng khởi -
Cho những mùa gặt lớn mai sau
Phải nhanh chân, từ những bước đầu.
Tổ quốc ta phải giàu, phải mạnh
Ta sẽ đi, như lao vào trận đánh
Đường Hồ Chí Minh rộng mở thênh thênh
Ta phải thắng thiên nhiên, và thắng cả chính mình
Cho chủ nghĩa xã hội hoàn toàn thắng lợi.

★

Hãy bước tới
Từ đỉnh cao này vọt vọt
Đến những chân trời xa...
Hạnh phúc ở mỗi bàn tay vun xới
Một nụ mầm nở từ lòng ta.

Xứ sở mình có đủ nắng quanh năm
Cuộc sống ấm ân tình với Đảng
Lớn khôn chung, một sẽ hóa thành trăm
Đời rạng rỡ, mỗi con người tự sáng.

Phải thế chẳng, hỡi mùa xuân hùng tráng
Mà tuyến đường thống nhất nổi còi vang
Mà Nam Bắc hóa sắc màu duyên dáng
Đầu mạ non xanh, đầu lúa chín vàng.

Lịch sử sang trang
Đại hội Đảng mở mùa vui, phơi phới
Từ chiến trường xa, ta xốc tới công trường
Người chiến thắng là người xây dựng mới
Anh em ơi
Tất cả lên đường!

1-1977
TỔ HỮU

NHỮNG DẤU CHÂN QUA TRĂNG CỎ

Buổi chiều qua trăng cỏ voi
Ngước nhìn mút mắt khoảng trời long lanh
Gió nghiêng ngả giữa màu xanh
Tiếng bày chim ket bồng thành mênh mang.

Lối mòn như sợi chỉ giăng
Còn in đậm đặc vô vàn dấu chân
Dấu chân ai đọc nên vần
Nên nào biết, ai đi gần, đi xa,

Cuộc đời trải mướt mắt ta
Lối mòn nhỏ cũng dẫn ra chiến trường
Những người sốt rét đang cơn
Dấu chân bám xuống đường trơn, cỏ nhòe?...

Chiếc bông con đựng những gì
Mà đi cuối đất mà đi cùng trời.

Mang bao khát vọng con người
Dấu chân nho nhỏ không lời không tên
Thời gian như cỏ vượt lên
Lối mòn như sợi chỉ bền kéo qua.

Ai đi gần, ai đi xa
Những gì gởi lại chỉ là dấu chân
Vui trong trắng cỏ thời gian
Vẫn âm thầm trải mướt tầm mắt ta
Vẫn đắm hơi ấm thiết tha
Cho người sau biết đường ra chiến trường...

THANH THẢO

CHỊ

Em đọc lại một bài về dân gian
Nói về chị thời còn con gái
Em mừng tượng ngày hội xuân thuở ấy
Đám trai làng theo chị vượt đò ngang

Khúc dậm về diu dặt ngân vang
Trên bến nước sông Búng đêm hát bội,
Ôi thời gian như một triền sông nổi
Xo buồn đau lên mặt chị già nua.

Mấy mươi năm đất thay đổi theo mùa
Cây thay đổi qua bao ngày nóng lạnh
Trời vào hạ mưa rào rồi lại-tạnh
Tiết đông về gió bắc lại hanh heo
Khóm tre già bìm bịp trở mình kêu
Vừa tắt tiếng, chim chla vói đồng đánh...
Chị vẫn thế, với dáng hình mỏng mảnh
Chân lội bùn, áo bạc mốc phèn chua.
Nuôi đàn em ăn học lúc còn thơ
Đến khi lớn rời nhà đi mọi ngả,
Em bước vào cuộc trường chinh vất vả
Mỗi lần về, chị lược trứng chùm cơm
Tiễn em đi đến tận cuối đường thôn
Rồi đứng lặng, ứa hai hàng nước mắt,
Trong gian khổ, em nhớ về xa lắc
Một làng quê điệu vơi mờ xanh :
Bóng chị đi mưa dầm ướt thân mình
Ruộng nước bạc tái bầm tay cấy lúa,
Bãi mặt bên sông cờ hoa mới trở
Chị nghiêng mình vun từng gốc ngô xanh
Nhớ nhung sao là cái nắng hanh hanh
Nắng xào xạc như những điều tâm sự,
Tháng hai ấm hoa xoan rơi tím ngõ
Chị trồng cây, chim sẻ đến từng đàn...

Ngày mẹ mất, em về chịu tang
 Chị ôm mặt, nghẹn lời, nước mắt:
 « Cậu đã về đây ư? Mẹ không còn nữa
 Còn chị đây thu xếp cửa nhà... »
 Em rùng mình, một thoáng lạnh buốt
 Bỗng ấm lại trong tình thương của chị,
 Mơ hồ thấy dáng hình của mẹ
 Trong dáng đi xăm xắn chị chiều nay.
 Áo em sờn chị vá chị may
 Con cá nục, chị chiều em, kho nhạt
 Cơm nếp rỗng⁽¹⁾ thơm chị đem đầy bát
 Nhìn em ăn đôi mắt chị rưng rưng
 « Tam nhật »⁽²⁾ mẹ xong, em lại lên đường
 Chị dặn nhỏ: « Mẹ mất rồi, có chị
 Cậu nhớ về luôn như hồi còn mẹ... »
 Em ngoái nhìn chị đứng dưới vòm đa
 Dõi theo em khuất nẻo phía cầu ga...

3-1978

VÕ VĂN TRỰC

ĐÊM Ở ĐỒNG ĐĂNG

I

Mấy đêm rồi tôi ngủ ở Đồng Đăng
 Thị trấn miền rừng địa đầu biên giới.

1. Nếp rỗng: một loại nếp thơm, ngon của Nghệ Tĩnh.

2. « Tam nhật »: tức lễ ba ngày được tiến hành sau khi người chết mất được 3 ngày.

Trập trùng núi, hồn tôi như ngọn suối
 Miên man trôi trong thăm thẳm của rừng.
 Chiếc võng tôi nằm buộc sóng mấy hàng thông
 Dây phổ cổ nhấp nhô màu ngói ống
 Bức thành đá chạy dài như chân móng
 Bốn nghìn năm bền vững một âu vàng,
 Gió vô hồi, lịch sử giở từng trang
 Hồn tôi dạo dọc dài trong phố tối
 Vô ngựa Tống, Thanh... bao lần gầy gỏi
 Nấc trong đêm, Nguyên sử khóc thân già
Bóng lờ gươm sắt, lòng thêm đắng
Tiếng rộn trống đồng, tóc dốm hoa ⁽¹⁾
 Đất nước này, quân giặc xéo qua
 Dấu thất trận nghìn đời khôn rửa
 Lũ lượt Thoát Hoan chết chìm trong lịch sử
 Mộng Nam chinh vĩnh viễn cuốn xa rồi
 Muốn gọi thăm, yêu quá, Đồng Đăng ơi!
 Tôi thấy gì trong giấc ngủ của tôi?
 Bóng xà cạp kéo lê, để giày vệt gót
 Tiếng thác loạn những mộng tàn xâm lược
 Thời gian trôi như nước xối trên ngàn
 Lịch sử biến thiên qua nhiều triều đại
 Cơn xoáy lốc ập đầu biên ải
 Trống Trống Thành, trống mấy thuở lung lay
 Khói Cam Toàn mờ mịt thức mây ⁽²⁾

---

1. Thơ Trần Phú diễn tả nỗi kinh hoàng của sứ thần nhà Nguyên khi bước chân vào đất Việt Nam.

2. Câu thơ trong *Chinh phụ ngâm*.

Dẫu ngựa đá, vó câu còn lấm bụi ⁽¹⁾
 Nàng Tô Thị cũng bao lần xuống núi
 Bồng con thơ, ngọn giáo sắc cầm tay
 Sức mạnh Việt Nam dồn lại một hôm nay
 Tên đồng Cỗ Loa nghìn đời chuốt sáng
 Vỗ thân cọc, sóng sông Đắng dào dạt
 Đá Mã Yên, giáo mác vẫn khua rền
 Mặt trống Đông Sơn tung bừng vỗ nhịp
 Nhạc võ Quang Trung rền rung Tam Điệp
 Muốn gọi thăm, yêu quá, Việt Nam ơi!
 Tôi thức cùng Đồng Đăng của tôi
 Nghe bốn phía thời gian trở lại
 Bông Lau, Lũng Phầy, Đông Khê, Bản Rã...
Vạn trùng núi đỡ vạn trùng mây
 Cao Bắc Lạng, những ngày năm ấy
 Bác trèo non, gậy trúc cầm tay:
Quân ta khí mạnh nuốt ngưu đầu
Thề diệt xâm lăng lũ sói cầy ⁽²⁾
 Bác dặn đấy: Trận này phải thắng!
 Đồng Đăng ơi, lời Bác mãi còn đây.

II

Tôi đứng giữa bốn bề gió núi
 Hàng sa-mu tư lự bên đèn

---

1. Câu này và câu... «bền vững một âu vàng» ở trên, là dựa vào ý thơ Trần Nhân Tông:

Xã tắc lưỡng hồi lao thạch mã

Sơn hà thiên cộ điện kim âu

2. Thơ Hồ Chủ tịch trong chiến dịch biên giới (1950).

Chim khắc khoải rừng xa gọi bạn
Đêm biên phòng giấc ngủ không yên
Con sông rừng đồ dốc bờ quen
Trông thình lặn chùa xa mờ giục
Cây ngô đồng rễ ngang rễ dọc
Ngựa đau về gỗ móng ngoài hiên
Những ngôi nhà cửa mở qua đêm
Ánh đèn phẫn đưa tiễn người lưu lạc
Tiếng còi tàu phút này nghe cũng khác
Nó rĩ rền như tiếng nấc xót xa
Mấy người Hoa lặng lẽ xuống sân ga
Họ từ miền xa... qua đây... rồi đi mãi
Tiếng xe trâu lăn trên đường bãi hoải
Những mặt người sầm tối buồn đau
Đi về đâu, nào họ biết về đâu
Câu hỏi lớn xoáy chìm trong tâm tưởng
Đi về đâu? Cuộc đời như mất hướng
Tò quốc bên kia thành sự dối lừa
Bóng tối nhập nhòa vai áo...
Tôi đứng giữa Đồng Đăng thị trấn miền rừng
Thức với bà con một vùng xóm núi
Chăm bấp xiết tay những người ở lại
Đêm nay ra chật mặt đường
Tò quốc này họ mãi yêu thương
Chân bám chặt trên nền đường nhựa bóng
Lòng sống dậy những ngày sôi động
Đêm hằng hà đánh Mĩ những năm qua
Bao gia đình chồng vợ phải chia xa
Hồn Tô Thị chẳng bao giờ hóa đá...

Ngọn gió sớm thổi mát lòng phố xá
Ánh nắng lên, sương núi vỡ ngang chừng
Dưới mặt trời, sừng sững một Đồng Đăng
Anh công an vũ trang đứng bên tôi, bỗng nói
Hơi thở nhẹ lẫn vào trong gió núi
Đôi mắt anh sáng như mắt cửa rừng:
« Cột đồng trụ Mã Viện nào cấm xuống
Cũng ngụp chìm trong sóng Bạch Đằng Giang »
Mấy đêm rồi, tôi thức với Đồng Đăng.

Tháng 6-1978
LỮ HUY NGUYỄN

TÔI VÀ CỎ

Bấy giờ chưa có tôi
Đã có nhiều thảm cỏ
Không biết những ai đã đến ngồi
Trên tấm thảm trời êm mát đó.

Trong tiếng khóc chào đời của tôi
Có mùi thơm cỏ mặt
Trong tiếng cười thứ nhất
Có hương vị cỏ gừng
Lần đầu xòe đôi mắt
Gặp cỏ gà rung rung
Rồi khi tôi đi học
Cỏ trong trang sách dày

Khi mái tóc tôi lần đầu biết bay
Nhiều loài cỏ đều hóa thành con gái
Trong mỗi tình tôi lần đầu vụng dại
Có hương cỏ mặt trời.

Cỏ và tôi
Cứ đan vào nhau như tổ chim
Khi tôi ngủ, cỏ đi tìm
Khi tôi ăn, cỏ chờ ngoài cổng
Cỏ gấu suốt đời lêu lổng
Cỏ gà không biết gáy bao giờ
Cỏ mặt hay nằm mơ
Đề mùi hương thảo thức.

Đề tôi theo cỏ vực
Đi tìm dấu chân trâu
Đi tìm một thời xa xưa cây lúa ở đâu?
Lúa cũng là loài cỏ
Ông bà đem về nhà
Tôi thương mẹ thương cha
Còng lưng ngoài đồng nhặt cỏ.

Hỡi cỏ năn, cỏ lác
Sao mày không mọc ở chân đê
Sao không như cỏ chỉ
Suốt đời sống ở nhà quê
Sao không như cỏ chân vịt
Cho bà làm vị thuốc nam.

Sao tôi không làm cỏ may
Để giữ người yêu tôi lại?
Đường về còn xa ngái
E cỏ nửa đám chân.

Nếu có ai bắt gặp tôi tần ngần
Là thế nào cũng tìm ra cỏ.

Sài Gòn 1978

LÊ THỊ KIM

CHỢ HOA MIỀN BIÊN GIỚI

Mẹ đất khéo trồng hoa
Đỏ lưng đèo núi đá
Cha trời hay nuôi ngựa
Trên triền núi cội già.

Mỗi tuần vui phiên chợ
Hoa với ngựa chảy về
Làm cầu vòng uống nước
Khoe sắc giữa lòng thung.

Hoa chưa cười đã đẹp
Khách chợ mê hồn say
Hơn rượu nồng thẳng cổ⁽¹⁾
Xui cánh khèn xoe bay.

---

1. Một món ăn ngon của đồng bào vùng cao.

Tiếng khèn vầy hoa núi
Bông hoa yêu bản Mèo
Khèn chưa vào được cửa
Cứ đậu núp hoa yêu.

Có bông hoa khoe giàu
Giữa đồng tiền trên má
Bắt được « thể » trong tay
Dem về nhà giữ cửa ⁽¹⁾.

Hoa có tiền chẳng mua
Chỉ treo bao điều nhớ
Cho hoa trắng miền xuôi
Lên pha màu phiên chợ.

Mời lên bao điều lạ
Rồi sẽ thấy quen thôi
Rượu ngon đây mời bạn
Bởi hoa đẹp miền xuôi.

Khi chàng hoa mặt trời
Buông áo vàng xuống chợ
Các nàng hoa xấu hổ
Lặn hết vào chỉ thêu.

Chỉ về theo buổi chiều
Thêu vào lưng áo núi...

Hoàng Su Phì, Hà Tuyên 9-1978

LÂM QUỶ

(Dân tộc Cao Lan)

---

1. Nhớ. Giữ nhớ trong nhà

ĐÊM AN GIANG

Đêm An Giang như bà mẹ tác tần
Mẹ thức suốt canh chừng đàn con ngủ
Đất biên giới choàng trời sao quần tụ
Như tấm vải dù tôi khoác nguy trang.

Có thể đêm nay bọn giặc mò sang
Có thể chúng lại đốt nhà, ném trẻ con vào lửa
Phải chặn đứng bóng đêm thời trung cổ
Phải diệt trừ tội ác thuở hồng hoang.

Bảy Núi trời đêm màu sữa mịn màng
Cây cỏ chiêm bao, chim muông đầy giấc
Thức cùng chúng tôi tuần tra trinh sát
Là bầu trời gieo hạt suốt đêm thâu.

Đất nước phía Tây nam một dải tuyến đầu
Một dải rừng, dải làng, dải núi
Không thể để một mầm cây bị cháy
Một nắm đất biên thù cũng chinh lòng ta.

Những bàn chân im lặng bước tuần tra
Những ngọn súng tinh tường xuyên bóng tối
Tổ quốc đây và nhân dân ở đây
Đôi mắt tôi nhìn mang lửa cháy nghìn xưa.

Dân tộc mấy trăm năm dọi nắng, dầm mưa
Mở đất, mở rừng, khai sơn, phá thạch
Mới có cánh cò, mái nhà, sử sách
Đất đai này huyết mạch của cha ông

Đêm nay sao trời đang xếp lại thành sông
Em bé ngủ trong nôi say nồng như hạt lúa
Đêm nay làng bên có chàng trai vừa hỏi vợ
Rầy bấp trở cò, chim trong tổ thiu thiu.

Bàn tay tôi ôm khẩu súng nâng niu
Quen thuộc như ngày xưa ôm bó lúa
Những bà mẹ đêm nay ôm con thơ say ngủ
Tất cả yên lành sau nhịp bước tuần tra.

Đêm An Giang ngọn gió, quá hào hoa
Thong dong thổi bay mùi cây mùi đất
Phải ngọn gió đang cùng tôi trinh sát
Biên giới và đêm, sao rải khắp chân rừng.

1979

TRẦN MẠNH HẢO

MÙA XUÂN NHỎ NHỎ

Mọc giữa dòng sông xanh
Một bông hoa tím biếc
Ơi, con chim chiền chiện
Hót chi mà vang trời
Từng giọt long lanh rơi
Tôi đưa tay tôi hứng.

Mùa xuân người cầm súng
Lộc giắt đầy bên lưng
Mùa xuân người ra đồng
Lộc trải dài nương mạ
Tất cả như hối hả
Tất cả như xôn xao...

Đất nước bốn ngàn năm
Vất vả và gian lao
Đất nước như vì sao
Cứ đi lên phía trước.

Ta làm con chim hót
Ta làm một cành hoa
Ta nhập vào hòa ca
Một nốt trầm xao xuyến.

Một mùa xuân nho nhỏ
Lặng lẽ dâng cho đời
Dù là tuổi hai mươi
Dù là khi tóc bạc,

Mùa xuân — ta xin hát
Câu Nam ai, Nam bình
Nước non ngàn dặm mình
Nước non ngàn dặm tình
Nhịp phách tiền đất Huế.

11-1980
THANH HẢI

TIẾNG ĐÀN BA-LA-LAI-CA TRÊN SÔNG ĐÀ

Tặng các đồng chí chuyên gia Liên Xô

Tiếng đàn Ba-la-lai-ca
Như ngọn gió bình yên
Thổi qua rừng bạch dương diu dặt
Nghe rụt rè
Như tia mắt
Người thiếu nữ soi mình trong đáy giếng mùa thu.

Nghe mơ hồ
Như tiếng hát
Trong bông bành sừng núi
Nghe vời vọi
Như cánh thiên nga
Bay khuất nẻo mây xa...

Tiếng đàn Ba-la-lai-ca
Như ngọn sóng
Vỗ trắng phau ghềnh đá
Nghe náo nức
Như dòng sông nóng lòng tìm biển cả
Như khúc dân vũ Cáp-ca
Nhịp chân quay khiến mắt nhìn chệnh choáng...

Trên sông Đà
Một đêm trăng chơi vơi
Tôi nghe tiếng Ba-la-lai-ca như thế
Một cô gái Nga mái tóc màu hạt dẻ
Ngón tay đàn trên những sợi dây đồng.

Lúc ấy cả công trường say ngủ cạnh dòng sông
Những tháp khoan nhô lên trời ngấm nghĩ
Những xe ủi, xe ben sóng vai nhau nằm nghỉ
Chỉ còn tiếng đàn ngân nga
Với một dòng trăng lấp loáng sông Đà
Ngày mai chiếc đập lớn nối liền hai khối núi
Biển sẽ nằm bờ ngõ giữa cao nguyên
Sông Đà gửi ánh sáng đi muôn ngả
Từ công trình thủy điện lớn đầu tiên.

Khi ấy những người bạn Nga sẽ ở đâu
Ở hàn cực Véc-khôi-an
Hay đỉnh cao Iéc-cút
Ở những vùng gian khó nào trên Liên bang Xô viết
Lại đi mở tiếp những công trình cộng sản vẻ vang
Nhưng vĩnh viễn sẽ còn ở Việt Nam
Tiếng đàn Ba-la-lai-ca rung động
Tiếng đàn. Ấy là biểu tượng
Cho tâm hồn nước Nga
Như đêm nay
Rung một khoảng sông Đà...

1980

QUANG HUY

CHIỀU BIÊN GIỚI

Chiều biên giới em ơi
Có nơi nào xanh hơn
Như tiếng chim hót gọi
Như chồi non cỏ biếc

Như rừng cây của lá
Như tình yêu đôi ta.

Chiều biên giới em ơi
Có nơi nào cao hơn
Như đầu sông đầu suối
Như đầu mây đầu gió
Như quê ta — ngọn núi
Như đất trời biên cương.

Chiều biên giới em ơi
Có nơi nào đẹp hơn
Khi mùa đào hoa nở
Khi mùa sở ra cây
Lúa lượn bạc thang mây
Mùa tỏa ngát hương bay.

Chiều biên giới em ơi
Rừng chẳng dây điện sáng
Ta nghe tiếng máy gọi
Như nghe tiếng cuộc đời
Lòng ta thăm mê say
Trên nông trường lộng gió
Rộng như trời mênh mông.

Chiều biên giới em ơi
Đôi ta cùng chiến hào
Gần nhau thêm bền chắc
Tình yêu là vũ khí
Giữ đất trời quê hương.

Chiều biên giới em ơi
Nghe con sông chảy xiết
Nghe con suối thác đổ
Hồn ta như ngọn gió
Thổi giữa trời quê hương.

Hoàng Liên Sơn—1980
LỖ NGÂN SỬN
(Dân tộc Dáy)

TIẾNG CA NGƯỜI GÁC NÚI

Núi ơi! Từ thửa bao giờ núi sinh ra?
Thời gian biết già nua mà núi vẫn trẻ trung
Ngực núi cong hay núi bật dậy cung
Khóm mai khóm trúc trải mái tóc xanh rừng
Cho tôi được ôm hôn từng ngọn lá
Cho tôi được cùng núi hát một tiếng ca.

★

Núi ơi! Từ thửa bao giờ núi sinh ra?
Cùng thời gian tuổi tung nhạc ca hát
Vòm trời cao bầy chim én đưa thoi
Họa mi vàng hót gọi nhau làm tổ

Đồng cỏ mênh mông mênh mông đồng cỏ
Đàn bò đi trong sắc nắng của mặt trời.

★

Vội hôm nào nơi đây
Dáng người yêu say đắm ngày nào
Dấu chân em in thắm cổ hồng hào
Hai đứa đuổi nhau rồi hai đứa tìm nhau
Chẳng thấy em đâu.
Anh ngồi tảng đá thời bài kèn lá
Trong vòng tay anh con chim nhỏ bay về
Im lìm lặng im! Chỉ nghe nhịp tim
Nhịp tim đập như ca như hát
Người gác núi trên bản Na Nhung
Ưa nhảy múa và say nồng câu hát
Khúc dân ca xưa và dân ca hôm nay
Người gác núi uống rượu cả ngày không say
Ngày ngày vực nước sông chảy mãi con dao sắc
Vội kẻ thù tung lưỡi kiếm trên tầm cao tự vệ
Vội bạn bè hát bạn nghe khúc hát họa mi
Vội người yêu liếc trộm nhau trước giờ nổ súng.

★

Rồi một chiều núi Pú Nhung
Có lũ giặc tràn sang xâm lấn
Những loạt đạn thù chém ngang tầm mắt
Những loạt pháo giặc chặt ngang ngực ngang lưng
Bản Pú Nhung tung khói bụi mù
Tiếng khóc trẻ thơ như xé trời xé đất.

★

Đỉnh núi Pú Nhung rung giạt tiếng nổ
Trận mưa lửa giành cho chúng nó
Mỗi âm thanh hóa ngàn tia lửa đỏ
Vút lên ! Vút lên chụp xuống đầu giặc
Chiến thắng rồi !

Em ngồi đâu hát ?

Anh băng băng cơn gió tìm em
Trước mặt anh một nắm mồ mòi đắp.

★

Ngày ngày đêm đêm anh lên núi gác
Vẫn vọng đâu đây một tiếng ca em hát
Ngực núi tròn căng cây lá thơm xanh
Núi là em ; núi của riêng anh.

Biên giới, 25-6-1981
PỜ SÁO MÌN
(Dân tộc Pa Dí)

NÓI VỚI CON

Chân phải bước tới cha
Chân trái bước tới mẹ
Một bước chạm tiếng nói
Hai bước tới tiếng cười
Người đồng mình yêu lắm con ơi

Đan lò cài nan hoa

Vách nhà ken câu hát

Rừng cho hoa

Con đường cho những tấm lòng.

Cha mẹ mãi nhớ về ngày cưới

Ngày đầu tiên đẹp nhất trên đời.

Người đồng mình thương lắm con ơi

Cao đo nỗi buồn

Xa nuôi chí lớn

Dẫu làm sao thì cha vẫn muốn

Sống trên đá không chê đá gập ghềnh

Sống trong thung không chê thung nghèo đói

Sống như sông như suối

Lên thác xuống ghềnh

Không lo cực nhọc

Người đồng mình thô sơ da thịt

Chẳng mấy ai nhỏ bé đâu con

Người đồng mình tự đục đá kê cao quê hương

Còn quê hương thì làm phong tục

Con ơi tuy thô sơ da thịt

Lên đường

Không bao giờ nhỏ bé được

Nghe con.

Y PHƯƠNG
(Dân tộc Tày)

ĐIỀM TỰA

*Tặng anh em cán bộ, chiến sĩ
bảo vệ biên giới của Tổ quốc*

Hàn thử biểu chỉ độ không
Đêm nay trời rét lắm.
Cái rét biên thù lạnh buốt thịt da,
Cả núi rừng chìm đắm dưới sương khuya,
Gió vi vút rít qua khe cửa nhỏ,
Trần trọc mãi, thâu đêm chẳng ngủ
Thương anh nhiều, anh chiến sĩ của tôi ơi!
Điềm tựa trên cao, anh đứng giữa đỉnh đồi,
Một mảnh áo bông thay nhau đổi gác
Súng lạnh buốt tay, mắt hướng về phía trước,
Tai lắng nghe từng tiếng động trong đêm.
Tôi nhớ buổi chiều anh cõng tôi lên,
Thương tôi yếu không thể nào leo hết dốc,
Mỗi bước anh đi, tôi đếm từng nhịp thở,
Hai trái tim như thì thầm to nhỏ,
Hơi ấm lưng anh sưởi ấm cả lòng tôi.
Khâu chia⁽¹⁾ đây rồi, anh nở nụ cười tươi,
Ngồi sát bên anh, đôi lời tâm sự,
Theo tiếng gọi thiêng liêng của Tổ quốc,
Xa quê hương đã trọn mấy xuân rồi?
Cuộc sống chiến trường năm tháng thêm tươi.
Nhưng chưa thật « ưu tiên phía trước »,
Đời chiến sĩ còn nhiều khổ cực,

---

1. Khâu chia : điềm tựa ở Cao Bằng.

Quần áo mỏng manh, cơm có bữa chưa no.
Đường dốc gập ghềnh, lắm tuổi nhiều khe,
Đôi lúc hồng xe, hàng không tới được,
Gạo sấy, khoai, mì, « bát canh toàn quốc »
Và « nước chấm đại dương » đỡ lúc đói lòng,
Cũng có khi « thịt ấm chân răng »,
Nhưng có bữa toàn muối trắng.
Sinh hoạt tinh thần còn bao thiếu thốn,
Cả năm trời mới được một lần phim,
Báo Đảng, báo Đoàn ít có để xem,
Đại đội một tờ mấy khi đã tới,
Điều múa lời ca còn xa vời vợi,
Ngày lại ngày nghe chim hót đầu non,
Cả đơn vị anh không một cây đàn.
Một tháng một lần thư nhà mới đến,
Mẹ lại giục về vì mấy sào ruộng khoán,
Thiếu bàn tay lao động để tăng gia.
Thư gửi người yêu mỗi mắt trông chờ,
Mực đã cạn thiếu tờ giấy viết,
Mối tình thăm, bỗng có lúc nghi ngờ phai nhạt,
Nhưng thời gian qua, tất cả cũng trôi qua
Nét mặt đắm chiều, anh nhìn khoảng trời xa...
Đất nước khó khăn quân thù còn đó,
Mồ liệt sĩ năm nào mới xanh ngọn cỏ,
Mối thù này đâu đã dễ quên ngay,
Phải giữ vững đất này cho hôm nay và cho cả ngày mai.
Ôi ! Tâm hồn anh nâng cao tầm thời đại,
Gian khổ mấy cũng không hề e ngại.
Có chịu đựng nào hơn thế nữa không anh !
Chim đại bàng tung cánh giữa trời xanh.

Tạm biệt anh hai vong tay xiết chặt,
Anh hôn tôi, một cái hôn thắm thiết,
Đôi mắt long lanh như thăm gửi điều gì?
Anh đứng lặng nhìn theo khuất bước tôi đi.
Sáng nay tôi trở lại Thủ đô yêu quý
Hạt mưa bay trên đầu cây ngọn cỏ,
Vườn nhà ai đào chớm nở những mầm non,
Cả phố phường chuẩn bị đón xuân sang.
Đi giữa dòng người lòng sao cứ bấn khoăn day dứt,
Làm thế nào để anh được ấm hơn đôi chút,
Bát cơm đầy thêm thịt cá, rau tươi,
Cứ mỗi đợt gió mùa đông bắc thổi về xuôi,
Chắc diễm tựa lại rét nhiều anh nhỉ?
Gió ơi gió! Nhấn đôi lời thủ thi,
Gửi tới anh bao nỗi nhớ tình thương.

Tháng 1 năm 1983
LÊ ĐỨC THỌ

BÀI THƠ KHÔNG VIẾT NHÁP

Bạn ơi có nghe chăng
Bài ca biển xanh hát
Lời ca như ánh sáng
Người lính là bài thơ.

Nếu chúng tôi là thơ
Bài thơ không viết nháp
Cần chữ còn thô ráp
Hồn nhiên bước vào đời.

Một ngôi sao sáng tươi
Bao niềm thương mến gọi
Một địa chỉ xa xôi
Gọi lên đầy rần rói.

Câu thơ màu lửa khói
Không đăng báo bao giờ
Linh viết và linh đọc
Chối ngời qua nắng mưa.

Chỉ có thiếu và thừa
Không bao giờ linh đủ
Chiếc ba lô càng cũ
Càng chẳng có gì riêng.

Yêu thương nào hồn nhiên
Bằng lá thư tựa độ
Cơn mưa nào cồn lên
Thoảng nhanh bằng nỗi nhớ.

Một chiếc khăn mặt nhỏ
Nấu được nồi cơm ngon
Một con dao ngọn lửa
Đi khắp cùng núi non.

Bữa ăn quây vòng tròn
Quanh mâm xanh thăm cỏ
Lá canh làm bát đĩa   ⑥
Khúc khích cười khen ngon.

Vung về trước làn hương
Thích được chiều được trách
Tổ tình đến dễ thương
Toàn giọng con nhà lính.

Đêm cảnh rừng yên tĩnh
Nhớ dòng sông bình yên
Đêm bạn mình ngã xuống
Đêm gọi mặt trời lên.

Giặc trước mặt chúng tôi
Sau lưng là hạnh phúc
Sống chết từng khoảnh khắc
Mắt mẹ nhìn thiêng liêng.

Qua vùng rừng mưa đêm
Qua ngàn ngày nắng gió —
Nâng bước chân — ánh lửa
Đi về phía Ngày mai.

TRĂNG LÊN

*Kính tặng Binh đoàn
bảo vệ Lăng Bác*

Trăng lên, kia trăng lên
quảng trường dâng biển sáng
ôi vàng trắng Ba Đình
mênh mông và thiêng liêng.

Con thấy cõi vô biên
không như lòng đã nghĩ
khi gặp nét thần tiên
trong khuôn vàng dung dị

Trong lăng, Bác chợp nghĩ
như sau mỗi việc làm
trắng ơi, trăng biết thế
nên bước nhẹ nhàng chẳng.

Như đầy thuyền trăng ngân
rằm xưa sông Đáy hát
Bác luận bàn việc quân⁽¹⁾
dưới trăng rừng Việt Bắc.

Gió hàng tre dào dạt
quanh Lăng như đầy thuyền
con được mang tình Bác
vượt sóng thời gian lên.

---

1. Ý thơ của Bác.

Con đứng gác bên thềm
con được là thủy thủ
thả mái chèo êm êm
trong mơ màng vũ trụ.

Ôi vàng trắng xứ sở
trong thơ Bác muôn đời
xin được cùng gìn giữ
hạnh phúc này thơ ơi.

Cho sông núi đất trời
biên cương và hải đảo
thắng giặc, chúng con mời
bóng trắng lồng sắc áo.

Là người con hiếu thảo
được gác với đêm rằm
mời vàng trắng yêu dấu
bước lên thềm, vào Lãng...

6-1-1985

PHẠM NGỌC CẢNH

PHỤ LỤC

Trong phần này chúng tôi cung cấp những tư liệu rất văn
tất về các tác giả có thơ ở tuyển tập.

HỒ CHÍ MINH — lãnh tụ vĩ đại đồng thời là nhà thơ lớn
của dân tộc Việt Nam.

Sinh ngày 19-5-1890 tại Nghệ Tĩnh, từ trần ngày 3-9-1969 tại
Hà Nội.

Tác phẩm chính về thơ: *Nhật kí trong tù* (viết năm 1942 —
1943, in năm 1960); *Thơ Hồ Chủ tịch* (1967); *Hồ Chí Minh thơ*
(1970);

ANH NGỌC — sinh năm 1943; quê quán: Nghệ Tĩnh:

Tác phẩm chính: *Hương đất màu cò* (1977); *Sóng Mè*
cồng bốn mặt (in chung, 1981). *Một bước và ngàn dặm* (1984).

ANH THƠ — sinh năm 1921; quê quán: Hà Bắc.

Tác phẩm chính: *Bức tranh quê* (1941); *Kể chuyện Vũ Lăng*
(1947); *Theo cánh chim câu* (1960); *Đảo Ngọc* (1964); *Hoa dứa*
trắng (1967); *Mùa xuân màu xanh* (1975); *Quê chồng* (1979)

BÀN TÀI ĐOÀN (dân tộc Dao) — sinh năm 1943; quê quán:
Cao Bằng.

Tác phẩm chính về thơ: *Muối Cù Hồ* (1960); *Một giấc mơ*
(1964); *Kể chuyện đời* (1967); *Tháng Tám đời mới* (1971); *Sáng*
cả hai miền (1975); *Rừng xanh* (1973); *Đường sáng* (1976); *Gửi*
đồng bào Dao (1979).

BẰNG VIỆT — sinh năm 1941; quê quán: Bình Trị Thiên.

Tác phẩm chính về thơ: *Hương cội bếp lửa* (in chung,
1968), *Những gương mặt, những khoảng trời* (1973); *Đất sau*
mưa (1977); *Khoảng cách giữa lời* (1984)

BẢO ĐỊNH GIANG — sinh năm 1919, quê quán: Long An.
Tác phẩm chính về thơ: *Đường giải phóng* (1975); *Mũi khốt* (kí là Văn Kì Thanh) (1976)

BÙI MINH QUỐC (tức Dương Hương Ly) — sinh năm 1940;
quê quán: Hà Sơn Bình.

Tập thơ chính: *Mảnh đất nuôi ta thành dũng sĩ* (1971); *Đổi mắt nhìn tới* (1978).

CẦM GIANG — Tác giả xuất hiện trong thời kì Kháng chiến chống Pháp. Bài thơ quen thuộc: *Núi Mường Hung dòng sông Mã*.

CHẾ LAN VIÊN — sinh năm 1920, quê quán: Bình Trị Thiên.

Tác phẩm chính về thơ: *Điều làn* (1938); *Gửi các anh* (1952); *Ánh sáng và phù sa* (1960); *Hoa ngày thường chìm báo bão* (1967); *Những bài thơ đánh giặc* (1972); *Đổi thoại mới* (1973); *Ngày vĩ đại* (1975); *Hoa trước lăng Người* (1976); *Hải theo mùa* (1977); *Hoa trên đá* (1984).

CHÍNH HỮU — sinh năm 1928; quê quán: Nghệ Tĩnh.

Tác phẩm chính: *Đầu súng trăng treo* (1966)

DOÀN MINH TUẤN — sinh năm 1960; quê quán: Hà Nam Ninh. Giải A cuộc thi thơ *Tập chí Văn nghệ quân đội* 1983 — 1984.

GIANG NAM — sinh năm 1923, quê quán: Phú Khánh.

Tác phẩm chính: *Tháng tám ngày mai* (1962), *Quê hương* (1965); *Người anh hùng Đồng Tháp* (1969); *Vầng sáng phía chân trời* (1975); *Hạnh phúc từ nay* (1978).

HOÀI VŨ — sinh năm 1935; quê quán: Nghĩa Bình.

Một số bài thơ nổi tiếng: *Vàm Cỏ Đông*; *Anh ở đầu sông em cuối sông*.

HOÀNG LỘC — (1920 — 1949), quê quán: Hải Hưng.

Tác phẩm chính: *Chặt gọng kìm đường số 4* (Ký sự — 1951)

HOÀNG NHUẬN CẦM — sinh năm 1951, quê quán: Hà Nội.

Tác phẩm thơ: *Thơ tuổi hai mươi* (in chung, 1974) *Những câu thơ viết đợi mặt trời* (1983)

HOÀNG TỔ NGUYÊN — (1920 — 1975), quê quán: Tiền Giang.

Tập thơ chính: *Gửi chiến trường chống Mỹ* (1966); *Từ nhớ đến thương* (1977).

HOÀNG TRUNG THÔNG — sinh năm 1925; quê quán: Nghệ Tĩnh.

Tác phẩm chính về thơ: *Quê hương chiến đấu* (1955); *Những cánh bướm* (1964); *Đầu sông* (1968), *Trong gió lửa* (1971); *Như đi trong mơ* (1977); *Ô kê, cuốn gói* (kí tên là *Độc Công*, 1973); *Hương mùa thơ* (1984).

HỒNG NGUYỄN — (1922 — 1951); quê quán: Thanh Hóa
Bài thơ nổi tiếng: *Nhớ* (1949).

HUY CẬN — sinh năm 1919; quê quán: Nghệ Tĩnh.

Tác phẩm chính về thơ: *Lúc thiêng* (1940); *Trời mỗi ngày lại sáng* (1958); *Đất nở hoa* (1960); *Bài thơ cuộc đời* (1963); *Hai bàn tay em* (1967); *Những năm sáu mươi* (1968); *Có gái Mèo* (1972); *Chiến trường gần, chiến trường xa* (1973); *Những người mẹ, những người vợ* (1974); *Ngày hằng sống, ngày hằng thơ* (1975); *Ngồi nhà giữa nắng* (1978).

HỮU THỈNH — sinh năm 1942; quê quán: Vĩnh Phú.

Tác phẩm chính: *Ấm vang chiến hào* (in chung, 1976); *Đường tới thành phố* (1979).

KHÁNH CHI — sinh năm 1965; quê quán: Nghĩa Bình.

Tác phẩm: *Gửi gió về cho nội* (1980).

KHUƠNG HỮU DỤNG — sinh năm 1907; quê quán: Quảng Nam — Đà Nẵng

Tập thơ chính: *Kính nhật tụng của chiến sĩ* (in chung, 1946); *Từ đêm 19* (1951); *Những tiếng thân yêu* (1962); *Quả nhỏ* (1972).

LÂM QUÝ, (dân tộc Cao Lan) — sinh năm 1947; quê quán: Vĩnh Phú.

Tác phẩm chính: *Rừng sáng* (in chung, 1980); *Núi mọc trong mặt gương* (in chung, 1980).

LÂM THỊ MỸ DẠ — sinh năm 1949, quê quán: Bình Trị Thiên

Tác phẩm chính: *Trái tim và nỗi nhớ* (in chung, 1974); *Bài thơ không năm tháng* (1982).

LÊ ANH XUÂN (*Ca Lê Hiến*) (1940 — 1968) — Hi sinh trong kháng chiến chống Mĩ; Quê quán: Bến Tre.

Tác phẩm chính: *Tiếng gà gáy* (kí tên *Ca Lê Hiến*, 1965); *Không có đầu như ở miền Nam* (in chung, 1968); *Hoa dừa* (1969) *Nguyễn Văn Trỗi* (1969); *Thơ Lê Anh Xuân* (tuyển, 1981).

LÊ ĐỨC THỌ — sinh năm 1911; quê quán: Hà Nam Ninh. Hiện là ủy viên Bộ Chính trị Ban chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam.

Tác phẩm chính về thơ: *Trên những nẻo đường* (1968); *Nhất kì đường ra tiền tuyến* (1975); *Đường ngàn dặm* (1977); *Thơ Lê Đức Thọ* (1984); *Gửi anh bộ đội* (1984).

LÊ THỊ KIM — Tác giả trẻ làm thơ từ sau 1975 ở thành phố Hồ Chí Minh

Tác phẩm chính: *Thành phố tháng tư* (in chung, 1984)

LÒ NGÂN SŨN (Dân tộc Dáy) — sinh năm 1944; quê quán: Hoàng Liên Sơn. Có thơ in chung ở các tập: *Hoa trên núi đá* (1976); *Hoa trăm miền* (1978); *Rừng sáng* (1980); *Ánh sáng và trang viết* (1981); *Điềm tựa* (1984).

LUƠNG AN — sinh năm 1920; quê quán: Bình Trị Thiên. Tác phẩm chính: *Nắng Hồn Lương* (1962)

LUU TRỌNG LƯU — sinh năm 1912; quê quán: Bình Trị Thiên. Tập thơ chính: *Tiếng thu* (1939); *Tỏa sáng đôi bờ* (1959) *Người con gái sông Gianh* (1966); *Tuổi hai mươi* (1973), *Hồng Gấm* (1973)

LUU QUANG VŨ — sinh năm 1947; quê quán: Quảng Nam — Đà Nẵng. Tác phẩm chính về thơ: *Hương cây — Bếp lửa* (in chung, 1968).

LŨ HUY NGUYỄN — sinh năm 1939; Quê quán: Hà Bắc. Tác phẩm thơ: *Trấu lá đa* (1975); *Năm tháng đi qua* (1976); *Chiều sáu thành phố* (1978).

MINH HUỆ — sinh năm 1927; quê quán: Nghệ Tĩnh. Tác phẩm chính về thơ: *Tiếng hát quê hương* (in chung, 1959); *Đất chiến hào* (1970); *Mùa xanh đến* (1972).

NGÔ QUÂN MIỆN — sinh năm 1925; quê quán: Hà Sơn Bình. Tập thơ chính: *Bóng hoa cỏ* (in chung, 1980); *Đất ngọn nguồn* (in chung, 1982).

NGUYỄN HỒNG — (1918 — 1982). Quê quán: Hà Nam Ninh. Tác phẩm thơ: *Trời xanh* (1960); *Sông núi quê hương* (1973).

NGUYỄN BÀ — sinh năm 1938; quê quán: Hậu Giang. Tác phẩm thơ chính: *Bến bờ sông Hậu* (in chung, 1971); *Đất Viên An* (1975).

NGUYỄN BUI VỢI—sinh năm 1934; quê quán: Nghệ Tĩnh.
Tác phẩm chính: *Con gái của Út Tịch* (truyện thơ—1968), *Bông hoa cỏ—Mặt gương soi* (in chung 1981); *Giỏ và lửa* (in chung, 1983), *Gương thề Lũng Nhai* (truyện thơ, 1985).

NGUYỄN DUY—sinh năm 1948; quê quán: Thanh Hóa.
Tác phẩm chính: *Cát trắng* (1973).

NGUYỄN ĐÌNH THI—sinh năm 1924. Quê quán: Hà Nội.
Tác phẩm chính về thơ: *Người chiến sĩ* (1956); *Bài thơ Hắc Hải* (1959); *Dòng sông trong xanh* (1974), *Tia nắng* (1983)

NGUYỄN ĐỨC MẬU—sinh năm 1948. Quê quán: Hà Nam Ninh.
Tác phẩm chính: *Cây xanh đất lửa* (1973), *Áo trận* (1975) *Mưa trong rừng cháy* (1977); *Trường ca sư đoàn* (1980).

NGUYỄN KHOA ĐIỀM—sinh năm 1943; quê quán: Bình Trị Thiên.

Tác phẩm chính: *Đất ngoại ô* (1971); *Mặt đường khát vọng* (1971) *Đất và khát vọng* (thơ tuyển, 1984).

NGUYỄN LÊ—tác giả xuất hiện trong thời kì chống Mĩ cứu nước.

Bài thơ quen thuộc: *Mẹ*.

NGUYỄN MỸ (1936—1971)—Hĩ sinh trong kháng chiến chống Mĩ.

Tác phẩm chính: *Cuộc chia li màu đỏ* (in chung, 1979).

NÔNG QUỐC CHẤN (dân tộc Tày)—sinh năm 1923; quê quán: Bắc Thái.

Tác phẩm chính về thơ: *Việt Bắc đánh giặc* (1948); *Tiếng ca người Việt Bắc* (1960); *Người núi Hoa* (1961); *Đèo gió* (1968); *Đạm kha Pác Bó* (1972); *Dòng thác* (1977); *Bài thơ Pác Bó* (1982).

PHẠM HỒ—sinh năm 1926; quê quán: Nghĩa Bình.

Tác phẩm chính về thơ: *Những ngày xưa thân ái* (1957); *Ra khơi* (1963); *Đi xa* (1973); *Những ô cửa, những ngã đường* (1982).

PHẠM NGỌC CẢNH—sinh năm 1934; quê quán: Nghệ Tĩnh.

Những tập thơ chính: *Giỏ vào trận bão* (in chung, 1967); *Đêm Quảng Trị* (1972); *Ngon lửa dòng sông* (1976); *Lối vào phía Bắc* (1982).

PHẠM TIẾN DUẬT — sinh năm 1941; quê quán: Vĩnh Phú.

Tác phẩm chính: *Vàng trắng, quầng lửa* (1970; tái bản 1983); *Thơ một chặng đường* (1971); *Ở hai đầu núi* (1981);

PHAN THỊ THANH NHÂN — sinh năm 1945; quê quán: Hà Nội.

Tác phẩm chính: *Tháng giêng hai* (in chung, 1969); *Hương thơm* (1973); *Chân dung người chiến thắng* (1977).

PỜ SÀO MÌN — (dân tộc Pa Dí), sinh năm 1946, Quê quán, Hoàng Liên Sơn. Tác phẩm chính: *Hoa trên núi đá* (in chung 1976); *Núi mọc trong mặt gương* (in chung, 1980).

QUANG HUY — sinh năm 1937, quê quán: Hải Hưng.

Tác phẩm chính; *Sao và Đất* (in chung, 1968); *Nơi giáp mặt* (in chung, 1971); *Gió từ đâu* (1976); *Chim gọi mùa* (1977); *Dòng suối thức* (1982).

SÓNG HỒNG (bút danh của đồng chí Trường Chinh) — sinh năm 1907; quê quán: Hà Nam Ninh. Hiện là ủy viên Bộ chính trị Ban chấp hành Trung ương Đảng cộng sản Việt Nam, Chủ tịch Hội đồng nhà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

Tác phẩm chính về thơ; *Sóng Hồng — thơ*, tập 1 (1966); *Sóng Hồng — thơ*, tập 2 (1974); *Sóng Hồng — thơ* (tuyển 1983);

TẾ HANH — sinh năm 1921; quê quán: Nghĩa Bình.

Tác phẩm chính về thơ: *Hoa niên* (1944); *Lòng miền Nam* (1956); *Gửi miền Bắc* (1958); *Tiếng sóng* (1960); *Hai nửa yêu thương* (1963); *Khúc ca mới* (1967); *Đi suốt bài ca* (1970); *Câu chuyện quê hương* (1973); *Theo nhịp tháng ngày* (1974); *Giữa những ngày xuân* (1977); *Con đường và dòng sông* (1980). *Tiếng sáo tiếng đàn và tiếng hát* (1983).

TỔ HỮU — sinh năm 1920; quê quán: Bình Trị Thiên. Hiện là ủy viên Bộ chính trị Ban chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam, Phó Chủ tịch Hội đồng Bộ trưởng nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam.

Tác phẩm chính về thơ: *Từ ấy* (1937 — 1946 in 1946); *Việt Bắc* (1951); *Gió lộng* (1961); *Ra trận* (1972); *Máu và Hoa* (1977); *Tổ Hữu — tác phẩm thơ* (1979).

THANH HẢI — (1930 — 1980), quê quán: Bình Trị Thiên.

Tác phẩm chính: *Những đồng chí trung kiên* (1962); *Huế, mùa xuân giải phóng* (1970); tái bản có bổ sung 1975, *Dấu võng Trường Sơn* (1977); *Mùa xuân đất này* (1982); *Thơ* (tuyển — 1982).

THANH THẢO — sinh năm 1946; quê quán: Nghĩa Bình.

Tác phẩm chính: *Những người đi tới biển* (1977); *Dấu chân qua trăng cỏ* (1978).

THANH TÙNG — sinh năm 1935; quê quán: Hà Nam Ninh.

Tác phẩm chính: *Con sông chảy từ lòng phố* (in chung, 1970); *Cửa sông* (in chung, 1978).

THU BỒN — sinh năm 1935; quê quán: Quảng Nam — Đà Nẵng.

Tác phẩm chính về thơ: *Bài ca chim Chơ rao* (1963); *Tre xanh* (1970); *Mặt đất không quên* (1972); *Quê hương mặt trời vàng* (1975); *Ba-dan khát* (1978); *Cầm-pu-chia hi vọng* (1979).

TRẦN ĐĂNG KHOA — sinh năm 1958, quê quán: Hải Hưng.

Tác phẩm chính: *Thơ Trần Đăng Khoa* (1970); *Góc sân và khoảng trời* (1973); *Khúc hát người anh hùng* (1975); *Thơ Trần Đăng Khoa* (tập 2, 1982).

TRẦN HỮU THUNG — sinh năm 1925; quê quán: Nghệ Tĩnh.

Tác phẩm chính về thơ: *Dẫn con* (1953); *Hai Tộ hò khoan* (1954); *Đồng tháng tám* (1955); *Ngày thu ấy* (1957); *Gió Nam* (1962); *Đất quê mình* (1971); *Tiếng chim đồng* (1975); *Anh vẫn hành quân* (1984).

TRẦN MAI NINH (1917 — 1947) Hi sinh trong kháng chiến chống Pháp.

Tác phẩm chính: *Thơ văn Trần Mai Ninh* (1980).

TRẦN MẠNH HẢO — sinh năm 1949; quê quán: Hà Nam Ninh.

Tập thơ chính: *Trường Sơn của bé* (1974); *Tiếng chim gõ cửa* (1976); *Mặt trời trong lòng đất* (1981); *Hoa vừa đi vừa nở* (in chung, 1981).

TRẦN VÀNG SAO — Tác giả xuất hiện trong phong trào học sinh sinh viên yêu nước ở Huế những năm chống Mĩ. Bài thơ quen thuộc: *Bài thơ của một người yêu nước mình*.

VĂN DE — sinh năm 1949; quê quán: Hà Nam Ninh.

Tập thơ chính: *Một miền đất những con người* (1976).

VĂN ĐÀI (1903 - 1960), — quê quán: Trà Vinh. Tập thơ chính: *Hương xuân* (1942) *Anh hùng Võ Thị Mài* (1963) *Mùa hái quả* (1966).

VIỄN PHƯƠNG — sinh năm 1928; quê quán: An Giang.

Tác phẩm chính về thơ: *Không có đầu như ở Miền Nam* (in chung, 1968); *Mắt sáng học trò* (1970); *Nhớ lời di chúc* (1972); *Như mây mùa xuân* (1978).

VIỆT PHƯƠNG — sinh năm 1928, quê quán: Hà Nội.

Bài thơ quen thuộc: *Muốn vãn tình thân yêu trùm lên khắp quê hương*.

VĨNH MAI (1918 - 1981) — quê quán: Bình Trị Thiên. Tác phẩm chính: *Người dân quán xã* (1947); *Lên đường* (1961); *Tiếng hát* (1971) — *Đất đen và hoa thắm* (1982).

VÕ QUẢNG — sinh năm 1918, quê quán: Quảng Nam — Đà Nẵng.

Tập thơ chính: *Gà mái hoa* (1957); *Thấy cái hoa nở* (1959); *Nắng sớm* (1962); *Anh dóm dóm* (1965); *Măng tre* (1970); *Ên hát, đu quay* (in chung, 1972).

VÕ VĂN TRỰC — sinh năm 1936; quê quán: Nghệ Tĩnh.

Tác phẩm chính: *Cây xuân* (in chung, 1962); *Trận địa quê hương* (1972); *Người anh hùng đất Hoan Châu* (1976); *Ngày hội của rừng đồng* (1979); *Hành khúc mùa xuân* (1980); *Trăng phủ sa* (1983).

VŨ GAO — sinh năm 1922; quê quán: Hà Nam Ninh.

Tác phẩm chính về thơ: *Sớm nay* (1962); *Đèo trúc* (1973).

VŨ QUÂN PHƯƠNG — sinh năm 1940; quê quán: Hà Nam Ninh.

Tác phẩm chính về thơ: *Cỏ mùa xuân* (in chung; 1969); *Hoa trong cây* (1977); *Những điều cùng đến* (1983).

XUÂN DIỆU — sinh năm 1916; quê quán: Nghệ Tĩnh.

Tác phẩm chính về thơ: *Thơ thơ* (1938); *Gửi hương cho gió* (1945); *Hội nghị non sông* (1946); *Đrối sao vàng* (1949); *Sáng* (1953); *Mẹ con* (1954); *Ngôi sao* (1955); *Riêng chung* (1960); *Mũi Cà Mau và Cầm tay* (1962); *Một khối hồng* (1964); *Hai đợt sóng* (1967); *Tối giàu đói mắt* (1970); *Hồn tôi đối cánh* (1976); *Thanh ca* (1982).

XUÂN HOÀNG — sinh năm 1925, quê quán: Bình Trị Thiên.

Tập thơ chính: *Tiếng hát quê hương* (in chung, 1959); *Du kích sông Loan* (1963); *Miền Trung* (1965); *Hương đất biển* (1970); *Biển và bờ* (1976); *Dải đất vùng trời* (1976); *Về một mùa gió thời* (1983).

XUÂN MIỄN — sinh năm 1922; quê quán: Hà Nam Ninh.

Tập thơ chính: *Lửa bình* (1946); *Gói đất miền Nam* (1960); *Chặng đường hành quân* (1971); *An Phú Đồng* (1982).

XUÂN QUỲNH — sinh năm 1942, quê quán: Hà Sơn Bình.

Tác phẩm chính về thơ: *Tơ tằm — chồi biếc* (in chung, 1963), *Hoa dọc chiến hào* (1968); *Gió Lào cát trắng* (1974); *Lời ru trên mặt đất* (1978); *Bầu trời trong quả trứng* (1982); *Tự hát* (1984); *Sân ga chiều em đi* (1984).

XUÂN THỦY — sinh năm 1912; quê quán: Hà Nội.

Những tập thơ đã xuất bản: *Thơ Xuân Thủy* (1974); *Đường xuân* (1979).

Y PHƯƠNG (dân tộc Tày) — sinh năm 1948; quê quán: Cao Bằng.

Giải A cuộc thi thơ Tạp chí Văn nghệ quân đội năm 1983 — 1984.

YẾN LAN — sinh năm 1916, quê quán: Nghĩa Bình.

Tập thơ chính: *Những ngọn đèn* (1957); *Tôi đến tôi yêu* (1963); *Lãng hoa hồng* (1968); *Giữa hai chớp lưu* (1978); *Én đảo* (1979).

MỤC LỤC

Cùng các em học sinh

NGUYỄN ĐỨC NAM

THƠ TUYỂN CHỌN

- Hồ Chí Minh
  - Chúc năm mới
  - Cảnh rừng Việt Bắc
  - Cảnh khuya
  - Nguyên tiêu
  - Rằm tháng giêng
  - Thu dạ
  - Đêm thu
  - Đi thuyền trên sông Đáy
  - Không đề

Trang

— Vui bất tuyệt	Tố Hữu	10
— Tình sông núi	Trần Mai Ninh	11
— Cô lái đò	Lương An	13
— Đang chí	Chính Hữu	14
— Viếng bạn	Hoàng Lộc	15
— Em liên lạc	Lê Đức Thọ	16
— Bài ca võ đất	Hoàng Trung Thông	19
— Nhớ	Hồng Nguyên	21
— Bao giờ trở lại	Hoàng Trung Thông	24
— Ngò cái đơm hoa	Lưu Trọng Lư	26
— Kể chuyện Vũ Lăng	Anh Thơ	27
— Tình Tháp Mười	Bảo Định Giang	30
— Thăm lúa	Trần Hữu Thung	30

— Dọn về làng	Nông Quốc Chấn	33
— Đêm nay Bắc không ngủ	Minh Huệ	35
— Nhớ miền Đông	Xuân Miến	38
— Núi Mùòng Hung		
Dòng sông Mã	Cầm Giang	40
— Đi họp	Sóng Hồng	41
— Ta đi tới	Tố Hữu	42
— Em là con gái Châu Yên	(Dân tộc Thái)	46
— Thương người cộng sản	(Dân tộc Bơ Nam)	48
— Việt Bắc	Tố Hữu	52
— Đất nước	Nguyễn Đình Thi	57
— Nhớ con sông quê hương	Tế Hanh	60
— Gò Me	Hoàng Tố Nguyên	61
— Lại về tỉnh nhỏ	Yến Lan	65
— Chiêm bao	Tế Hanh	69
— Núi Đồi	Vũ Cao	70
— Đêm sao sáng	Nguyễn Bình	73
— Tết giữa rừng xuân	Vân Đài	74
— Quê hương Việt Nam	Nguyễn Đình Thi	75
— Đoàn thuyền đánh cá	Huy Cận	77
— Bóng cây Kơ-nia	(Dân tộc Hơ Rê)	78
— Quê hương	Giang Nam	79
— Mồ anh hoa nở	Thanh Hải	81
— Người đi tìm hình của nước	Chế Lan Viên	83
— Các vị La Hán chùa Tây Phương	Huy Cận	86
— Tiếng hát con tàu	Chế Lan Viên	89
— Bài ca mùa xuân năm 1961	Tố Hữu	91
— Nhớ mưa quê hương	Ca Lê Hiến (Lê Anh Xuân)	97
— Mẹ Tơm	Tố Hữu	100
— Biển	Xuân Diệu	104
— Cửa Tùng	Hoàng Trung Thông	105
— Mẹ con	Huy Cận	107

— Trước xuân, thăm chùa Hương	Nguyễn Xuân Sanh	107
— Cầu Long Giang ta ơi !	Nguyễn Hồng	108
— Bếp lửa	Bằng Việt	111
— Nồng trường cà phê	Tế Hanh	113
— Đường lên Đồng Văn	Bàn Tài Đoàn	114
— Vàm Cỏ Đông	Hoài Vũ	116
— Cuộc chia li màu đỏ	Nguyễn Mỹ	118
— Nhớ ngày Thủ đô kháng chiến	Hoài Anh	120
— Đường ra mặt trận	Chinh Hữu	122
— Quê ông	Khương Hữu Dụng	123
— Ngọn đèn đứng gác	Chinh Hữu	124
— Ê-mi-li, con...	Tố Hữu	125
— Thăm giếng Ngọc đền Hùng	Bàng Sĩ Nguyên	129
— Gửi miền Bắc	Lê Anh Xuân	130
— Trả lời thư bạn ở miền Nam	Trình Đường	132
— Trở lại trái tim mình	Bằng Việt	134
— Sông	Xuân Quỳnh	138
— Mỗi một giờ con học hôm nay	Phạm Hồ	140
— Đá Viên An	Nguyễn Pá	141
— Quả sấu non trên cao	Xuân Diệu	143
— Bài thơ của một người yêu nước mình	Trần Vàng Sao	145
— Trường Sơn Đông Trường Sơn Tây	Phạm Tiến Duật	151
— Chim ngói	Ngô Văn Phú	152
— Thăm Công-poanh	Xuân Thủy	153
— Trước cửa lò	Thanh Tùng	155
— Mầm non	Võ Quảng	156
— Gửi em — cô thanh niên xung phong	Phạm Tiến Duật	157
— Hương thầm	Phan Thị Thanh Nhân	160
— Gửi lòng con đến cùng cha	Thu Bồn	161
— Xóm đê	Phan Thị Thanh Nhân	163

-- Năm mội và cây trâm	Nguyễn Đức Mạn	165
-- Gió Lào cát trắng	Xuân Quỳnh	168
-- Muốn vãn tình thân yêu trộm lên khắp quê hương	Việt Phương	169
-- Tranh sông Đà	Ngô Quân Miện	175
-- Mẹ ốm	Trần Đăng Khoa	175
-- Mẹ chẳng thể nào nhớ nỗi con đâu	Dương Hương Ly	176
-- Mưa	Trần Đăng Khoa	179
-- Hơi ẩm ở rơm	Nguyễn Duy	180
-- Đất nước	Nguyễn Khoa Điềm	181
-- Tiếng gọi bò	Văn Lê	186
-- Cây xấu hổ	Anh Ngọc	187
-- Qua Thăm Thịnh	Nguyễn Bùi Vợi	188
-- Khúc hát ru những em bé lớn trên lưng mẹ	Nguyễn Khoa Điềm	189
-- Mẹ	Nguyễn Lê	190
-- Tre Việt Nam	Nguyễn Duy	191
-- Khoảng trời, hố bom	Lâm Thị Mỹ Dạ	192
-- Lên Vĩnh Yên	Vĩnh Mai	194
-- Anh bộ đội và tiếng nhạc la	Hoàng Nhuận Cầm	195
-- Việt Nam máu và hoa	Tố Hữu	195
-- Từ biệt vùng quê sơ tán	Vũ Quần Phương	198
-- Chùm từ tuyết	Chế Lan Viên	201
-- Dựng nhà trên dãy Hoàng Liên	Vũ Quần Phương	202
-- Em gái Trường Sơn	Nguyễn Đình Thi	203
-- Dưa bầu	Trần Mạnh Hảo	204
-- Chuyển đồ đêm giáp ranh	Hữu Thịnh	205
-- Viếng lăng Bác	Viễn Phương	206
-- Chiều, em ra ngoại thành	Khánh Chi	207
-- Quê chung	Hoàng Minh Châu	208
-- Nắng miền Trung	Xuân Hoàng	209
-- Li ngựa ở ở hai vùng đất	Phạm Ngọc Cảnh	210

-- Chiếc áo ngắn	Thanh Thảo	212
-- Tôi muốn đến thăm khắp cả miền Nam	Xuân Diệu	214
-- Tiếng Việt	Lưu Quang Vũ	217
-- Với Đảng, mùa xuân	Tố Hữu	220
-- Những dấu chân qua trắng cỏ	Thanh Thảo	223
-- Chị	Võ Văn Trực	224
-- Đêm ở Đồng Đăng	Lữ Huy Nguyên	226
-- Tôi và cỏ	Lê Thị Kim	230
-- Chợ hoa miền biên giới	Lâm Quý	232
-- Đêm An Giang	Trần Mạnh Hảo	234
-- Mùa xuân nho nhỏ	Thanh Hải	235
-- Tiếng đàn Ba-la-lai-ca trên sông Đà	Quang Huy	237
-- Chiều biên giới	Lò Ngân Sủn	239
-- Tiếng ca người gác núi	Pờ Sảo Mìn	241
-- Nói với con	Y Phương	242
-- Đêm tựa	Lê Đức Thọ	244
-- Bài thơ không viết nháp	Đoàn Minh Tuấn	246
-- Trăng lên	Phạm Ngọc Cảnh	249

PHỤ LỤC

THƠ

VIỆT NAM (1945 - 1985)

In 30000 bản, khổ 13 X 19 tại Nhà máy in Tiến Bộ Hà Nội.

Số in 1118 — Số X.B 174 — NCKT

In xong và nộp lưu chiểu tháng 9 năm 1985

8 40

Giá : ~~50.00~~

25.00